

શ્રી બુવનતિલકમૂર્તિવંદનમ ષમાલા-૨૯

આત્મકમલસન્ધિમૂર્તિગુરુભ્યો નમઃ

વાક્ય-વાટિકા

卐

લેખક

પૂજ્યપાદ આચાર્યવ

શ્રીમદ્વિજયબુવનતિલકમૂર્તિવંદનમહાનંદ

卐

સંપાદક :

૪ પૂ પન્થામણ મહારાજ

શ્રી ભટ્ટકન્વિજયજી ગણિ

卐

• સંદર્શક

જ્ઞાનપિપ્પાસુ મજ્જનો તરફથી મહર્ષિ બેટ. આંકેલા

વી મં. ૨૪૮૮] આત્મ મં. ૬૫ [વિ. સ. ૨૦૧૮

: સહાયકોની નામાવલી :

—*

૩૧

- ૬૦૧ શા અમૃતતાય જઘાખાડી તન્ડી
પાતાની પુત્રી રમિવાના
ચદન માવાના અગમના પાગલા નિમિ તે આમાવા
- ૧૦૧ શ્રી આમાવા આરીખ જન મધ આકોવા
- ૨૫ શા જીવનજ આપા આનાવા
- ૭૫ શા બેનવાય કખખદાસ તન્ડી
નવપદ્મોળીના પારખા નિમિ તે આમાવા

આ પુનઃ તકાગત નથા ૨૫ તથા પેસાની
દિપ્તિ પીડવારી ભેદ મવસ

સુદ

સ્વસ્તીક પ્રીતીંગ પ્રેમ

૬૬૨ (વે ફેલે) સુખ-૧૮.

* પ્રકાશકીય *

વાક્ય-વાટિકા નામક પુસ્તક સમાજ સમક્ષ મૂકતા આજે
આનંદ અનુભવીને છીએ

મહાત્મા સાગર છે મજબૂત કૃમતા કોઈ પ્રાણીને નાની પણ
પણ નાનડી મળી જાય તો તેનો સદાચોલધને ખેડ થયે પડેલી
જાય ૮ અને આપ સાધના કરીને ફૂલ-ફૂલ ખતી જાય છે

મહાપુરુષ આત્માઓને અનેકસા માર્ગદર્શન આપે છે કોઈ
આત્માને કોઈ રીતે આત્મપરિણતિ થાય ૯ અને તેની શોધમાં
મુક્તાન બને છે

આ પુસ્તકમાં પણ પ પૂ આચાર્યશ્રી શ્રીમદ્વિજય
ભુવનતિલકમૂર્તિશ્રીવરહમહારાજે જોઈ અનુભવોથી
અનુભવેલી ચિંતન કમિઓ જેવી વાતચાતરી આનેખી છે જે
વાંચકોને વાચતા ઉઠી અમર કરવા આપે આત્મદર્શન કરાવશે
પ્રત્યેક-માર્ગનું દર્શન થતા કેઈ અજ્ઞનો અન્માર્ગ પર આવીને
જન્મ સંસ્તર મરે

વાક્ય-વિકાસ સંપાદન મર્ચ પ. પૂ પન્થાસહ
મહારાજે જૂનજ ખતથી પ્રી આપુ ક તેમજ મેટર આદિ
મુનિરાજ પુણ્યવિજયશ્રીએ પત્ર તૈયાર કર્યું છે જેથી પૂ
માચાર્યભગવતનો પૂ પન્થામહા મનો જેટલો આભાર માનીને
તેટલો જોહો છે પુસ્તિકામાં મ કરનાર સદાચોલને પણ આ
નકે યાદ કરવાનું ચૂકતા નથી તમે પણ ફરીથી અવનવક્રમીનો
ગાનદાનમાં રવ કરીને સુકૃતના સદાબાગી બને એ આશાથી
વીરમુ છુ

પ્રકાશક :

ક્ર સાદર સમર્પણ ક્ર

★—

આમન સમારસાચરણ દુનિયા મેઢા ૧૪૧ પામગમે અ પે
અનગાન્નખામૈના દાયે ૧૩૬૧૧ પમિર જનાઓ દેખામા
બનગો મનસા દુખોરના દુન ત દડારખમા સમ્બદ
જાન-મશન નારિના સુદુમો ઊમા ૧

આપમીઅ નાતરખમા ૧૪૧૧ સર્વમગ્નનુ પ્રમાન કમું તેના
રિકાસ પ્રમાન અને આગ્રહ વમાગેસ આપે જતનાઃ
મદેનત, માયાગુ આરમી લીમી

દ નુરદલ ૧ આપમીના અનત ઉપકારે પામ ભદમે વાગસાની
નવકમા સકિત નથી જનાય આ રમીના કરકમસમા 'વાકય-વાદિકા'
અર્પજુ કમી મેરે દુનાયતા અનુભવેના

આપમીના પાદરજુ

ભુવનતિલકના

મટિ પદન

★ જૈન સંઘના પરમમાનનીય ★

સ્વ. પૂ. આ. ભગત

શ્રીમદ્ વિજયલલિતસૂરીશ્વરજીમહારાજ

: જન્મ :

વિ. સં. ૧૬૪૦

બાલશાસન (ગુજ.)

: કાલકર્મ :

વિ. સં. ૨૦૧૭

ચુંબક (મહા.)

આ સં ગિ ક

વિશ્વમંગલકારી જૈનશાસનના પરમોચ્ચત્ત્વેનાં જ્ઞાન, સુદ્ધિમાન માનવ જન્મતને અનિવાર્ય છે કેમ કે, માનવને સંસારસાગર તરફો શક્ય છે, સંસારીમાનવ, સિદ્ધ પરમાત્મા બની શકે છે, એવો સર્વ પ્રથમ વાસ્તવિક નાદ, જૈનશાસને મળ્યો છે. એટલું જ નહીં પણ સંસારસાગરના તરણના સત્યસાધનો દર્શાવ્યા છે. સત્યસાધનોના સત્યસાધકો જૂતકાલમાં પરમાત્મા બન્યા છે, વર્તમાનમાં બને છે તે અવિધ્માં બનશે એવું ત્રેકાર્ણક સત્યતત્ત્વ અહીં દર્શાવવામાં આવેલ છે એટલે જૈનશાસન, સત્યસાધક સમસ્તને પરમાત્મા બનાવે છે એમાં કોઈએ સંદેહ રાખવો નહીં, પરંતુ વાસ્તવિક સાધનાતું લક્ષ્ય અવશ્ય સાધકે કેન્દ્રિત રાખવું.

આટલો જૈનશાસનનો મહિમા દર્શાવી મારે જતકાવડું છે. કે:- જૈનશાસ્ત્રો કહે છે કે; 'એક જીવનનું' ભગુ' કરવું એ છવોતું જ કાર્ય છે' એટલે અરિહંતભગવતોનો ઉપકાર, અનંતાનંત, સિદ્ધ-ગણધર આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-સાધુભગવતોનો અર્થાત્ પંચપરમેશ્વો ભગવતોનો સમસ્તવિશ્વ-માનવજગત કે શાસનવર્તી નરનારી ઉપર અસીમ છે. એમ માન્યા વગર ચાલે એમ નથી.

વર્તમાનકાળમાં આજે પણ શાસ્ત્રનયનવંત આચાર્યોદિ મુનિવરો, સર્વશક્તિના વિનિયોગથી પોષકાર કરી રહ્યા છે, સ્વયંતરી, જીવન-

એને તારી રજા છે, પોતે પુણ્યનિર્મોના બની, જીમએને પુણ્યવંત બનાવી રજા છે, સર્વજનહિતાથે વપરાતી તેમની સર્વશક્તિને ધન્ય છે ! પરોપકારાય સર્વવિશૂતિ વાપરનાર આચાર્યશ્રી મુનિવરોને ધન્ય છે. એમ કલા વગર કેમ રહી શકાય !

મહાપુરુષોથી સર્જાતા અનેક પરોપકારી કાર્યોરેક્ટી એક વિશિષ્ટ પરોપકારી કાર્ય, સિદ્ધહસ્ત લેખક પૂ. પા. આચાર્ય કેવ ગુરુદેવ શ્રીમદ્ વિજયજીવનતિલકસૂરીશ્વરજી મહારાજ રચિત ‘વાક્યવાટિકા’ નામક પુસ્તક છે. આ કૃતિની એક અનોખી-આગવી એવી ચમત્કૃતિ છે કે, એ વાટિકાના વાક્યપુષ્પોના ગુચ્છકે, પ્રાસોના અવકારોથી ઝગકે છે, યાનરસથી ભરપૂર છે, લક્ષિતની સૌરભ પ્રસરાવે છે, સ્વહિનકર ક્રિયા-કર્તૃવ્ય કરે ! એવા ઉપદેશના રંગથી રમણીય છે.

બસ હવે જરૂર છે રસિક-મર્મહવાયક બ્રમરની, અહીં રસિક-વાચકબ્રમર, મુક્તામને, વાક્યવાટિકાના એક એક વાક્યપુષ્પોના ગુચ્છકના ધણસ વિગેરેને છુટે અને આશ્વિંદ સહેર ઉઠાવે ! એના છુટેલા યાન-રસ કિયારગ અને લક્ષિતસૌરભથી જગત-જીવન-આત્માને સરસ; રંગીન કે સુવાસિત બનાવે એજ એક મ ગદ્ય ભાવના

—શ્રી ભદ્રમ

पूज्यपाद आचार्य श्री विजयलक्ष्मिस्त्रीश्वरजी महाराजने
पद्मभारत शान्तिमूर्ति शासनप्रभावक आचार्य श्री.
विजयधुवनतिलकस्त्रीश्वरजी महाराज

ઐં હ્રીં અહ્મ્-શ્રી રાજેશ્વરપાર્શ્વનાથાય નમઃ ।

આત્મકમલસન્ધિસૂરિગુરુભ્યો નમઃ ॥

વાક્ય-વાટિકા

—: મુક્તિની ઝંખના :—

જે રાજ્યોને ખુનખાર લુપ્થ થતાં, એક રાજ્ય સખ્ત દાર ખાય છે. પછી એક બીજાના કેદીઓને બંદીખાનામાં રાખવામાં આવે છે. દુશ્મનના હાથમાં પડેલો કેદી પર-રાજ્યનું જોડારની આસાથી સપજીય કાર્ય તો કરે છે. પણ તેના મનમાં બાવ જુદો હોય છે. ઇચ્છા ન હોવા છતાં કામ કરવું પડે છે. એટલે કરે છે. મનમાં માને છે કે દુશ્મનના હાથમાં રહેલો છું. કામ કરવાની જગ્યા ઇચ્છા નથી, પણ કર્યા વિના છુટકો નથી !

સ સારમાં રહેલો અમ્યર-દષ્ટિ, ચર. દુકાન આદિનું કામ કરે, સ્વર્ગનોતું પાપન કરે, સદ્બી. કમાવવા માટે પુરપાય કરે, બાધ-બચ્ચાઓને સાચવે પણ દુશ્મનના હાથના કેદીની જેવી બેનોકામના રાખે. અંતરની જતિ અલિપ્ત હોય અને અવસર આવતાં દુશ્મનના હાથમાંથી છટકી જવાની તકજ માધતો હોય છે. જોલર પ્રક્રિયિત થઈને પૂછે કે, બોલ તારે જે જોધએ તે માંગ. તો તે પરદેશનાં, પર-રાજ્યના બંધીવારપણાથી મુક્તિ જ માગશે. તેવી રીતે સમ્યક્ત્વી પ્રત્યેક ધાર્મિક ક્રિયાઓ કરનાં મુક્તિજ માને છે. મુક્તિપ્રાપ્તિનોજ પુરપાય કરે છે ! મુક્તિ-મુક્તિ-મુક્તિની ઝંખના-માથના-કામના રાખે છે અને મુક્તિ-માર્ગને તે છોડતો જ નથી.

—: પાલીસ એજ ચાર :—

ગોળીમ પોત નાગ જનનિ, નોગી કરીને સુદમાસ પચાવીને
પોલીસનો ટ્રેસ પદરી, નોરન પકડવા બદાગ નીકળી પડે અને
ચોગને પકડી બાવે એમ લીધે ૧ જાને ।

આતમા સરીગમા છે આ મ-પન અપુન છે આ મામા
પણ ખમતના છે તે અનન છે કદીય ન જુરે એવા છે મનદુષી
પોલીસ તેનો ગદા છે પણ તે કમલિનો પ્રેયો વચ્ચાઈ શરી
ગદો છે સમ્યાપ્તિ વીમરી મો છે અને આ મ-પનને જગે મ
અને પાછો પરિતાપ કઠવામાય મન બેમ થાય છે અને એજ
ભુમ-ગણ કરે છે દાવ, ભાવ કમ થગે ? કમના ફૂળા કેવ
સદામે ? પાછો કમ કઠવામા દેમે નૈવાગ મન જાય છે

—: શ્રાન્તિ અને પકડ :—

નાનો બાપ ૭ કો એ મધુ કે આ સાનો કિમતી હીરો
છે એમ મ્હીને કાચતો કુખડો દાથમા પડાયા । એ બાનકને
હીરાની કે મચની મુદસેય પરીલા તો નથીજ મમના મ્હાને
પણ હીરાની કલ્પનાથી દોસથી મુડીમા પકડી ગયે છે મમતાશી-
બાનસાથી મુડી ઉધાડતોજ નથી જે તો કાચમા પણ હીરાની
કલ્પના-મા વના તેને હીરો મનારી, લંબુ રમણ તેનો પામેલ,
કરાની મુકે છે આ જુદાને સત્ય માનવાની શ્રાન્તિ છે અતમા
કાચ મ્હીયે હીરો બે સે નહિ કાચ એ કાચ જ રહ્યાનો છે
મચ નાખ ના મચવાદ પગુ ફીલા મોસમા કદીય વેચારાનો
નથીજ

માનવ-દામ એ બાલપણે હ કારણ કે ધર્મમાં પચાસ વર્ષનો થાય પણ અદ્યતન-વિકાસનો મનોરથ ન જાગે ! આત્મ-વિકાસનું કદમ કાંઈ ન થાય તો તે નિર્જાનક છે ! અને સંસારના ભોજ વિષામોને પકડીને તેમાં મરકાવ થકને કીરા જેવા માને છે પણ એ ભોજ-વિષામોને ઊડવા કમળતો નથીજ ભોજ-વિકાસના કામને કીરા ખાતીને તેમાં ક્યામોદ, મમતા, રાગ મખીને આ માને તરવાના માર્ગથી પાડે પાડે છે અને તે ભોજ કામની પાડ-ચૂડ એવી મારે છે કે રોઈપણ શૂર, ત્યાગ-માર્ગમાં ખમેલા પુરુષાર્થ કરે છે પણ તે પાડ છુટી નથી આ પણ માનિ છે

— કર્મ એ શુંથી ઝાન છે :—

એક વિચિત્ર કર્મ દર્શી, તાખ્ખો છવાતે વિશિષ્ટ કર્મ દર્શી બતાવે છે એક વ્યક્તિ ભેટાગ દેવવાળી છે તાક ચીજુ છે કાન કચી પડેલા છે દાપ પમ વાકાચુકા છે કમ્મર દળી પડેલી છે આખો ઉડી છીછરી અને ગાજરી છે ચાક રાસમ જેવી છે ભોરી મીઠા જેવી અસ્વિકૃત છે અપગાવ અગોખા વિપરીતતા ભરેલી છે આવી વ્યક્તિ મમનો નીં તો હજ પણ અનેક ગાતકીનેન કુવડસનું નિમિત્ત બનીને સાખ્ખોને કર્મ દર્શી પજાનો મરી મેપ કમાડે છે

એક મૂન્ટેમારને સગકાર ફાસી આપે છે અનેકો જેવા આવે છે અને દરખે છે તેના કુ ખની દયા ન કમતા એ કર્મ પીડિત વ્યક્તિને દેરાન પરેશાન કરી દેવામાં આવે છે અને અતર્પક નરીકે પ્રેમકો અગાનતાથી એવા કર્મ આવે છે કે

તેઓને પણ ફાસીજ ઉદયમા આવે છે ! એકની ફાસી દગ્તરો
અનુમોદોને ફાસીની સગ્ન આપતી જાય છે, માટે અનર્થ
ફાસી બચે !

—: દ્રવ્ય નિત્ય છે :—

તરવાર મેનાની છે, તરવારની ધાર પણ સોનાનીજ છે,
તરવારને માળવાથી ધાર અને તરવારની આકૃતિનો ભંગ થાય
છે પણ સોનુ કાયમ તથાકપજ રેખાય છે

તેરીજ રીતે શરીરને અગોપાય તરવારને ધાર જેવા છે
પણ શરીરનો નાશ થતા આકૃતિ અગોપાય નાશ થાય છે
પણ તેમા કિયાશીય આત્મા સ્થિત રહે છે, કારણ કે એ દ્રવ્ય
છે શરીર પર્ણ છે પર્ણ નાશથી દ્રવ્યને કંઈજ આચ નથી
આવતી ! દ્રવ્ય નિત્ય છે, પર્ણ અનિત્ય છે આ જૈન ધર્મનુ
ગૂઢ તત્ત્વપરિગત છે

—: અજ્ઞાનીજનની ટ્રેન મુસાફરી :—

કોઈ ગામડાનો અલુગ્નજુ માલુસ, જીદગીમાય રહેવે ટ્રેનની
મુસાફરી નહીં કરેની હોવાથી, એક સહેરમા જવા સાર રિક્કિટ
લઈને ગાડીમા બેઠો પાસે એક મલુનો બોલો હતો એ બોલો
ટ્રેનમાં બેમા પછી માથે મૂક્યો ! અને ટ્રેનમા મેરો બેઠો ભારે
મગ્વા વાગ્યો !

કોઈ પામેના મુસાફરે કહ્યું, મૂર્ખા ! ગાડીમા
મેમા પછી બોલો માથે શા માટે રાખે છે ઉપરના પાગીયા ઉપર

મૂઝી દે ને ? મૂખાંએ મૂખાંઈનો ભુરખો ઉધાડતા જણાવ્યું કે, બપો આદમી ટિકિટ તો મારી લીધી છે ને ! તો આ ભોળો ગાડીના ડગ્ગા ઉપર કેની રીતે મુકાય ? ત્યારે બપો આદમીએ કહ્યું, તું માથે ભોળો રાખે છે એ ભાગ તો તને અને ગાડીને ઉભયને સહવેળે પડે છે ને ! એની તને સમજ કયા છે ? આ દલીલ એ સમજાવે છે કે, અટાની બંધપર પરાવાળા તવને જાણ્યા સીવાય ધર્મ ક્રિયાઓ કરવા મજબૂર થાય છે જિનાબયમા જિન પૂજે ! ઉપાશ્રયમા મુકને વદન કરે ! વ્યાખ્યાનમા શાસ્ત્ર શ્રવણ કરે ! હાથમા નવકાગવાની પકડ ! પછુ હૃદયમાથી માધાનો, મમતાનો ભોળો નીચે નથી ઉતારતા ! અર્થાત ધર્મ કરવા છતાંય ભારેજ મરે છે મમતા ત્યાગ એજ ધર્મયોગની મુસાફરી છે

—: જેઠું વાહન તેવી મુસાફરી :—

કોઇ ગામથી કેટલીક વ્યક્તિઓને પરદેશ જવું હોય તો, મુસાફરી માટે જુદા જુદા વાહન સીકાગવા પડે છે કોઇ પ્લેન, કોઇ ટ્રેન, કોઇ ગાડું, કોઇ હિટ, કોઇ ધોરો, કોઇ ગધેડો આ મુસાફરો ને માર્ગ ન જૂએ તો સમગ્રાય ધીમે ધીમે ખ્યેય સ્થાનમાં પહોંચી જાવ છે. પણ પ્લેનવાળો ટ્રેનવાળો કરતાં વહેલો, ટ્રેનવાળો માડાવાળો કરતાં વહેલો, માડાવાળો હિટવાળો કરતાં વહેલો, હિટવાળો ધોડાવાળો કરતાં વહેલો, ધોડાવાળો ગધેડાવાળો કરતાં વહેલો, ખ્યેય સ્થાને પહોંચે છે

તેની-ગીતે ધર્મ કરનારાઓ પણ જેના ઉચ્ચ અનુકૂળો આદરે છે તેનાથી જરૂરી મુક્તિ-ધામે પહોંચે છે અપમધરો સૌથી પહેલા મોક્ષપુરીમા વસે છે એથી મોક્ષ દેવવિગ્નિધરો, એથી મોક્ષ ગમકિનીઓ, એથી મોક્ષ માર્ગાનુસારી ગુણુનાઓ

અને એથી મોટા મિત્રાત્વીઓ કે જોઓ કદાચ સરમાસથી હોય
 છે તેઓ મુશ્કિલ-સ્થાનને મેલવી સકે છે. પણ મનુષ્યો
 હોવાના જોડાએ !

—: જાગતો અને ઉઠતો પશિક :—

ટૂંકાનખા બેરોસો મુમાદી-, ઘોર નિદ્રામાં ઘોરતો દોષ ત્યારે
 એને એ સમજ નથી કે, ટૂંક આવે છે કે ઉભી છે, જાગે છે
 ત્યારે ઉઠે ત્યાંથી કેટલાય માઈલ દુર આવી મમેસો પોતે પોતાની
 જાનને દેખે છે, અરે ક્યાંથી મેગે અને ક્યા આપ્યો ? જા ખવાણો
 પડી જાય છે ચકિત જાને છ જાવડે જાને છ પણ એને ખબર
 નથી પડતી કે ૮ ઉઠે પળ માડી ક્યા ઉઠે છે એ તો મનિ
 કર્યાજ ને છે ને ?

માનવ અને જીવતો જીવ મોદમાવાની યો નિદ્રામાં
 ઉઠે છે પણ પરડા યાય ! સમિત વિતાવે યાય ! ભુશિ બેર
 મારે ત્યારે વિચારે છે કે, જરે જીવડી ચાલી મહા ! જીવન-
 રસમાડી આવાજ કહે છે કાલ પ્રવાદ તો અવિગત ધરેજ જાય
 છે, પોતે મનન દોષ તો સમજે કે સ્વેચ્છા આપ્યું ! અતનન
 માલ ઉઠમા ને ઉઠમા આવી રીતે પસાગ થયો ! જાગે છે ત્યારે
 ખબર પડે ૭ કે ક્યા આ ગો ?

—: બાલ-કાલ :—

મિત્રા ની દયા અને જાનકની દયા સમાન હોય છે નાદા
 નીવતનો તાલ લેઈ અજાન-નાલક પાસે કોઈ વ્યકિત દગ,
 પેડા આપીને મોનાવું મિમતી ધરેજ કાદી વધે છે અર્યો

મીઠાઈની સાવચની તે આદર-પૂર્વક આપી દે છે ખુશ થાય છે મીઠાઈ આપનારના પ્રતિ પૂજવ-ભાવ, આદર-ભાવ રાખે છે તે સમજતો નથી કે, મીઠાઈ એ પમ્પની છે જ્યારે મોનુ બન મૂંઝ છે તે બાવળને મોનાની કિંમત સમજાવ છે, પછી ગમે તેટલી મીઠાઈ મુકા તોય તે સમજીને પોતાના સોનાના દાગીના ઉતારી આપતોજ નથી ઉત્તે પેરા ઠગને પેરીસની ધમકી આપે છે અને તે ઠગને ખુશો પાડે છે

જ્યારે મિત્રવા-ભાવ રૂપી બાર-માય ગ્રહો અને સમ્બંધ રૂપી પ્રકાશનુ અજવાળુ થયુ ત્યારે જ વસ્તુઓના અગમ્ય આસક્તિમા, વાસનામા સમજી કદીય કિંમતી જ્ઞાન-દર્શન ચારિત્રના દાગીનાને વેચી નાખતો નથી પણ ઉદયમા આવેલા વિરપાદિને પણ કનાવવા-ચિજ્ય મેળવવા તનતેડ પ્રયત્નથીત બની જાય છે

—: કામ-કોધનુ સ્વરૂપ :—

કામ અને કોધ ઉભય આત્માના મદારિપુ છે આ શુનુઓ બે છે પણ એના સાથીદારો મોટા સમુદાયથી દૂર મુકે છે અને કામ-કોધને રિજ્ય મેળવી આપવા કટિનમ્બ રહે છે કામ-કોધનુ રૂપ નથી

પણ મિ-મિપના એવી કે જેમ કોઈ યકિતને જૂત વગરે તો તે પ્રત્યક્ષ દેખાનુ નથી પણ જૂતાવિષ્ટ યકિતના ચાળા-ચરમ, નેત્રો મ્હી દે છે કે, આને જુત વગરેનુ છે તેવી રીતે કામ અને કોધથી સનાવાયેલો આદમી એના ચાળા-ચરકાથી ઓગળાઈ જાય છે મમ કોધનુ રૂપગ્ન જોવા હોય તો તે

આખથી ગ્વરૂપનુ દર્શન કરાવે છે તેનુ રૂપ આખમા પ્રતિબિમ્બિત થતુ જાય છે

—: આત્મ-દર્શન :—

મદા સાગની માછલી વાનાની રોય ત્યારે કીનારે આવીને ઇંડા મૂકી જાય છે અને દરીયામા ગદી રહી આંખથી અને હૃદયના તારથી તે ઇંડાનુ સેવન કરે છે તેમાથી માછલીને મતાન-વિન્તા વધે છે

આનીજ રીતે આસક્તિમા ગાગેલો પણ નજર અને હૃદયથી પ્રભુને, પ્રભુના માર્ગને વીસારતો નથી તેા તે ધીમે ધીમે આત્મ-દર્શન કરી શકે છે, સાગર-નિવાસ હોવા છતાય માછલીનુ ખ્યેય-સાધ્ય મુનાના સેવનનુ હોય છે તેવીજ રીતે સસારના રૂપોમા રગાયા વિના માનવી પ્રભુ પરજ નજર ગમીને, આત્મ સાત્તાકાર કરીને કૃત-કૃત્ય થાય છે

—: એકજ વસ્તુની વિવિધ દ્રષ્ટિ :—

એમ મદારાગની સવારી ગજ-મહેલથી સર થઇ ગજ-મહેલથી સહેરમા આવી અને બગીચામા-માડનમા ઉતરી ! સવારી સર નહોતી થઈ ત્યારે બવિધ્ય-કાનનો પ્રયોગ થતો કે નીમ્બજી પશુ નીમ્બા ત્યારે રાજમહેલથી નીકળે છે વર્તમાન કાનનો પ્રયોગ થયો ગજમહેલથી નીકળી ત્યારે રાના થઇ એજ ગ્વારીને બૂત-કાનનો પ્રયોગ થયો ! અને બગરમા આવરી એ બવિધ્યનો પ્રયોગ થયો, બગરમા આવી છે, વર્તમાન કાનનો પ્રયોગ થયો બગરમાથી મહ અહી બૂત-મથનો પ્રયોગ થયો, માગમા પડેથી

આ સાથે દષ્ટિ એવી છે કે સવારી એકજ છે પણ અપેમાંથી જુદા જુદા પ્રયોગો થાય છે તેમજ અને-અન્ત માર્ગે, એકજ વસ્તુ વિવિધ અપેક્ષાઓથી અને- ધર્મોના આશ્રય થઈ જાય છે પછી તે ધર્મો વિરૂદ્ધ પણ હોય અને અનુકૂલ પણ હોય અને કાપનાઓની યાજનાથી એ- વસ્તુ વિવિધ રીતે મા કહેવાય ■

— માયોપમ સ સાર —

જર નિદ્રામાં એક વાગને સ્વપ્ન આવ્યું : સ્વપ્નમાં વિવાદ કર્યો, એક મૌનદર્શવતી સનના સાથે પરપરો, વડુ ધર આવી ધર માડ્યું સત્તાન થયું અને સત્તાનને પણ પરજાવ્યું : મનમાં મકનારો ખરો : દુ કેવો જાગવશાળી મ્હાર લગ્ન થયું, મને સત્તાન થયું અને તે પણ પરપરું : વાદ : પ્રજુ વાદ : ત્હારી અકલ સીસાનો આ નાદર નમુનો છે મ્હાક સુધી, મધુર સ્વપ્નાનો સ્વાદ આખ્યો જાગ્યો ત્યારે વાદો ત્યાનો ત્યાજ છે વડુ નથી સત્તાન નથી, ધર નથી અને એજ જમની નીચે સુતો હતો તેવોને તેવોજ એકનો છે અજે : આ જુ :

માનવીનો જમાગ પણ સ્વપ્નોપમ માયાગ જ છે છદ્મી રૂપ છે તેમાં સધળુંય મનનાથી મ્હાર માનીને વસાવાય છે પણ દીર્ઘનિદ્રા-શત્રુ આવના પોતે આત્મા એકયોજ છે નથી ધર કે માન-મીલન કે સ્વજનો નેતીને આલો : પુણ્ય પાપજ નાથીદાઃ છે

— માનવ કેન્દ્ર —

માનવ જીવનમાંથી પ્રજુનો આસ્વાદ સાથે છ મુકિતપુરીમાં પહોચાય છે આત્માનું સાસુ સ્વરૂપ પ્રગટ કરી ચકાય છે અને

માનન-શ્રવનથી ઘેર અપકૃત્યો આચરતા, માયાના પાશમાં અનેક વિલાસોના ચાળા-ચસા કરતા ધર્મ કે આત્મ-સાધનાના સાધન બિહુને ભૂલીને, ઘેર નારકીય હુ ખેતે પણ શ્રવ મેલવી હ્યે છે.

જેવા કૃત્યો ઉચ્ચકક્ષાના તેવુ ફલ પણ સર્વોચ્ચ મલે છે અને કર્તવ્યો હલકટ આચરતા હલકટ ભવેના વેયો શ્રવેતે ભજવવા પડે છે પૃથ્વીમાથી આચરો-દર્પણુ પણ ખતે છે અને એજ પૃથ્વીમાથી કપાડા પણ ખતે છે જેવો સર્જક તેવુ સર્જન આપોઆપ પેદા થાય છે ઝચના કરનારો સાવધ ચેતેસો-જાગૃતિ-વાળો હોવો જોઈએ, શ્રવન પણ સમ્યાગ્રથી નીતિથી અશકભાવે શ્રવણથી આચારી શ્રવન પણ માદજિગ્ રીતે આદર્શ અને આદર્શીય મેળવાય છે

— વિચારનું મા :—

૫૪-૫૩૫મા કમલ કાગળો દાઘમા આવે છે કેટલાક જામેના દોષ અને કેટલાક ઉધારના પણ દોષ ? જેમ જેમ બડલ ઉડેલાય તેમ તેમ કાગળો નીકળે અને જામે એટલે આપવાના, ઉધાર એટલા લેવાના આ એક લોક-વ્યવહારનો નિયમ છે

મન એ પણ વિચારોનુ મનુષ્ય છે વિનાગે મનથી જન્મે છે અને મનમા સમાઈ જાય છે મનમા સારા વિચારો જામે થયા દાઘ તો સારા કર્તવ્યો કરવાની પ્રેરણા-ઉર્મિ જામે અને ખરાબ વિચારો જામે થયા દોષ તો અપકૃત્યો કરવાની ઇચ્છાઓ જામે છે

અજ્ઞાન માનવોએ મનમા સુવિચારોનેજ ધ્યાન આપવુ, સુવિચારોને તો દુરંજ ગણના, આજે થયેલા ખરાબ વિચારો

દબાઈ રાખીયે, મનમાં સત્તાડી રાખીયે તો પુનઃ સજીવ થઈને
ક્યારે ઉન્માદે દોરી જશે તે બરોસો ક્યા છે ? બારેસો અગ્નિ
ક્યારે બમ્બૂકે તે કેમ કહી સકાય ? જેથી અંત સુધિ રાખની
અને શુધ્ધ વિચારોને ઉપજાવવા, સુખાવનાના પ્રેરક સુવિચારોજ છે

—: શાન્તાગ્નિ :—

તપેની સોડાની પાચ મેરી પર નાખેતુ નીચ-જાળ નકામુ
જાળ છે કારણ કે ગરમ પાચ શેરી જોટલી પ્રજાળ છે. તેટલું
પ્રજાળ દારવાને પાણી કમવાન થતુ નથી.

દહીકત એવી છે કે, આત્મામાં શાન્તિ ન હોય, મન
સકલપ્રવૃત્તિ કે પવિત્ર ભાવનામાં ન હોય, અનેકધા વિવાસોની
ઝખનાઓથી ચિત્ત મુરઘું હોય, સદવાએ મનને મજાગીને દેહ
અકલંકની અણી પર લઇ જતા હોય, આવા પ્રસંગે કોઇક
દાણે એકમના થઈને ઇશ્વર બજાત કે એકાદ માયા ફેરવી
લેવાથી ચિત્ત પાવિત્ર્ય ભાવ ક્યાથી જન્મે ? કઈક ચિત્તની
આસુરી પ્રેરણાઓની બાકે બળતી આગ સમે તો આ જાળ
નિવાન-ચિંતન ફલદાતા બને ! કાણી નાવ સોને ફાળીને
ફેંકાડ છે

મનો ભાવ શુદ્ધ હોય ત્યાં સુધી શુધ્ધ આત્મશ્રદ્ધા દદ
માનસિક પંડિત્ય કે અન્ય પ્રજા સિધ્ધિઓ દાયમાં નથી
આવતીજ આવે તોય તે દેહ નદિ અધુગણ દાગવા મનને કમીને
બાધો ! મનનેજ આનખા-માઝ મારો તો એ માર્ગે આવશે
આતવા રંગે

— આવશ્યકતા :—

જે મમયે જેવી વસ્તુની જરૂર હોય તેનો ઉપયોગ કરવો એ શુદ્ધિ-મનતા છે ચૂલામાં વાકડા બળાય અને મોટા ચૂલાઓમાં ગાંઠો પણ બાળી પડે છે

માનાન શુદ્ધિવત્તન ઉપરેય આપવો હોય ત્યા તત્ત્વજ્ઞાનની મુદ્દમ ચૂલાઓ, તરનજ્ઞાનની મુદ્દમ વાતો નકામી જાય છે કારણ કે તે ઓળા એવો મુદ્દમશુદ્ધિ ન દેવાથી સમજતો નથી અને સમજાય નહીં તેમાં રસ કે આનંદ નજ આપે ? અને સુદ્દમ શુદ્ધિ તત્ત્વવે તા જિજ્ઞાસુ ઓળા હોય તેની સન્મુખ સુદ્દમ તત્ત્વજ્ઞાનની વાતો ન મૂમમ તો તે પણ મટાળીને, રમતા અભાવે ઉભમી જાય છે

જ્યાં જની જરૂર હોય ત્યા તજ વસ્તુ બધમેસતી કાર્ય નાપિકા મને છે, મોય અને કોય બન્નેય લોડાના છે મન્નેય અજીદાર છે પણ કપડુ માથવુ હોય ત્યા મોય કામમાં આવે છે અને ખોદવુ હોય ત્યા કોય કામમાં આવે છે જેની જગ્યા જરૂર હોય તેજ ત્યા કાર્ય કરી આપે છે જેવું પાત્ર જેવી ભૂમિમાં, જેવું ઉપાદાન તેવોજ ઉપદેન ત્યા કલેઆવી થાય છે

— અધાપો —

અતર્મખી આ મા જ્ઞાનમિતની આધીમાં અધાપો નથી પામતો પણ તેથી પર ગરીબ આ મધ્વરૂપના ખ્યાનમાં મગ્ન રહે છે બહિર્મુખતા એ આત્મજ્ઞાનને જૂનાવી જડ મનો દોળ ચલાવે છે, જડમાજ જડ જેવો આત્મા મનારી જડાસમિતનોજ

રસ જગાવે છે. અંતર્મુખીને આવ્યવૃત્તિથી બાલ્ય-વ્યવહારોને અનુમરણ પડે છે. પણ તેના અનુભવનથી, તેના ઉંડા રસથી તેમાંજ ન-મય થવાની વૃત્તિથી બધી બચે છે.

જેમ માખીને સર્વ રથજે બેસવાની એક જામેશી રેવ હોય છે. પરિત્ર બને અપવિત્ર ઉભય મ્યગોખા જેમે.છે. પણ એટલું તો ખ્યાન રાખે છે કે, સગમતી આગ પર કદી પણ બેસતી નથી, બેસવા યત્ન નથી કરતી, બેસતીજ નથી. સમ્યગદૃષ્ટિ આત્મા સંસાર-વ્યવહારોનું માર્ગ દર્શાવે છે પણ ભ્રમ-વિષ્ણનો કાઢે નથી બનતો, કારણ કે તે આગ જેવા અવકાશ ભોજી સમજે છે. ભોજી છવોને એ આગ બાળાને ખાખ કરીશું છે.

—: હકથ પાવિત્ર્ય :—

સત્યાગ્રહ મહા બર્ષો દોય. વાણુ બર્ષુ દોય તો કોઈપણ દવા થયાર્થે દસ આપી શકતી નથી, તેવી રીતે આત્મામાં ભ્રમણા-મિથ્યાત્વ-વાસનાઓ સરખા બરેલી દોષ ત્યાં સુધી ઉપરેલ-ઔષધિ આત્મામાં પરિણત થતી નથી, આત્માને ભ્રમણામુક્ત કરતી નથી, સમ્યક્ માર્ગ સુઝતોજ નથી. સત્યાગ્રહથી મિથ્યાત્વને કાઢી નાખવું કે ઉપશમ કરવો પડે છે. ઉપશમ એટલે ડાખવું પડે છે.

જેમ વાણુમકોપમરત વ્યક્તિને પહેલા કોઈ મુદ્દો કે બપડતો, એકથીનો દાવે-કાલો પાવો પડે છે. એ ઉકાળો પીવા માથેજ આડકાઠ્યા, વાણુસ ચારથી, પેશાન કે મલો-સર્ગ-દારથી વાણુને જહાર કરે છે. પછી જીધેવી દવા પ્રુજિને કરે છે. મધવિશિષ્ટ સામાન્ય દવાને પણ આગે કાપડે પેગ કરાવે છે.

સમ્યક્ત્વ સુધિ—તૈર્મત્ત્વ મિત્યાત્વમત્તનાશયીજ્ઞ યતી જ્ઞપ છે મિત્યાત્વ સમસ્ય નાશ થતા ક્ષણિક સમ્યક્ત્વ ઉપજે છે તે કલિય નાશ થતુ નથી અને મેઘવરોદ્ધનની સીધી સીડી જની જ્ઞપ છે સિદ્ધિપદનેજ તદભવે અર્પે છે.

—: સર્વદેહોમાં દેહી આત્માજ છે :—

સુતરના કોકાકામાર્થી વણીને અક મોટું થાળુ—તકાળનાવાપ— છે થાળુમાં રહેવા દોરા છે, સુતરના તાળુ વાળુ છે પણ તે દાસ થાળુરૂપજ ગજાય છે. જ્ઞે તે ઉકેલાય તો પાછા દોરાજ કહેવાય છે

આત્મા મુદ્ધસ્વરૂપી છે પણ તે વિવિધ સરીરોમાં યોજાય છે એટલે સરીરરૂપ કહેવાય છે. કારણ જે વસ્તુ જે વસ્તુમાં એકમેક થાય તે રૂપજ કહેવાનો વ્યવહાર છે. જેમ દુધમાં સાકર ભળી તો સાકરનેય દુધના વ્યવહારમાં કહેવાય છે ત્વે દેહી દેહમાં રહેસો કહે છે દુ ધુ ' દુ' જાઉ છું ' તું કર ધું ' આ કોણે કરું ' મે કરું આ ઉપચારથી જોલાય છે બાકી સરીરથી આત્મા વિભિન્ન થયો કે તુતંજ તેવો તે જાતને સંભાળે છે માનવ મરીને કુતરો થયો, અને તે કુતરાને દેહને મમત્વ ભાવથી સ્વત્વમતિથી કલ્પી જ્યે છે પણ સર્વ સ્થળે આત્મા તે આત્માજ ગજાય ॥

— પચાત્તાપ આત્મ :—

કોઈ દુ ખા નકિત કર્મ વિવશ થઈને ચોરી કરતા થીખી જ્ઞપ છે ચોરી કરતા કરતા એવા સચ્ચા દેહ પડી જ્ઞપ છે કે,

એ ચોરી ન કરે તે દિવસે એન નથી પડતું ? ચોરી એ જીવનનો એક ખોગક બની જાય છે

આવીજ રીતે આત્માને ગિર્યાત્વ અર્ધિરનિ કપાય અને યોગ આ દ્વારા પાપ કર્મોપાર્જન કરવું એ દૃઢ સંસ્કાર પડી જાય છે. અને તેમાં એ તદાકાર બની જાય છે. પોતે એવું ન કરે, અને ન કરવા કોઈ સતત પ્રયાસ કરાવે તો તે આત્માને અનિષ્ટ લાગે છે, અહિતકર લાગે છે. પણ પોતે જાતવું જ્ઞાન લાવીને સમજે અને અનિષ્ટને અનિષ્ટ માને, હષ્ટને હષ્ટ માને પછી આત્મામાં કરેલાં પાપોની પશ્ચાત્તાપઆસ પ્રગટે છે. તે આગળ કર્મકાષ્ઠભારાએને ખાખ બનાવી દે છે આત્મા કર્મ-સુકત થતા મુક્તિનમરને અવકૃત કરે છે, મુક્તિવાસી બને છે.

—: સાત્ત્વ દર્શન :—

આખની ક્રીડાઓ ચક્રચક્રી હોય છે જતાવ અંધાપો પીડે છે. એ અંધાપો મોહના ઘેરા ધૂમાડાનો હોય છે. મોહ અંધાપો એવો બંધકર કાતીલ છે કે, કુલવિરોધ, વ્યવહારવિરોધ, શોભનશીલવિરોધ, કર્તવ્યવિરોધ, ધર્મવિરોધ પ્રગતિ કરવા પ્રેરે છે.

આત્મા આધ્યો મોહ અંધાપાથી કંઈજ વિચારી-મનજી-જાણી શકતો નથી. હિંસા-પ્રવૃત્તિઓમાત્ર રક્ષણ બનીને જાતનેજ દુષ્કિત કરે છે મોહ અંધાપો દબે, તોજ આત્મજ્ઞાન, આધ્યાત્મિક રસામૃતપાન, આત્મિકાનંદ સુખારવાદ આત્મા સ્થાપી શકે છે. અનુભૂતપૂર્વે અદિતીય, અસામાન્ય, અકલ્પ્ય સુખ જે આત્માના છે તે આવિર્ભૂત થાય છે પછી સુખ પ્રાપ્તિની પ્રતિજ્ઞા નથી.

—: સત્ય સુખ :—

તેવાણું, જણાણું મમમણું જે સુખ વર્તમાનમાં આત્માને મળી ગયું છે, તે સુખ સંપત્તિ નથી વાસ્તવિક નથી, સ્થિત નથી માત્ર અસુખમાં સુખાભાસનો એક અંશ છે પરિણામ દુઃખરૂપ હોય ?

૭૫ મોદાગ્નિનું પતંગીયું બનીને બોજ વિવાસ, વૈજવેળા બુનાવળણી પ્રવૃત્તિ થયેલા તેના ઉપચોગીયા અમકારાથી તેમાં પતંગીયાની જેમ અભ્યસને સ્વચ્છતાને હોમી થઈ છે અને બળીને ખાખ થઈ જાય કે સ્વચ્છતાની રાખ બનાવે છે અમત આત્મા છે વિનમ્બર દેહ અને દેહાભ્યાસો છે દેહ-અનિષ્ઠ મન ઇન્દ્રિયોના નિકાસે આત્માને ઉન્માદ ગાળી નાનાની અનેકધા દુઃખોના ભોક્તા બનાવી મૂકે છે નિરાધાર દીનતાથી પેકા મૂળી જીવ અસંખ્ય દુઃખોને વેડે છે મોદાગ્નિનું પતંગીયું જીવ મળીને, આત્મભાગ્યના પ્રકાશનો દ્રષ્ટા અને તો દુઃખજ નથી

— પરીક્ષાતીર્થ મોક્ષમા —

નિરાશમાં પાસ થવાથી કામનાથી વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરી ગયા છ કેાર્ષ્ણિક વિદ્યાર્થી નાપાસ થવાની ઈચ્છા ગમ્ભીર નથી પણ રોજ દાનો શિક્ષકે આપેલા સેશનકમ નેમ્યાં ન રહે ? જાણવાના સમયે અનેક રમત મમતના વિચારોથી સંપડાઈ જાય, અને પરીક્ષાનો સમય નજીક આવવા છતાંય ચીવટ ન રાખે તો પાસ થવાની ઈચ્છા આખરી ચીને નાટક બેસા જેવી નિર્થક કહેવાય છે તેવીજ રીતે મોક્ષ મેળવવાના દ્વં સંકલ્પથીજ ધર્માનુષ્ઠાનો આદરે છે તપ મોક્ષ ન મળવાનું મારણ બેજ છે

કે જડ-રમતગમતો, ■ સારના દુ ખ બગ્ગુર વિષયેનો પરિત્યાગ ન કરે કે નથી કરતા તો સર્વ-ત્યાગ સીવાય સંપૂર્ણસુખમય મોખ કયા છે ?

— મુસાફીર :—

સસારની મુસાફરી શુભ કરી રહ્યો છું મતિ આગતિના રેશનોની ડાવરી છે રોજ શુભ એ ડાવરીના કમ પ્રમાણે દરેક રથગોમા મુસાફરી કરતોજ આ ચો છે પણ મુસાફરીની ડાવરી સર્વ રેશનો વટા પા પછી મોક્ષમા પહોંચે ત્યારેજ પુરી થાય છે ત્યાં સુધી ડાવરી પ્રમાણે રેશનો એક પછી એક વગાવવાજ પડે છે

શુભ મુસાફીર છું ચારાશી સાખ શુભયાત્રી મુસાફરીના રેશનો છે હવાયુ દ્રેન છે સ્વચ્છ મેગા માલમી કત, બર લક્ષ્મી આ રેશનોનું ફરનીચા છે મેગા મુસાફરોનો સાથ છે આયુષ્યદોરી એ નાગના દોરડા છે માનવદેહ ઝિંઝિ છે આયુષ્ય રૂથ યના ઝિંઝિ મૃત્યુના ફાંકમા પેસના ની ની ને આપી લી ૧૩ ૪

— પાજર —

શુભ પોપ/ જેવું પખી છે દર પાજર છે પોપટ પાજરને નિજધર સમજીને વળગી પડ્યો છે પણ પાજર બંધન છે આજાદીને છીનવી લેનાર છે પરતગતાની રેડ છે આ સમજતો નથી પોપ/ પાજરગની બદા નીચ્છો તેમ પણ કદ જાય આવે તો પાજરમા પેસી જાય હ કમતિથી બંધનને મળ્ય નહીં પોપ/ માની મેંદે :

તેની રીતે જીવ દેદ-પદ્મનો વારસ બનીને દેદનેજ નજ
રૂં માને છે, અને તેનીજ સારવારમાં અખિષ જીવ વીનાવે છે
પણ નિઝનું તો નિઝમાં છે નિઝનું બાન એજ આત્મતાન છે

—: સંતસંગ :—

સાધુ ખદાત્માઓ અને મ સાગસનોનો મેળ મળવો અસક્ય
છે. સાધુ મોહાદૃષ્ટિ દોષ છે સ સારી વિતામ-ભોગ-રિષયદૃષ્ટિ
દોષ છે. સાધુઓનો ઉપદેશ તમારી રિષયેચ્છાને મૂકાવવાનો દોષ
છે રિષયો, કપાયો જીવોને એ ઉપદેશ મ્યાથી રહે ?

મ સાર મધુઆરીઓને વૈરાગીઓ અને એનો ઉપદેશ
ઓછાજ રહે છે ચોર જાનનાને જોતા માગજ ચોપડે જ કારણ
એના ખોટા કામમાં તે વિનકર છે ચોરી જોગ છે એમ ચોર
સમજે તોજ જાગતો ઠીક છે એમ માનવા તેમ્પાર ઘાય છે
સાધુઓ તેઓને રહે છે કે જોઓ મ સાર-રિમુખ છે

—: મુખેચ્છા :—

જીવ માત્રને સુખ મેળવવાની, મૃદુલા રાચવાની ઇચ્છા દોષ
છે પણ મધ્યગુણ સુખ કપાયી મલે ? ઇચ્છાનુસાર સુખ મળતું
દોષ તો મોક્ષને ન ઇચ્છે સર્વસંપૂર્ણ સુખરમણ મોક્ષજ છે
સારા અક્ષરો કાઢવાની સૌને ઇચ્છા છે પણ દયોગી પડી જાય
તમા અક્ષરો આવે છે

માદા મેળવવા સૌ ઇચ્છે છે પણ જેવી ધર્મસરકારની,
મનોવિજ્ઞાની ગદ પડે તેજજ રમણ મેળવાય છે

— વીરાગણ —

રીરો વીરાગણની જુગિપર રહુનારથી ઉછળી પડે છે
સ પૂર્ણ શરો તેધ્યાર મરીને સુખ્ય ખેલે છે સુખ્ય ખેલતા સ્વપ્ન
કે પ ના ધાતુ જરાય જ્ઞાન રાખતા નથી એકજ વિગ્રપદ્મની
વરવાની તીમાભિનાયા જ હોય છે

સ સાર ત્યાગીને મુનિવરો પણ કર્મ-શત્રુની સામે જ જ
ખેલે છે પરિપક્ષે ઉપસર્ગો આવે તેનો વજ્રસી છાતી કાઢીને
સામનો કરે છે દેહપરની મમતા ઉતારી દે છે કાપઃ કરા
શત્રુઓનો ધસારો જોઈને કરી જાય છે અને શત્રુને વશ મધ
જાય છે તેમજ મનથી ચચન મહાત્મા પણ ડગી જતા સ સાર
કેમજા બધાય છે

— ૨૫૩૫ —

આગીમો ડાવ કાઢના કે રૂપને સુધાગ્નારો નથી પગ
પ્રતિબિંબ ધધાર્ય અતાવે છે તેરીજ રીતે આગમો જિન બિ મો
૩૩ ઉપદેશ આ સધણુય સ્વરૂપને સમજાવે છે પરરૂપને છોડીને
સ્વમા તન્મય બનવા પ્રેરે છે

આગમશાસ્ત્રો વાચીને તદ્દનુસાર વર્તન મગુ જિનબિંબની
ભક્તિ પૂજા કરીને તદ્દરૂપ થવા આત્મપરિણમન મગુ, ઉપદેશ
શ્રવણ મરીને માત્રા શુ ખામી છે તે સોધીને વિશુદ્ધિત
બનતુ આજ જ્ઞાનદન છે આજ પૂજન દન છે આજ શ્રવણદન
છે આરીસાના વ્યામોહ કરતા સ્વચ્છ રહેવાનો વ્યામોહ
પ્રગ મનીય કે

—: જોડાણના :—

કોઈ અઘાનીને સરાખીને સરાખનો નસા ચરતા આમને પણ શીતલ માનવાની પ્રેરણા જાગે છે અને આગમા પાત્ર મુકવા તૈયાર થાય છે.

મોદનસાથી માનવી પણ ભોગ-આગમા બહો જગવા તૈયાર થાય છે ભોગની આગ એ જીવનના સુગુણોને બાજીને ખાખ કરે છે. પુદ્ગલ પ્રીતિ એ બોરી છે-ભૂમિ છે પરદેશીની પ્રીતિ દાણિક દોષ છે પુદ્ગલોની પ્રીતિ તજને, વીતગમીની ગુલામી સ્વીકારવી, પ્રીતિ કરી એ જાનમર્મ છે.

—: ઔપધિ જ્ઞાન :—

રેલ ઉચામા ઉઘી ઔપધિઓ જાગે છે, રાખે છે વૈષ્ણવ રોગ થાય અને ઔપધિઓનું લીધે વાચ્યા કરે, દયાઓના નામો ઉચ્ચાર્યા કરે એ વૈષ્ણવ પણ રોગમુક્ત થતો નથી પણ રોગથી પીડાયા કરે છે.

જાની પણ જાનની વચાઓ ૨૨ તત્ત્વજ્ઞાનની મીમાસાઓ કરે, અને જીવનમા રહેલી કાષ્ઠપણ દુર્ગતિને તજે નદિ, કમ દર્દને નાશ કરવા એક પણ અમન ન કરે, તો તે પણ વૈષ્ણવી જેમ માત્ર દવા જાણનાનો-ગામવાનો નયર્થ અમજ ઉઠાવે છે તેને કમજ કાયદો થતો નથી જ્ઞાન એ કિન્ન છે. પણ જ્ઞાનરસ વિરતિ, વૈરાગ્ય, સ્વભાવજ્ઞાન, પરજ્ઞાન-ત્યાગ, જીવનમા જોનપ્રાન કન્ન પડે છે.

—૩. અપૂર્વિત્રાંગ :—

શરીરને વૈગામી મહાત્માઓ મનની ઉપમા આપે છે કેમ મહાત્માઓ નગર-સારથીની ઉપમા આપે છે કેમ મહાત્માઓ 'ચમ' કાષ્ઠો કહે છે કેમ મહાત્માઓ અસ્થિચક્રની ઉપમા આપે છે આમ દેહાધ્યાસ કે દેહ-ધર્મોદ્ધોષો કાવવા અનેકરીતે શરીરને નિરે છે

વારતવમા શરીર ધર્મોદ્ધોષ સસાર છે અને સસારનો મોહ એજ જનજનણ છે સઘળા પાપ વ્યાપારનું મૂલ શરીર હોવાથી તેનીજ કૃપા આવતા મૂક જીવે તેની આગપ પાળથી, તેની સેવાશુભ્રવાથી પણ રહી તેમા રહેલ મુખ્યત્વે આત્મદેવને ઓળખે એને જાણ કરે । આત્માજ પરમાત્મા જાતે છે પણ જડદેહાધ્યાસથી મુગ્ધ મન્યા સીરાપ એ જનજન કલિ છે તેથીજ દેહને કુર્જનમિત્રસમ ખાતી તેનો કર્ત-કાલસ, તપ જપ અને મુન્યવમાયથી મારે

—૪. કાયાવર્તન :—

કાયા એ અમરશુદ્ધિ જેવી છે, કાયાથીજ મોક્ષ છે કાયાથીજ નાક છે કાયાથીજ અર્ચ છે માયાની માયા મુકીને ધર્મવિધ્યાન અને આત્મચિંતનની ધુનથી રમી નાખતા 'એજ કાષ્ઠ અમરપદવી આપે છે મેટકારીથી જ્યા ત્યા 'જેમા તેમા પયોગતા એજ માયાના સાધનથીજ જનમા ઘોર દુષ્કેતો બોગતા મની જાય છે,

મેટકાગ, કાષ્ઠવગ નવચિત વચાવે તા માહસોની મુખારી અપથી મગી છે કે અને કાષ્ઠવગ મેટકારીથી ચનાવે તો

ખાડામાં પડતા અકસ્માત એકસીડન્ટ પણ થઈ જાય છે. કાપાને મોટરકાર અને મોટર ડ્રાઇવરને મન સરખા છે. દરકારથી કાપા વર્તન ગાખે !

—: મૃત્યુથી ન ડરે :—

મૃત્યુ એ સ્વભાવ છે જીવન એ પ્રકૃતિ નથી પરંતુ કર્મનું કાપું દોવાથી વિકૃતિ છે મૃત્યુ એ તો જન્મ સાથે સર્ગનુંજ છે. એનો ડર ન રાખતા મૃત્યુજપક પુરુષાર્થથી આત્મનિદિધ્યાસન કરવું એજ મૃત્યુજપ ન્યાયજ છે

શાસન, સમયન, આત્મતત્ત્વન પુરુષો, મૃત્યુનો ભય છોડીને, મૃત્યુ માટે તૈયાર રહીનેજ ધોર દુઃખોનો સામનો કરે છે આત્મ સાક્ષાત્કાર કરવાની તીવ્ર-ભિલાષાજ મૃત્યુભયને ગોણ કરે છે, ભયકરતપશ્વર્યાઓ, ધોર-સ્થળોમાં અચય સ્વભાવ રાખીને સામ્યમિ દુનું ખ્યાન, નિગહાર-ભાવ નિર્મમભાવ, મૃત્યુજપ માધનો છે

—: અજ્ઞાનતા :—

માછલાઓનું ટોળું માચરના કાંડા જલની તરંગતીતા માથે ખુશીથી રમે છે કિલ્થોલ કરે છે મનનાણી મોજ લેવાવે છે કોઈ માછીમાર ઉડા જલના માછલાઓને જલમાં જોડવા કોશિય કરે છે જાલ ખીજાવે છે અજ્ઞાન-માછલાઓ એ જલની સાથે સામેલા મીઠા પદાર્થોને ખાવા ફોડી આવે છે, માછીમારને પૂજ્ય ભાવથી લુએ છે પણ જલના કરવા પછી તો સમજે છે કે, આ માછીમાર પૂજ્ય નહિ પણ નિગરમગ પાત્ર છે, પ્રપચથી ક્રતાયા

મોહ-માછીમારની અખિય સસાર પર જાણ બીજાપેલી છે
જીવ માર્ય પ્રયત્નને ન સમજતા તેમા ફસાય છે, મરે છે,
તત્ત્વને વીસારે છે અને દુ ખી ચાપ છે

—: સત્તા બપ —

માયા ઉપર જુજ ન વટકતો હોય તો કયો માનવી ત્યા
ઉભો રહે ? નાગી નરવારો માયા પર વીજાતી હોય ત્યાં કેમ
નિર્ભય ઉભો રહે ? આ અજાનીને એ દેખાતું નથી જેથી સત્તા
બધને મજાકારતો નથી

સ સાદાવાસ એ બપ કર કામ-કોષ-માન-માયાના જુજ ગોથા
બરેયો છે આને કે મયે સત્યતરવાથી ચિર નિપાવાળું, આના
નયનમા કેમ નિશ્ચિત પ્રમાણ નહે ? જાણ ઉભો છે, જાણ એ
ચોક્કસજ છે પછી શાને ઉધવું ? એક પોતીસ ઉભો હોય ત્યા
ચુન્હો કરતાં બહાદુર પણ કરે છે ને સર્વદ્રષ્ટા સવર, સર્વના
સર્વ બાબોને જુવે છે જાણે છે પછી હનકટ મતીને આ મા
યા માટે ચુન્હો કરે ? જગા કમ સત્તાનો બપ રાખે ?

— આસક્તિની અશક્તિ —

માનવને આત્મનિરીતલુ થવા પછી સ સાનમકિત દુ ખપ્પ
દેખાય છે કદાપિ ત્યાં વામનાઓની પર ન ચર્ચાએ પણ સાથે
ધર્મશુદ્ધિનો સદાગ એવો ગમે કે આસક્તિના પાશથી ત
મુજાતો નથી તેમા ગમડાગાતો નથી એકતર કે એન્તાન બનતો
નથી, કોઈ સમુદ્ધન ઉપ જગમા નહવનો પ્રયત્ન આવના ચરીગપ
ત નિન્ના લેખ ક્યો હોય તો મગમગનો બપ મનઈ જુજાઈ

કારણ કે હમરનો એવો શુભ છે, એવા એની શંકા છે કે; મનરમરનો કરતાં રહે છે, પામે પણ આવના નથી.

આત્મા પર સુખધા અને કમિનો લેપ લેપાત્ત જાણ પછી સંસારસાગરનું વાસનાજલ અને આસરિતમનને તે આત્માને જરાય સ્પર્શી શકતાજ નથી. બધું ફરતા ફર કરથી જાગતા ફરે છે. આત્માને અધ્યાના અને વિવેકના ખરડથી ખરડાઇ નાખવોજ જોઈએ, તો સંસારસાગર સહેજતાવાળો અને સુખદ નીવડે છે. મુક્તિ શ્રામ મરજ મેળવાય છે

— આત્મ-મધન —

આત્માત્મિક, શારીરિક, વાચિક ઉન્નતિ કરવાની કામના જાગવી એ પણ પ્રવચનીજ નિશાની છે. આત્મિકાન્નતિને ચૂકેલો જલે આધિભૌતિક વિકાસ સાધતો જાણ પણ એ વિકાસ પૂર્ણીકી નથી પણ અસ્પર્શી છે અને અચિર છે. અર્વાંસી વિકાસ તો આત્મિક વિકાસથીજ થાય છે

કાઈ દવા'લેતા રોગ આછો થાય જાનિ પણ જન્માવે કે, મને રોગ મરી ગયો છે દવા પણ જાણ થાય અથવા કંઈ કુપથ્ય મેવાઈ જાણ તો રોગ'ઉભરાઈજ જાણ છે તેથીજ રીતે બીજા નમામ વિકાસો, આત્મિકાન્નતિ સીવાય અધુરા છે, અચિર અને અસ્પર્શી છે.

— દિવ્ય જ્યોત —

નીચકને જ્યાં ગળીને ત્યાં-અજવાળું કરે છે. પરમા ગળેા તો-પરમા, હસનમાં રાખે તો-હસનમાં, ગળેામાં ગળેા તો

રસોડામાં જળરાખા પ્રકાશ પાથરે છે પણ નાનો દીવો જુન
રથાનમાં પ્રકાશ પાથરે છે જેમ દીપક મોટો હોય તેમ પ્રકાશ
ફર-મુફર પાથરે છે

જ્ઞાન પણ દીપક છે જે માનસીને જોડે જ્ઞાન હોય તે
પ્રમાણે વસ્તુને ચથાર્ય ઓળખી શકે છે અનુભવી શકે છે
જોઈ શકે છે અમિત જ્ઞાન એજ છેડ્યામાં છે હો
મોગમાં મોટો દીપક છે એ જ્ઞાન આત્મામાં જ
પણ કાંકણ આડે છે એ ખમી જતા ઝગડાતો
કેવડાનસ્વરૂપદીપક પ્રગટે છે પછી અજવાળું કે અધાર
હોય જમીનમાં હોય કે વ્યાકાશમાં હોય, જાહેર હોય કે ગુપ્ત
હોય પ્રત્યેક પદાર્થ-ભાવેને ત્રણેય કાંચ મળી જાને-જુવે છે
આત્મા અતર્ક્ય અને તોજ તે ક્રમમય છે

— વ્યાખ્યા —

દ્રવ્ય વ્યાખ્યા માનવોને જ્ઞાનજૂતા જનારી છે જ કર્તવ્ય
પરાયણતાથી ભટ્ટ કરે છે આત્મજ્ઞાનથી ફર રાખે છે દ્રવ્ય એ
પરવસ્તુ છે આત્માનો કોઈ તેમાં પ્રવેશ પણ નથી અને આત્મામાં
દ્રવ્યનો પ્રવેશ પણ હોતો નથીજ પણ વ્યાખ્યાદ પસિત વળમે
એથી દ્રવ્યમાં દ્રવ્ય અને આકારમાં દ્રવ્ય ઓળ-ઘોળ છે આવી
આન્તિ કે કુદ પના થઈ ગઈ બેસે છે

દ્રવ્યનાશથી અજો નાશ અમરો કે ન્વરેના નાશથી
દ્રવ્યો નાશ થતા નથી એ બીજી જુવાઈ બધા છે દ્રવ્ય જ્યા
વ્યવ ત્યા પ્રિ મતી ગણાય છે પણ પોતે આ ભવથી પરભવ
પ્રાપ્તિ પ્રવાણ કરે છે ત્યારે દ્રવ્ય ગઈ બધા છે અને પોતે બોવાઈ
જાય છે તે અહીં કિંનનીજ જનાર છે પણ પોતે એનો

બામોહ, મમતા કરીને કર્મબંધનથી કુચિતિમા જતા મૂલ્યહીન બની જાય છે બામોહ રાખે તો સ્વચ્છનો રાખે એ સાથેજ ચાલે છે, સ્વમા સ્વકીયભાવથી તે તન્મય હોય છે

— આત્મિકતા —

આત્મા છે, કર્મનો મતા છે કર્મથી મુક્ત થવાના ઉપાય છે, કર્મનો ભોક્તા છે, ભોક્ષ છે, મુક્તિમા જવાના સાધનો છે મત-જન્મ હતો વર્તમાન-જન્મ છે આગામી જન્મ છે સુકર્મ-અશુભ કર્મોનુસાર જીવ મુખ દુ ખ જાણ કરે છે

વિશ્વમા જીવની ઉચ્ચ નીચ સાચા કર્મપ્રભાવથી થાય છે, કુકૃત્યો અશુભકર્મ અને સુકૃત્યો શુભકર્મના નિદાનો છે સ સારમા જીવાયોનિઓ છે, ચારમતિ છે આ સવળુય આત્મિકતાથી માનવુ કોઈ કહે છે કે, હું નથી માનતો તો આધરો કહે છે વિશ્વમા અધાર છે મને દેખાતુ નથી તો શુ દેખતાઓ માની શ્યે ખરા! મિથ્યાત્વનો અધારો નાસ્તિકતા જન્માવે છે

— કર્મો કૃર —

દેડકો મરી જાય છે પછી તેનો નાનામા નાનો દુન્ડો પડ્યો હોય તેમાથી અગણિત સૂક્ષ્મ-સમર્પિત દેડકાઓ જન્મી જાય ૥ તેવી રીતે કર્મનો નાનો ભાગ પણ અનેક નવા કર્મોની શ્રેણી પેદા કરે છે બવચકને વધારી મૂકે છે

મના-વિજય પૂર્ણાશ થાય તોજ પૂર્ણાશી ધોની મનાય છે મન પસેપસે નવા તર જોયી તરગિનિ જનતા નવા કર્મોનુ મધન

થાય છે મનમાં સૈદ્ધ પશુ વિકારભાવ રહ્યો હોય તો વિકારનો વારિધિ ઉઠગો પડે છે અને જીવને એવો સંતાડી લે છે કે, શોધો દાષભાજ ન આવે ! આત્મા આત્માને નધી ઝાળખતો ! ૬ આત્મા છુ, એ બાન પશુ જલુ રહે છે કર્મસત્તાનો પ્રબળ જીનમ છે

—: પૂર્ણ વિરામ :—

માનવજીવનની સફર એક વાકવધટના નેણુ છે સેખક વાકય લખવાની શરૂઆત કરે ! તેમાં કેટલાક વાકયો જમ્દી પૂર્ણાનુનિને પામે ! વિરામ, પૂર્ણવિરામ પામે છે કેટલાક વાકયો અર્ધવિરામ, અર્ધવિરામ અને પૂર્ણવિરામ લગે છે

તેમ માનવી જીવનકાર્યોમાં કયાય અપતા, કયાય અર્ધતા, કયાય પૂર્ણતા મેળવે છે પણ પૂર્ણવિરામ તો દીર્ઘનિદ્રા-અવસાન સારેજ થાય છે કાગ્જ, જીવે ન્યા મુખી કાર્યવાકયો રચવાજ પડે છે પછી તે તાત્પર્ય કે ભદ્રત્ય હોય કે પછી ભેતાત્પર્ય કે કથિત હોય પણ જીવનકાર્ય પણ કે મલમા રમાવુજ જાય છે, જીવનો પૂર્ણવિરામ તો મુક્તિધામમાં પહોંચ્યા પછીજ થાય છે જીવન એ કાર્ય છે અને જીવનમુક્તિ અર્થાત્ કર્મ-લીનતા એજ પૂર્ણાનુસ્થાનીય પૂર્ણવિરામ મઠિતસ્થતેજ છે

—: પુરુષાર્થ :—

ધર્મ, અર્થ, મમ અને માલ એ ચાર પુરુષાર્થો, સાન્ન્યાના કલા છે અથપુરુષાર્થ અને કામપુરુષાર્થ એ ધર્મનિગ્નત્યા કનિત

યાય છે ધર્મ કે પુરુષાર્થથી પરવારેલો માનવી આ બે પુરુષાર્થો કરે પણ ફલશત્ક્રમ રહે છે મનોરથ સેવે છે પણ તેની ત્રિભિષ્ મેળવી શકતોજ નથી

તો સાચો પુરુષાર્થ ધર્મમાજ કરવો એ માન્ય છે ધર્મ પુરુષાર્થની ત્રિભિષ્ થતા, જેમ બીજા વાતવાર્તા જુદા દુલ-દમ આપોઆપ સદજ ઉમે છે મળે છે તેમ કામ અને અર્થ મરીજ ન્ય છે પુરુષાર્થ તો પ્રતિદિન-નિયમિત ચાલુજ છે પણ દિશા અને ધ્યેયશત્ક્રમથીજ પુરુષાર્થનું પરિણામ શન્યરૂપે આવે છે મોક્ષાર્થનેજ સાધો । તે ધર્મથીજ સધાય છે, એ ન બુદ્ધિનું જોષએ

—: ધર્માર્થ :—

સુખનો મોટો ઉજળતો દરીયો આત્મામાજ છે સર્વને સુખ જોષએ હીએ સુખાર્થે તનતોડ રાત સ્વિસ પ્રવલ્નો છવો ક્યાં મરે છે હતામ સુખ મળતુ નથી દુખ ટળતુ નથી મુખ મેળવવુ, દુખને ટાળવુ એ માનવીના કાયની વાતજ નથી જેમ આકાશમા વાદળો આવવા, પવન દુકાવવો, વગસાદ વગસવો એ જેદનના ઠાગની વાતજ નથી સૌના પુષ્પની પ્રવસતાજ એમા મુખ્યરીત્યા કમ કરે છે

તવીજ રીતે જ સારમા પ્રવ નાજ મામ કરે છે એવુ નાનવા મરતા સુક્રયા પુખ્તો અને પન્માર્થ-ગતિ-જ મુખનો ઉપાય છે એમ માનવુ એમ આચરવુ

—: મનમુખા :—

નવરા માનવોને બેઠા બેઠા મનમુખાઓ પેદા થાય છે. અને તે એવા પાશા વચરના, કદીય સિંધ ન થા. એવા વિચિત્ર હોય છે જે મનમુખાઓ મિનિટ બે મિનિટ નહીં પણ કલાકોના કલાક ચાલે છે માનસ-શાસ્ત્ર-વેદીઓ આને માનસિક નબળાઈ કહે છે આયેજ પાગવતા મહેવાય

જેમ હું પડખા રહેનારો બગસો બાધવાની ચેતના કરી છે ! પૂજે માનનારો મોટર ચનારવાની કળાની વિચારણા કરે ! સુકો-ગાનો ખાનારો ધેનરના દમનાના સ્વપ્ના સેવે ! ભલ્લા માનવી, આ તો મર્યાદાહીન મનોતત્ત્વોની એક ઘટમાલ છે આમા દાધમા કમુજ નથી આવતું ? સાચું આત્મિક પરિભવ ગુમાવી દેવાની મોદ વિદ્યમિત આ ગમન છે નામનાજી છે

માડપણ —

કેટલાકા તો જરૂર પદાર્થોની પ્રાપ્તિ કરવાની હઝળા પાડી પેલા બની જાય છે તેને મેં ત્રવવા સત રિવસ જૂખ, તરસ વેગિને, તાપ-ગાં સહીને પ્રયત્નો કરેજ ન્લય છે વસ્તુના અભાવમા ગાંઘ જેવા કરે છે શીકર કરે છે પ્રત્યેક કાર્યોથી કટાજે છે અને કોઈ લાગરયોજે એ વસ્તુ અનાયામે મરી ન્લય છે ત્યારે તેમા ગુસ્તાન અને છે એમ્તાર અને છે તે ન નાશ થાય એની શીમ્તના ફદામા ફરી ન્લય ॥ અને ગાડો બની ન્લય છે તૈવ્યા-કર્તા યતુ ભાન રહેતુ નથી ! વસ્તુના નજ્જાનથીય માડપણ અને વસ્તુના અભાવમાય માડપણ ! માનેજ જડમ મે હું ખકેયક છેજ

—: 'ધ્યાનધન' :—

નખી ગમેલા ગમે તેવા ધ્યાનના દેશ, વચ્ચનદાર સોદાનો મન પડતા ચૂંચૂર થઇ જાય છે આત્માના કર્મના દેશ એક પછી એક ચોડવાનું ગમેલા છે એ દેશ એવા આત્મપ્રદેશો માથે એકાકાર બન્યા છે કે, આત્મજ્ઞાન તો દૂર રહ્યું પણ, ફેટલી વખતે ચેતના પણ ત્યાગીને અમ જાય છે

આ દેશનો ચૂંચૂર બધા મોસાલ આ મજવાનિ કે આ મ દર્શન ક્યાંથી થવાનું ? ધ્યાન, સુધ્યાન એકાગ્રચિત્તવૃત્તિ કરતા, ધ્યાન ધરોના એક પછી એક થા પડતા એ કર્મ દેશ જાગીને ચૂકકો થઈ જાય છે અને સુપરિજીતિગપ પરતના પ્રપાટાથી તે હુદી નય છે અને આત્મા નિર્ભયતમ બની જાય છે

—: મદદ :—

પ્રત્યેક ધર્મોજનોએ, જે જે ક્રિયાનુધાનો આચરતા હોઈએ, તે તે ક્રિયાઓ પર અધ્યાનુ સામથ્ય જમાવવું જોઈએ અધ્યા-વિશ્વાસ વગરની ક્રિયાનુધાનોની પ્રવૃત્તિઓ સફલ થતી નથી ક્રિયાનુધાનોની પૂર્ણઅધ્યા અને તેમા અર્થોપયોગ-ગતતા એજ ક્રિયાનુધાનોનો અમૃતરસ અપાડે છે ધર્મક્રિયાના દગવાને દગવા એવા ચાર, પણ તેમા અધ્યા અને એકાકારવૃત્તિ હોય તોજ તે ધર્મ આ માને અર્થ છે, એ ધર્મ આ ગીવ મેવાય છે

—: સમતા —

માક પુરો, ગમે તેના મયાગો અર્થ પછી જગત માનસિક વિકૃતિને નથી પામતા એક જાણ સમતા, અને મુન્દાઓને જુનીને

હિદારતા એ કદીય હોડતા નથીજ. કોઈ પૂજા કરે ! કોઈ અપમાન કરે ! કોઈ સ્તવના કરે ! કોઈ નિંદા કરે ! પરંતુ મહાપુરષો સૌના પર સમતોલ મનોભાવ ગંभीર રહે છે ચંદનરક્ષને બચકર શુભ ગો ભેગી રહે છે, પણ ચંદન વિષમય નથીજ બનવું ! મહાપુરષો ચંદનરક્ષોપમ સર્વે સુવાસિતજ હોય છે ચંદનને બાળો તેવ સુવાસ પસારે છે કાપો કે ખસો પણ તેમા શુભ ધીજ છું છે

— કર્મબંધ —

કર્મ અને શુભ ઉભયનો સબંધ અનાતિનો છે કર્મ જ્યારે સમૂચ નિકલ્લ પામે, ત્યારે આત્મા સાદિઅનત આદ્યતિક સુખ-બોડતા બની જાય છે બાકી તો કર્મો અનેકમા હોય છે દળવા કર્મ જગ જગ દુખ સંયોગોમા મકી છે છે અને સુખની શમ્યામા સુવાદી છે .

પુત્રપાતુન ધી પુત્રવના યોગે આત્મા મુક્તિસુખનીધુ બને- છે સાચારિકસુખ મળવા છતાં તે સુખમા મૂર્છામત નથી બનતો ! સહેતાર્ધથી સુખ તણને ત્યાગાશિસુખ બની જાય છે ત્યાગ ત્યાગને ત્યાગના રમથી રમાઈ જાય છે કેનાક પાપાતુષ ગી કર્મો આ માને સુખાભાસોથી સચેગી છે ■ અને ત્યાગરૂપી બનારી છે છે સર્વકાળ જેવા કર્મો મૂર્છામત કરે છે વીછીના રૂખ જેવા કર્મોથી ચેતનાનો ચીરામ જુઝાતો નથી

— શાંતીન્ન —

સ સા આખોય દાવાનન જેવો ધમધમે છે જવાવાઓથી કર્મ આ માઓ જળી બગીને ખાખ થઈ જાય છે સ સા

દાવાનય કહ્યો, એટલે એમાં કંઈ સાકાર નથી બગતા કે કોનસાતા અમારા નથી સળગતા ! પણ જ્ઞાનધર્મે જભાવે છે કે, મ તારમાં વાસનાઓ રૂપી જવાલાઓ છે, આસન્નિ રૂપી ઉડી-ઉડતી આગ છે મનોવિકારરૂપી તીક્ષ્ણ-તણુખા છે દુર્બુધ્ધિરૂપી અમારા છે કુભારનાડપી દદન છે

અવિગ્નિ એટલે નિયમન-અયમન કંઈ પ્રતિષ્ઠાપાતન વિનાનુ છવન એજ આગ છે અવિગ્નિની આગને પ્રશાન્ત કરવી હોય, એસવરી હાય, પરમ શીતનતાની શીતનછાયા અનુભવવી હોય તો ગુરવાણી રૂપી પ્રશમ જલ-ધોધ નીચે સ્નાન કરવું જોઈએ ! ગુરુદેવોના મુખાગવિદ્યથી જે રિસતિની રિસત વૈગમ્ય-વર્ધિધી વાણી વરે છે તેનું પાન ગ્વાથી આધિ બ્યાધિ અને ઉપાધિની હોળીજ દીગાગ પડી જાય છે મજાનુભાવો ! એ ગુરવાણીના તાનમાં નમ્રમ મનો !

— વનગ્ય —

કપડા પડનવાથીજ વૈરાગ્ય આવતો નથી ! મનોવિજય અને ઇન્દ્રિયોનું દમન એજ ત્યાગ છે એજ સાચો વૈગમ્ય છે હા વેન ત્યાગ ટકાવવાનું, વૈગમ્યગ્રંથિનું કાગલું બની જાય છે વેપથી વૈગમ્યને, ત્યાગીને ત્યાગીને ત્યાગીને રિગ્ધ વતન કરતા સ્વર્મથીય અટકાવત ચરાની સકપતા -હે છે નાકી દૈયામાં ભોગ-પ્રહાઓ, નિનાસ-લાલમાંઓ, ભોગ ભોગવવાની હિર્મિઓ ઉછળતી હોય તો તે વૈરાગ્ય કડવાઈ ભર્યો છે મીઠાસ ભર્યો નથી ! એ વૈરાગ્ય દમરોને શ્રધ્ધાવીન બનવાન પ્રમસ સાધન બની જાય છે.

ભોગ-પ્રહાનો સમૂહ ત્યાગ એજ વૈરાગ્ય છે એજ વૈગમ્ય આત્માને પાપાગ્નમાંથી દૂર ગમે છે મોહધામથી મુકાવીને આનંદ

સાત્ર જ્યની સીમાને દસવિ છે બોજલાલસાવગરનો વૈરાગ્ય જ
મેક્ષાલિમુખ બનાવી છે છે મેક્ષાલિનાથી નિર્મય જ સાચો
વૈરાગી મહેવાય ॥

• અતર્કુષ્ઠી

અર્કિર્કુષ્ઠ આત્મા જડને જ શીધે છે જડમા રંગાય છે
જડસમિત એ એનું ખ્યેય હોય છે અતર્કુષ્ઠી હવે સત્ની
શીધમા તન્મય હોય છે સત્ની ચચાઓ, સત્ની સત્યતા પર
આકર્ષિતા રહે છે સત્ અન્યમા નથી અન્ય નથી, દ્વારામા છે
તુ પોતેજ સત્ છે નિન્નત્યલક્ષ્ય સત્ત્વ મત્તમા દુનાડી છે
છિ ખ્યાનની અમૃત-સરિત્તા પ્રવાહમા આત્મલક્ષી પ્રાપ્તિ થયા
કરે છે આત્મતત્ત્વને જાણીને મેઘરીનેજ જ પે છે મનને વિજય
કરવો એજ અતર્કુષ્ઠીનો સાધ્યપથ છે સાની તત્ત્વની જૂખ
એવી અમિત જાને છે કે, હીરાપન્ના સોનુ ચાદી કઈજ તેને
મયતુ નથી જૂખ્યો સોનો મોઢ હોડીને અનાજ મલતા તપ્ત
શાય છે

તેવીજ રીતે આત્મધર્મીને તત્ત્વ-જ્ઞાનામૃતની જ જૂખ હોય
છે, તે મળતા પુનર્મિ થાય છે

— આશાદુખ —

બીખારીઓ પગથના આચલુમા રોષ રોષને, હાનીરો
કુળી-કુળીને, સોહી સુધાય કાઢીને બીચારા રામપાત્રને બરે છે
અને હવનસાર-હતિથી માને છે નિગત હથે છે, આન્ત્ર માને
છે, હવનને સુખમય માને છે એની આશા દુઃ મર્મદિન છે
તેથી તે થોડામાય સતોત માનસનુ આમર્થ્ય ધગવે છે

પણ નિવસની ખારીઓ ધન્ધિયોના ગુલામો, વિતાસના વેવસાઓ અનેકધા મુખ-સાધનો-સામગ્રીઓ મવવા છતાં ધીરજ નથી ધરતા અધુરાસના અજનમા અજાણને દુખિત થાય છે, પીડિત રહે છે, દીનતા ભોગવે છે, લાચારી બતાવે છે કાઠીને કણથી શાન્તિ વરે છે અને મોગી આચાવાળાઓ કદીય મગતા જ નથી

—: મોદમસ્તી :—

મોદને પણ ગળ કદવાય છે જુલ્મી રાજ દ્વાર તે સર્વજ્ઞ નુકાવે છે ગામ મળાવે છે અને નુકાચેલાઓની દાદ-રીયાદ સાબળતો નથી તેમજ તે ખીચારાઓને બચ કર માગ મરાવે છે અને ગણ થાય છે

તેનીજ રીતે આ જુલ્મી મોદનૃપ પણ આત્માને ભોળવીને, આખે અધાણે જ-આવીને માર્ગથી બૂલો પાડે છે ચક્રકરમા નાખે છે એ આ મા રત્નચુધનથી લુટાઈને નરક આદિ ગતિઓની અગણિત વેદનાઓ વ્યાકુલતાથી વેઠે છે જરા એ જીવ કંઈક પુણ્ય પ્રબલતાથી હિંમો આવે છે તો જેમ કોઈ કુર પડે પડે તેમ તેને પાછા દબ લઈને મોલ-મસારાજ દાખી દે છે મોદ-ગદને ભેદા મીનાય દુખથી મુક્તિ નથી

— રાખદો —

સખીના ૨ ગો રોજ નવા નવા પ દાય છે, માનવી તે ૨ ગોને જોઈને ક્રમીષ્ટ બનતો જાય છે મતન જૂનીને એ ૨ ગોના ભેદાથી સ્વમાન્યતાઓ પર કચરાના ચર જમાવી દે છે

પણ એ દુન્યવી રંગોના અદરના મુખ્યરમને જો એક મોટથી જોતો રહે તો નવાર જો કાવત્રા જેવા દેખાતા-પગખાતા તેમા નજ રંગ, ન રંગોળાપ ! માયાવી દશલુક એ રંગો કયા સુધી ? કુદરતી કોપીલી આખ વીરતા કાતો રંગોનો વિનાશ થાય છે, ■ તો પોતે કોઈ અનલગ્ની ગ્રાહમા સતાઈ નાંધ છે પછી નથી રંગો કે જંગો ?

—: પંખીમાસો :—

ઓ માનવી ! તું એમ માને છે કે હું અમર છું, અવિનશ્વર છું, આ સધળું મેં મેળવ્યું છે, ખદાર છે મારે કોઈપણ નથી લઈ શકવું ! આગ અધિકારને કાણ છીનવી લેશે ? આખનો પલકારો પણ રિથર નથી ! તું સમજ કે જતો-આવતો શ્વાસ, આખોના પલકારો આ તને ચેતાવે છે કે, અમો પણ આવીયે છીએ અને જઈએ છીએ રિથર નથી ! તું પણ આમો છે અને કોઈ ગોળરા સમયે અહીંથી રૂઝતિ કરી જવાનો ■ એ કેમ જૂઠ્યો છે

તું તો એક પથિક છે ચાસતો ચામતો માનવદેહની ધર્મશાળામા આવ્યો છે નિવાસ કર્યો છે પણ અહીંથી ચાસવાનું છે, સર્વ મૂકીને આનાકાની સીવાય જવાનું છે ખ્યાસ રાખને કે, પંખીનો માસો ■ જન્મા મોટા થતા પંખીનેય પણ માસો મૂકીને રૂઝકકર થવું જ પડે છે કયા મયો એ પંખી અને કયા એનો માયો છે, એ સમજ !

—: વાર્ધક્યાનુભવ :—

આજના સસારમા ૨૬ પુરુષોની ઉદ્ધત-યુવકો, કુતુહલી-માસો દાસી ઉગ્રાવે છે અને તેઓ, તેઓની જુદિત દારૂ કરે

છે ધરીભર દેરાન પરેશાન કરે છે, આ અસાનતા છે, વૃધો એક જમાનામા પૂજ્યો ગણાતા ! આર્થસંસ્કૃતિના નિધાનો કહેવાતા ! દળરોતે સ્વાનુભવોનો મીઠો ઘુંટડો પાછને અનુભવાભ્યાસનિષ્ણાત બનાવતા ! લોકો તેઓની ઉદાર અને વિશુદ્ધ બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને વ્યવહારમા અને ધાર્મિક જીવનમાં મુખી થતા.

આ પ્રૌઢ પુરુષો દાસીપાત્રો નથી ! પણ અનુશાસનના શાસક તરીકે સ્થાપવા જેવા છે, એ ન બૂલવું જોઈએ. કાલેજોમાં બહુનાં ફી ભરવી પડે છે, પુસ્તકો લાવવાનો ધૂમ ખર્ચો કરવો પડે છે ! પાસ થવાની ચિંતામાં શીકૃદા પડવું પડે છે. અને બાજુમા ફેળવણી મેલવાય, અને સાથે, ફુલદો, ફુગચારો, રિયામો, હિંમનાર્ધનુ જુતાવળ પલ્લામાં મોંપડે છે, જેથી વ્યવહારમા આ લોકો સુધંગેલા દુર્ગો કે જડ જેવા કહેવાય છે. અને ધાર્મિક જનતામા તો નાસ્તિકો ગણાય છે, વગર ફીની કાલેજ જેવા જીવોનો સંગ જો રાખ્યો હોત, અને તેઓની ગિફ્ટાબમીનું પાન કરું હોત તો આ વર્ગ ઉચ્ચ કક્ષાનું સન્માન મેળવી શકતે ! વૃધો એજ જ્ઞાનખાલુ છે.

—: પ્રત્યક્ષ માનો :—

આત્મા છે, નિત્ય છે, આત્માનુભવ કયે હે કે, દેહથી વિન્ન કોઈ અદૃશ્ય મહાશક્તિ દેહની સાથે સંમિશ્રિત છે. જો એ ન હોય તો જડમાં આવી શક્તિઓ હોવાની સંભાવના નથીજ ! જડ એટલે જડગુણી, ચેતનગુણુ તેનો નથી જડવધવોમાં કોઈએ ચેતના જોઈજ નથી ! તલોના એકાશમાં તેલ છે, તોજ સમુદાયથી તે કાઢી શકાય છે. ફૂલની એક પાંખડીમા સુવાસ છે તોજ

આખા પુલમાં મેળવી શકાય છે. અન્યથા જ ગુણ ન હોય તે અવયવીથી નથી જડતો.

આત્માના એક પ્રદેશમાં જે છે તે અસંખ્યપ્રદેશમાં છે. સ્વાનુભવથી આત્માનો સાક્ષાત્કાર છે જ ! હું કરું છું ! મેં કર્યું ! હું કરીશ ! આ ઉદ્ભોધન અનંત-સામ્યનિધિનું જ છે. આત્મા વગરનું જડ-દેહ ચિદ્રી વગરનું કવર-પરખીડીયા જેવું નકામું હોય છે. ચિદ્રીથી જ પરખીડીયાની કિંમત છે. આત્માથી જ દેહ-શુદ્ધિ છે. આત્મવીન દેહ જડ છે.

—: મૂર્ખતા :—

કાંઈને પૂછીએ કે ભાઈ તમે કેટલા વર્ષના થયા ? એ કહે છે પચાસ કે સાઠક, બધા આ વર્ષો તમેએ ગુમાવ્યાં અને કેમ કહો છો કે હું જૂનો થયો ? જીવનની કિંમતી પસો જીવનથી વિખુરી પડી ગયા પછી પાછી મેળવાતી નથી. સર્વસ્વના ભોંતે પણ મર્યો કાલ નજ પામી શકાય, આ એક કુદરત છે જતાય સમયને કેમ જવા દેવાય છે ? અર્થાત્ સમયને સાધી લ્યો ! સમયમા સારું કંઈક કરી છુટવું ! તો ભલે કાલ જય પણ મુકાય તો અમર રહે છે ને ! આધાર કાલ જય પણ આધારમાં કવેસ શુભાચરણો ટકી જાય છે. અણુભોજ સમયને નિદ્રાની જેમ પ્રમાદમાં જવા દેવો એવી અન્ય મૂર્ખતા નથીજ, કાલથી જાગે તો જીત છે અને ઉમે તો દાર છે.

—: મહાહીનતા :—

‘ ઘડીયાવ રેઝુવઝ ચાલે જ, ઘડીયાવ પાન ઉમેવાને પૂછીએ છીએ કે કેટલા વાગ્યા ? ઘડીયાવ જેનારો, એમ કહે કે, દસ

અગ્યાર વાગ્યા છે તો તે મુખાર્ધિમા ગણાય કે હીમાગનો રહું
ખરી ગયો છે એમ કહેવાય છે

શાસ્ત્રાવલોકન રોજ કરતો હોય, આત્મજ્ઞાનની ચર્ચાઓમા
રસ લેતો હોય એવી વ્યક્તિને કોઈ પૂછે કે, કેમ આત્મા છે ?
કર્મ છે ? મતભય દતો ? આગામી ભવ આવશે ? એ કહે કે,
સભવ તો છે કે, આત્મા હશે, કર્મ પણ હશે, જન્મો પણ છે,
મૃત્યુ પણ છે હોય કે ન હોય એ ચોક્કસ તો કેમ કહેવાય ?
આ વ્યક્તિને પણ ચક્રમ જ કહેવો જોઈએ ને ! ચરમા આખે
છે અને દેખાતું નથી એમ કહેનારો આધજોજ કહેનાયને !
આધજો ચરમા પહેરે તે નકામા છે તેમ ધપ્પાલીનને શામે
પામ ગા માનના ?

— મોહન ગાથા —

સમ્યક્તી છવા મસારાસનિવાસી હાય કે પા
આમગ્નિથી જન પામેલા હોય છે પાપભીરઓ હાય છે ભવ-
બીડઓ ત્યાં જ બનાબિનદીપછ તેઓના સ્વભાવમા દોડુ નથી

મોહનગ્ન માગીમાર જેવો સોને માયા જનની પ્રપ ચણીલામા
ફસાનના પ્રવલન કર છે સચિગ્તિ, અચિગ્તિ, સમ્યક્તવી, મિથ્યાતવી
સોને ફસાવવા ઝમે છે ચિગ્તિધરો અમ્યક્તવીઓ સિદ્ધ અને
દાથી જેવા દહકાય મદાવીગ દોય છે જેથી તેને પકડવા મોહનેય
મહા મહેનત ઉઠાવવી પડે છે અને મિથ્યાતવીઓ આસક્તિના
અધાપારાગાઓ માહના જેવા ડુાય છે નોતરાથી જેમ આમણો
મોહન ભણાય કરવા બેસા ચઈ જાય છે તેરીજરીતે આપોઆપ-
ટપેજપ માહનાઓ જનમા નાજીથી ફગી જાય છે અને પ્રાણ

ગુમાવે છે ધર્માજનોએ સિદ્ધ જેવા - રહસ્ય પડે છે તેથી જ મોદવિવાસથી મચી જાય છે

—: પ્રુષ્ઠપાથેય :—

જ જાણી છરડો, ભાવીકાનને જૂનીને, વર્તમાનના વિવામોનો કોડો બની જાય છે વિદાસકોડો છવવડો ખીચારો આવતી કાલના કાવપ જાને વીસરીને મનમાન્યા ભોજો ભોગવે છે મન-માની મોળે છડાવે છે, પણ આવતી કાવની સમવડ રાખીને જ મુસાફરી કરવી એ ચતુર મુસાફરનું કર્તવ્ય છે

ભાવિના સાર પ્રુષ્ઠપાથેય પ્રજાય કરો ! જેથી ભાવિની મુસાફરી મુખરૂપ નીવડે વનવનગાના પખીઓ પણ વર્ષાઋતુ આવતા પહેલાં માખાઓ ભાધી થે છે જે વાદરાઓ પણ કંઈ કરતા નથી તો વર્ષાઋતુમાં કંઈ છે અને કેટલાય મરી જાય છે માનવી ! તું પખીથીય શું કમચકકવ છે ?

—: મુખાભાસ :—

આધિભોતિઃ સ્વસ જડમુખોની ખાતર, જડમુખોના પ્રયોભનોથી છવા મા, મહાત્મા સ્વચ્છોને ખોઈ નાખે છે આ છવન દુ ખદવથી બળીને ખાખ ચર્ષ જાય છે પ્રશાન્તવૃત્તિ, પરમાર્થભુક્તિ, ધાર્મિક અવિચલ શ્રદ્ધા, અખૂટ અને અખડ આત્મિગત દની મીઠી મોજ, વિવચાક્ષિનાથી ખોઈ બેમે છે

એડ વિવચની તુ-ઠ આશા વિનય, વિવેક, સ્નેહ, ધર્મ, કુખાચાર, કુશ, યશ સૌને જૂવી જાય છે ખીચારો મૂર્ખ વાનર મુઠી ચણાના ભોમથી ઘડગી મુધી મદારીની કારમી કેદનો કેદી બનીને ગુમામી સ્વીકારે છે તુ-ઠ અને અરિથઃ મુખ લાલચાથી છવ, છવનને વિવચગુપ્ત બનાવીને ખીડિત થાય છે

—: અનુમાન :—

અમે તો દેખતાનેજ માનીએ છીએ, એવું કહેનારો વર્ગ વિશ્વપદ છે પણ તેઓને પૂછીએ કે, આમે દેખો છો અને બીજા-ગોઠસો કેમ દેખતા નથી? આભો જોવાથી ગોઠસો વાવેસો હશે એવું અનુમાન કગય છે ને!

માનવ જીવન છે શુભાશુભ ક્રમોં બેગવાય છે. એ સાબીતી છે કે, મરેજો જન્મ હતો આજથી બીજાનુમાન અટક થાય છે તેમ જીવનથી ગયા જીવનની સિધ્ધિ થાય છે વર્તમાન જીવનથી આગામી જીવનની અટકન થાય છે આગાધા કેરી અને ફરીથી ગોઠસો થરાનો જ છે આંમાનુ ગીજ ને પરા વ્તાય માનવ જ પડે છે તેમ જન્મ, મરણ મતભવ, આ ભવ, આગામીભવ માનવો જ પડે છે નથી માનના તેઓ ભ્રમજ્વલથી બગીષ્ટો છે એમ માનવું પડેમ

—: અતર્નાદ :—

આત્મા છે, આત્મામા આત્માની ઉર્મિ જમતા થનથનાદ થાય છે એ થનથનાદ આત્માને જાગૃત કરી છે કે આત્મા કદ ઉધતો નથી કે જમાડવો પડે! એ તો સદૈવ જાગૃત છે સદૈવ સચેતા છે સદૈવ જ્ઞાનોજ્જ્વલ છે

પણ હાકેના દીપ્તની જેમ એની જ્યોતિ અગ્ન્ય અકરમ્ય અદૃશ્ય થઇ જાય છે તેને આતિર્ભાવમા નાવવાની છે નવું કરુંમ આનવું નથી જૂનું કરુંમ નાથ થવું નથી આત્મભાવ કહો આ મનુષ્ય કેળ, આત્મ જાગૃતિ કહો એ, એકાર્થતાની પધ્ધિ છે આ માને ઓગળીને, જાધુને, પગળીને । ઉત્કર્શનિભવ નિમસ કે પ્રગતિ આનંદ, આધીને જ

રહે છે. ઓષદ્વિ સરઆતમા જીવને માર્ગે ચલાવે છે. પણ આમજ જતા તે પણ લુપ્ત થઈ જાય છે. અંતર્ધાન થયેલ શક્તિઓ જનતા મોગદ્વિથી જ આત્મા, આત્મ-મજ્જના સ્વસ્વરૂપ નિરીક્ષણ કરે છે. આત્મક્રમ્પિ આત્મામા જ છે. અને તે આત્માથી જ મગ્નમે જડથી નહિં.

—: બહિર્દર્શિ :—

અર્તર્દર્શિ અને બહિર્દર્શિ એ બે પ્રકારની દર્શિવાળા જીવો નિષ્વપતી છે બહિર્દર્શિ એ અંતર્દર્શિને લાકનારી છે. જેટલી બહિર્દર્શિ તબલ તેટલી અંતર્દર્શિ જનતી થાય છે જડવસ્તુની પ્રાપ્તિ તેનાથી હર્ષ-આનન્દ-પ્રમન્નના એ બહિર્દર્શિનું કાર્ય છે.

અંતર્દર્શિવત જીવ તો બહારના આપત્તિમય સંયોગો કે સંપત્તિમય સંયોગો ઉભયને મમાન મળે છે. નથી હોતો હર્ષ કે નથી હોતો બેદા આત્મિક રસ અને લાજ બેમાજ એ મસ્ત રહે છે. બહારના પદાર્થો પ્રતિ આખનુ નિમીલન પ્રગરય છે. અને અતરના જ્ઞાન પ્રતિ નેત્રનુ ઉન્મીલન એ અન્યત પ્રશસનીય છે. હા, તેમા અસખ્ય પ્રકારોની તરનમનાઓ ઉછળે છે. કોઈ જીવ કોઈ લાવપગિક્ષિતિ ધ્યાનને રૂપી છે અને કોઈ જીવ અન્ય કોઈને રૂપી છે. અર્થજીવોની સમાન ગિચ્છિ સિધ્ધિપદના છે.

—: વિશુદ્ધિ :—

હૃદયગ્નિગતા એ આત્મવિશુદ્ધિનું પ્રકૃષ્ટ પર્યાયું છે હૃદય શુદ્ધિ એટલે આત્મશુદ્ધિ ! આત્મા અને હૃદય જિન્ન શબ્દોથી મલાય છે પણ હૃદયના વિચારનો સંચાર તો આત્માથી જ થાય

છે. આત્મા ન હોય તો હૃદય કેવું ? હૃદય-સ્મિરતા એટલે હૃદયમાં આત્મા રીવાય અન્ય-પરભાવ વિચારણા સ્પર્શી જ ન જોઈએ ! દર્પણુ નિર્મલ હોય તો મુખનું સ્પષ્ટરૂપ નજરથી દેખાય છે. હૃદયદર્પણુ મલીન વિચારોના યગ્ધી લચપચ હોય તો તેમાં આત્મા નિર્મલ હોવા જતાય વિભાવભાવી વિકૃત દેખાય છે. હૃદય-શુદ્ધિ કરવાનું પુષ્ટતમ અવવ બન જો કોઈ હોય તો ભકિત-રસાશ્રુતનું સિચન છે ભકિતમાં અર્પણતા, ભકિતનું એકતાન-વર્તન એકતાર આધે છે. એકતા એજ પરમતમાનું અનુસંધાન છે, દર્શન છે.

—: દેહાધ્યાસ :—

આત્માને દે દેહ છુ, પણ દેહી નથી. એવું ઉપદુ જ્ઞાન દેહાધ્યાસ, દેહતાદાત્મ્યાનુભવથી મકકમ બને છે. દેહ એ આત્મા સાથે અનાદિથી છે. અનાદિથી આત્માને જ્ઞાન્ત કરી ગઈ છે. રવનું નથી પણ રવનું બનાવી આત્મા દ્વારા સેવાનો, મમતવનો બાલ ઉભવે છે.

મેલવું, આલવું, ખાવું, પીવું, મૂવું, ભોગાસકત બનવું, કીડા-વિવાસમાં અથ બનવું, ભોગપ્રાપ્તિના ચત્નો કરવા, કરાવવા, પ્રેરાવવું, સુખી થવું, દુખી થવું, ઇષ્ટમાં અને અનિષ્ટમાં ખેદ, વિપાદ, પ્રમોદ-આનંદનું અનુભવવું. દેહસાદચર્યમાં હસવું, દેહ-પતિપાગમાં ગરવું, આ નાટક દેહાધ્યાસ કરાવે છે. દેહાધ્યાસ ભૂલવો અને આત્માધ્યાસ જગવવો એજ માનવજન્મનું મુખ્ય કર્તવ્ય છે કર્તવ્યરત સ્વત. છે. દેહથી વિદેહી બનીને અનંત રિચર અને જામત સુખને મેળવી મહોદથી, સદોદથી, સુખમગ્ન બને ૬

—: અવસંબન :—

અંધોનું નિર્માણ કરનારા નિર્માતાઓ અનેક તત્ત્વચર્યાખ્યા રસમરી રૌલીથી અંધો ગુંધી છે છે. અંધો વિશ્વના સાગરમાં તરતા રહે છે. દુઃખતાને જેમ અપાર સાગરમાં સ્ત્રીમર પાર પહોંચાડી રક્ષણ કરે છે. તેવીજ રીતે આ અંધોનું છવે અવસંબન લેખને સંસાર પાર પહોંચી જાય છે.

—: અક્ષર-આ :—

આત્મા પોતે સાક્ષર છે. સાક્ષર-એટલે અક્ષર-દાનવતો હોવા છતાં અક્ષરસ્વરૂપી છે. એટલે પાંદડું જેમ પવનથી ઉડી ખરી પડે છે. તેમ આ કદીય ખરી પડતો નથી. સ્થિર છે. મૂલ સ્વરૂપાવલંબી જ છે. બદારના સમગ્રાચ સંયોગો આત્માને મલે છે, પણ કોઈનું સ્વરૂપ તેનામાં ઉતરતું નથી. સ્વરૂપને બદલતો નથી. રશ્મિક રત્નને અન્ય રંગનો ઢાંચો પડતાં અન્ય રંગમાં પડતાં જાય છે. પણ એ ઉપરંગો નરવર હોય છે. મલ સ્વેત-રશ્મિક, સ્વેત-ઉજ્જવલ જ રહે છે, જેટલી પણ અન્ય રંગનો ઢાંચો તેના પર રહે છે. તેટલો સમય તદ્દરૂપ બાંધે છે. એ આભાસ છે. આભાસ શબ્દિક હોય છે આત્મા અક્ષર છે. નિત્ય છે. સાત્વતધામનો ધણી છે.

—: સિંદુસિંધુ :—

આત્મા અનંત-સામર્થ્યનો નિધિ છે. પણ મોહમયતાના કેદથી સ્વરૂપ બૃહીને ખીચારો દીન બની ગયો છે. સિંદુસિંધુ કોઈ સમયે નિર્માય બનીને બેઠા ટોળામાં બળ્યા જાય છે. સ્વને દમજોર

મેઃ જેવું માને છે. પણ જ્યારે સ્વરૂપ સુજે છે, સ્વસંવેદન થાય છે, જ્ઞાન્ત જ્ઞાન ક્ષય થાય છે ત્યારે મિથ્યા પ્રવાય બંધ કરીને સ્વનું સામર્થ્ય પ્રગટાવે છે

નૈતન્યમામર્યેન પરિજ્ઞાન યાય તો આ સાત્ય દ્રષ્ટિ ખુલી જાય છે જુખ્યા અને દુઃખમયક ભોગોનો શન ખોટા વૃત્તોની જેમ વડી જાય છે અને ત્યાગનો તગણિ ઉત્તે છે સિંદસિરુ આત્મા આત્મા જ રમે છે પત્રી એ દીન દીન નથી રહેતો ! એજસ્વી અને જગદ્ગતી જ્યોતિર્મય મનીને દેદાતીતના સુખોનું આસ્વાદન કરે છે અને જળધીને તેમા લીન બને ! અને લીનતા એવી આદર્શ અને સ્થિત હોય છે કે, અન્યની લીનતા રમે જ નહીં

—: અનુભવ આરંભી :—

એક વ્યાપારીને વ્યાપાર કરતા તેવું કૌશલ્ય, તેનો ઉડો અનુભવ જન્મે છે પત્રી એના મનમા એના પ્રકારનો એક નિશ્ચય થાય છે કે, હ કાંઈપણ રચજે, કાંઈપણ મુતસદી વ્યાપારીથી ડગાઉ જ નહીં ! છેતરાઉ જ નહીં ! એવો સાવધ અને સચેત-સજાગ રહે છે

આત્માનંદ પણ સસાર પાપાર રતના એટલો અનુભવ થઈ જાય છે કે, પ્રત્યેક પાપારનો મદજૂ વરે છે. કાંઈપણ પાપ શીખવા શિક્ષણ લેવું પડતું નથી તેરીજ રીતે જીવતા દાયમા જે ધર્માનુભવની આગસી કાયમ રહે તો સુસચારો, ધર્માનુધારો, ધર્મપ્રતિજ્ઞા કે પ્રવૃત્તિઓ સાધવા જરાય શ્રમ લેવો પડતો નથી પણ માદનિઃ રીતે આત્મા એમા યોગ્યતો જ જાય છે પૂર્વ

સરારો આગામી સરખા પૂરી મદદ આપ છે પૂરો અનુભવ થતા અખડરસ સિધ્ધ થાય છે

— જિદુમા સિદ્ધ —

સાગરમા તો અસખ્ય જિદુઓ સમાઈ જાય છે સાગરનું પેટ મોડુ છે પણ જિદુમા સાગર સમારવો એ ચક્રિત કરનારું અશક્ય કામ છે પણ તે ધર્મ મદામત્ર-વેળી ધર્મામા એ કરી મતાવે છે

જેમ નવમાર-મત્રમા ઓઢે પૂર્વોત્તુ, અખિય શાસનાગમાનુ મદરના કપાયેતુ છે મોજેલુ છે માત્ર નવમારમત્રને જાણનારો દ્રવ્યોત્તોની વિચદ દષ્ટિથી વિવેચના કરે તા અખિય તત્ત્વજ્ઞાનને વિવેચી શકે છે જાણી શકે છે જિદુમા સાગર સમાવવાન માર્ગ પૂર્વાધરો મરી ગયા છે એના એક પ્રત્યક્ષ નમૂનારૂપે નવકામત્ર વિજયતો વર્તે છે

— મનકપ સંવિધન —

જેના ધમ્મા ૦૦ હાય ત ખાતે દવા ખાય તો તને કાયદો મ્વને થાય છે પણ દર્દ બીજાને હોય અને દવા ત્રીજાને આપતા દર્દી મ્દીયે સારો થતો નથી ! મના ગમની મ્વને જ દવા ખારી પડે છે

આમા જે લક્ષ્મ છે એ હન જ મુખ બો દુખ પડે તે તે દેહીને જ મ ન કરવા પડ છે દહતો જડ છે જ ને મુખ દુખાનુભવ કયાથી હોય ? પુસ્તકનુ જ્ઞાન થયું પણ મ્વમા પચા મુ નહી તો સ્વસવેદન ન થાય !

દ્રોને લક્ષ્યસુત્રો લાખ થતા આગામી ધનોપાગ્નનનો માર્ગ સરસ
બની જાય છે

તેથીજ રીતે અનાદિથી ગળડતો, લગતો, લવજમણોના
વિષમચક્રોની હાડમારીથી પીડિત કુખિત થતો આત્મા એક ઉચ્ચ
કક્ષાની ઉન્નતિ સાધવા પ્રેરાય છે પાતતા જ અધિમગી બનાવે
છે પાતતા ન હોય તો ઇન્દ્ર, સ્વકાન્તિ સાધનો હોવા છતાંય
સાધી શકતો નથી જ । દિગ્વિકાન્તિ સમ્યગ્દર્શનના સ્પર્શન પછી
આત્મા માધે છે આ કાન્તિ એરી રોચિષ્ણ અને દીપ્તિમ ન હોય
છે કે, અનાયામે સુખાવાનુભવો પ્રવાહની જેમ અરૂપ્યા વસ્ત્રાગ્ન
કરે છે બાન-દરીયો ઉછાળા મારે છે

— મનનો યાક —

પશિષ, રાત દિવસ આસે છે બૂખ્યા નરન્નો હાવા છતાં
આમતુજ ને ખેય ધામે પૂમતુ આજ એનું મનોવાહિત હોય છે
વચ્ચમા વિપુલ વૃદ્ધોની પદા આવે છે શીતલજ નથી ઇસોજીય
સરોવર આવે છે ફોના લચી પડેલા સુમખા પછુ આવે છે
પછુ એ મુસાફીર થોડો થાક ખાય છે થોડુ ફલાદારાદિ કરે છે
જલપાન કરે છે પછુ આમવાની ધૂન મગજમાથી ખસતી નથી
કારણ કે મદકમ પગસે નિશ્ચિત ખેવને એ વગમી નદેન છે

સ સાર સુખના સાધના મેગનના મનમુમાર્શન મનસુના
બાધે છે અને દોડે છે અને અસજ્જ વ્યથાઓ વેરે કે તપારે
મનનો પૂરો યાક ઉતારવાનું સાધન મૌન, ખ્યાન વ્યાખ્યાય
આત્મ-નિરીક્ષણ તત્ત્વ-મીમાસા છે વિશ્વને બૂનીને, વિગટ આત્માની
સપાળી પર દષ્ટિપાત કરવો મનનો યાક ઉતરી જ જાય છે અને

મન એવું પ્રદુષિત, ફાડ થઈ જાય છે, અને અભિનય જ્યોતિનાં દશન થાય છે.

—: પરમાર્થમાર્ગ :—

સ્વાધ અને પરમાર્થ આ બે નથી છે. સ્વાર્થ વગરનો પરમાર્થ ન હોય, અને પરમાર્થ વગરનો સ્વાર્થ ન હોય. આસ વગર જીવન ન હોય અને જીવન વગર આસ ન હોય. અવિનાભાવ વ્યાપ્તિ છે બીજાનું બનું કન્વા જતા રવનું તેમા થઈજ જાય છે અને રવનું, આત્માનું કન્વાજી સાધના પર-ગદાનું, પરનું બધું એમા સમાઈ જ જાય છે.

માના પરમાર્થમાર્ગ, પરમરત નથી પરમાર્થ-દર્શી પરમા-આત્માના મોહામાર્ગ જ નવાઓ કે મકિતનો માર્ગ એટલે વિશુદ્ધ ચારિત્રનું પાવન, વિશુદ્ધ ચારિત્રતા પાવનથી પરમાર્થ કે સ્વાર્થ પર નથી રહી શકતા. પારદશ્વાએ પરમાર્થમાર્ગના આચરવા જેવો ઉચિત કલ્પો છે, અન્ય માર્ગો કાટાગા-કુપ થો છે તેથી સદૈવ વચન-સ્વાચન-મહર્થ છે.

—: અંતરનો અવાજ :—

નાનવોનો અતનો અવાજ, વિવાદ પ્રમાણે ઉપજે છે. સાગ વિચાર-આચારવાળા પુણ્યશાવિઓને અનગનો અવાજ શુભાચરણો પ્રતિ એવાવાળો થાય છે અને અશુભ વિચાર-વર્તનવાળાઓને દુષ્ટ અવાજ આપે છે. કેટલાક અંગો કહે છે કે, અંતરના અવાજ મુજબ કાર્યો કન્વા જીવા, ચોરને ચોગીનો, નામીને નામનો, દુગમાગીને દુગવાગનો, પ્રપચીને પ્રપચ કવવાનો

અવાજ આવે છે. અંતરના અવાજ પ્રમાણે કાર્યો કરવા જતાં સત્યાનારાજ ન વળી જાયને !

અંતરનો અવાજ સારા કાર્યો કરાવવા પ્રેરણા કરતો હોય તો તદનુસાર કાર્યો કરવા કરાવવાં ! પણ જદ અને મલીન કાર્યો પ્રતિ અંતર અવાજ એટલે ચિત્ત પ્રેરણા કરતું હોય ત્યાં અટકી જવું ! તે કાર્યો નજ કરવાં ! પુણ્યક્ષેત્ર મહાપુરોનો અંતર અવાજ ન અનુસરણ કરવા યોગ્ય કહેવાય છે. તેઓ ચીધે તે માર્ગ પર આસો !

—: ડાહીનીમાંગ :—

દહીં દહીંથી પીગ્રતો હોય અને દરા પીવાનો વિશેષ કરે, કુપથ્ય એવવા ધ્રુવા રાખે તો તે દહીં સ્વનો કૂર-પાત ન નોતરે છે. આવા દહીં પર સ્વજનોને તકેદારી-ભાજ રાખવી પડે છે. જો સ્વજનો ઉપેક્ષા સેવે તો દવાનો દ્રવ્ય-વ્યય નિષ્ફલ જાય છે અને દહીં રોમાકુલ જનીને મન્યુને સરણ ન થાય છે.

। સૌસારી છવે વિશ્વાસાય અને-વિષમરન હોય છે. જેથી વિષમના પીઠિક પદાએનિ ન માએ છે. ધર્મઓપધિ સ્વીકારતા ન નથી સ્વીકારે તોય તેની પરેછ, વજ્ર્ય આચરણે આચરતા નથી. અને કુખિન થઈ જાય છે. ગુરૂએવેનિ એના પર સીવદ રાખવી પડે છે. છટા મકે તો દરાયા દોર જેવા પાપાનસથી બચ્મસાત ન જની જાય છે.

—: બકવાદ :—

અધ્યાત્મી તરીકેનો ડેણ કરનાગએની તાત્વિકવાતો, તત્ત્વ-ચર્ચાઓ આત્મા અને મુકિતની મીમાંસાઓ એવી આકર્ષક હોય

છે. જો, ક્યોતામણુ ધડીજર અકિત બની જાય છે. પણ શુદ્ધ અને ક્રિયાવિહીન તે અધ્યાત્મીની જીવન પ્રવૃત્તિઓ દેખાય છે; ત્યારે તેના પર લાખ્ખો શીટકાર છુટ છે.

જે જ્ઞાન આત્માને સ્પર્શુ નથી ! જે જ્ઞાન માત્ર કયોપયોગી જ થઈ રહ્યું છે જે જ્ઞાનથી પ્રલોભનો કે રંજનો જ થઈ રહ્યાં છે. એ જ્ઞાન તે બકિતને તો માત્ર મસાકતીની જેમ અન્યને પ્રકાશ આપે પણ પોતે તો અધારામાં જ રહે છે. જ્ઞાનનું રસ વર્તન છે. વર્તન એક ન હોય અને દેવળી સુનતી જ વાતો એ તો આત્માને વંચના જ કરાવે છે. લોકોને દમના એ બકવાદ પોતાને જ ઠગી જાય છે. પોતે જ દોગ રહે છે, કામનો કાળીયો થઈને દુર્ગતિમા જાય છે.

—: પગથાર :—

ધર્મ મહંતનું પગથીયું, યુક્તિ નર્મરતો માગે, આત્મજ્ઞાનની નીસરણી એ. કોઈ હોય તો માત્ર આત્મઅધ્યા જ છે. વિશ્વાસ એના ધર્માદ્યતનું ઝરણું હૃદય સરોવરમાં અખંડ વહાવે છે. અધ્યા ઝરણું વહેતું બંધ થાય તો હૃદયસરોવરમાં ધર્મભાવજલ સુકાઈ જ જાય છે.

આત્મઅધ્યા જ ધર્મનું મૂલ છે. ધર્મસાચાજય પ્રચંડ છે. અખંડ છે. પણ એ સાચાજયનું અધિપત્ય અધ્યા-પરિખલને જ અવલંબે છે. અધ્યા-પરિખલ જેટલું આધુ એટલો ધર્મરસ અદ્ય જ રહેવાનો ! વિશ્વમાં ધર્મ છે. પણ પાત્રતા ન હોવાથી અધ્યાનો દીવો બુઝાયલો હોવાથી તે દેખાતો નથી, દેખાય તેમ

લેવાતો નથી મૃત્યુથી બચવાનો અમોઘ ઉપાય ધર્મની, આત્માની
અધ્યા જ છે. એ નક્કર અને નમ્ર સત્ય હોવામા કોતરી રાખે !

—: પ્રગતિનાં પગલાં —

આત્માને પ્રગતિના ઉર્ધ્વ સિખરે પહોંચાડવો હોય તો સૌથી
પહેલા પરપરિણતિને છેલ્લી પડશે ! પરસતાને દેશવટે આપવો
પડશે ! પરપ્રીતિ સૂસથી જ નસાડી પડશે ! આધિભૌતિક અને
આધિદેવીક પ્રત્યેક મુખો અને દુ ખોને સમભાવના ઐરણ્ય પર
ધસના પડશે !

સાચી પ્રગતિ તો આત્મોન્નતિમા જ સમાયેલી છે સાગરના
પેટાવમાં લાખો નદીઓ બળી જાય છે સાગરના આકારમા
પ'ટોઈ' જાય છે તેવીજ રીતે અખિલ ઉર્મિઓ, અખિલ પ્રવૃત્તિઓ,
અખિલ માન્યતાઓ, આત્મિક સમભાવના સાગરમાં સમાવી દેવીજ
જોઈએ. તેથી સાગરથી મિલ્ન કંઈપણ જ ન જન્મે ! વૃં, પ્રભુ,
એકાદાશ જ છીએ ! સદાને માટે દુ ખોનો નાશ કરવો હોય તો
સ્વભાવની જ મોઘ કરો !

—: વર્તન :—

બુધ્ધ્યા જાતી, અનાજ પાસે તાલ, અનાજ પકાવાના
સાધનો પાસે હોય પણ કાષ્ઠમાં અગ્નિ છુપાયેલો છે એમ ન
જાણે તો તે બુધ્ધ્યો જ રહેને ! કાષ્ઠમાં અગ્નિ છે એવું જાન
પણ હોય છતાંય લાકડાને બેસા ન કરે ! ચૂંચો ન બનાવે !
અગ્નિ પ્રગટ કરવા, અન્ય અગ્નિથી લાકડા ન સળગાવે તો પાક
કયાથી થાય ?

એટલે જ્ઞાન પણ વ્યવસ્થિત અને ક્રિયા પણ જોડાયેલું છે. જ્ઞાનથી જાણે અને ક્રિયાથી આચરે તે પાકસિંધિની માફક તે આત્મા પાપપરિહારી અને નિર્જરાકારી બની શકે છે. પાપને પાપ જાણે પણ છોડે નહીં. ધર્મને આત્મ-વિકાસક સમજે પણ આદરે નહીં તે ગુન્યમા જ મધ્ય કહેવાય છે.

—: ભકત :—

પ્રજ્ઞાના જ્ઞાનમા ફરી જરૂર 'પ્રજ્ઞાની ભક્તિમા સર્વેષ્વ મમર્ષા નન્મય નનતુ એ સાચા ભકતનું' લક્ષણ છે. હૈયામા શાન્તિ સ્થાપિતનો સમય ઉઝળી જાય છે પણ તે ભકતને ભક્તિના ચીસે આસતા જ અનુભવાય છે.

અગાધ આનંદામૃતનો દરીયા સ્વમા જ પરપ્રેક્ષી સ્વને જૂલે એ સ્વાભાવિક હકીકત છે. સ્વલક્ષી સ્વને ઓળખી શકે છે, સ્વાનંદસ આખી શકે છે. સ્વત્વનુ ચોરવ-પ્રતિષ્ઠા જાળવી શકે છે. સ્વમા સ્વનુ એકાકારપણુ એજ તદાકારભાવનુ સાચુ દર્શન છે. પ્રજ્ઞાના જ્ઞાનમા, પ્રજ્ઞાના નામ-અમરણમા, પ્રજ્ઞાના રમ્ય-રહસ્યમા આત્માને તરમેળ કરવો એજ ભકતનું ચિન્હ કહેવાય છે. ભકત બનતા આસન પ્રજ્ઞા નનવ પડે છે.

—: પવિત્રચિંત્તા :—

પવિત્ર ચિંતારો એજ મનુષ્યનો મુખભાગ છે. પવિત્ર ચિંતારો તર પડિત પણ ઉન્નતિ કે પ્રવતિ સાધી શકતો જ નથી. ઈન્દ્રિય સુખો, માનસિક-કાર્મિક સુખો, સરીરજન્ય લાલુ છરી સુખો અને કર્મજન્ય પીડાઓ આ સધળું વિડબન છે. જડમગ છેડવા મીઠાવ આત્મજ્ઞાનની સાચી પ્રાપ્તિ છે જ.

નહી. જ્યાં જગસકિન સતાવે ત્યાં પવિત્ર વિચારોથી તેને ખાળી નાખે। કુવિચારોને કાઢવા સુવિચારોનું ઝવેરાત વસાવવું તે પડશે ! મન બેસી નથી રહેતું સુ કે કુવિચારો કરવાની એને આદત છે

ભોગો, રોમની ભૂમિ છે આત્માની સાચી વિભૂતિ ભોગત્યાગ સીવાય ક્યાંથી મળશે ? ભોગો ભોગવવાની લાનસા કરતા કરતા તુજ ભોગની બીપણુ ભટ્ટીમાં ભગખાઈ જવાનો છે યમ-પાંડો ભોગો ભોગવવા તને એક સેકન્ડ પણ નહીં થોભવા દે ! ભોગ્ય પડીને એકદમ તને ઉઠાવશે પવિત્ર વિચારો ગખે। કુવિચારોને રથાન ન આપે ! કુવિચારો ગુઝસાડી કગરો એ પહેલાં નેજ કરે !

— જીવનગાદી —

જીવન, રેલ્વેગાદી જેવું અગ્નિચક્રિત પ્રમતિ કરે છે. રેલ્વેન આવે ત્યાં જીવનગાદી ઉભી રહે છે. કામ પતે એટલે સીમ્બલ પડતા, પીચલ વાગતા, લીલો વાવડો ફરકતા સુ સુ કરતી ચાલે છે પાણુ રેલ્વેન આવે ત્યારે ઉભી રહે છે આમ કાર્યક્રમ નિયમ મજન ચાલ્યા જ રે છે

જીવનગાદી પણ ચાર મનિયા જ કસન રેલ્વેનો કરતી કરતી ચાલ્યા જ કરે ■ આયુધ્ય પૂર થાય એ સીમ્બલ પડે એટલે આત્મા પરમતિ તરફ પ્રયાણુ કરી જાય છે સ્વાસોસ્વાસ ખીં સુસવાગે ચાલ્યા જ કરે છે સુસવાડો જધ થાય એટલે તે અટકી જાય ■ આયુધ્યપાટા પરથી દેડગાદી મનડી એટલે ક્રાઈવિઝ આત્મા ઉડી જાય છે, અન્ય ગાદીનું કામકાજ ચાલુ કરી દે એ આત્માનું મસાકરી કાર્ય મેલ્લમા પળોચના પૂ થાય છે

—: સૌજન્ય :—

માનવીનું ચક્રચક્રીત જ્ઞાન-રજ્જુનાર સૌજન્ય જ છે. સૌજન્ય વચરનો માનવી એટલે આકાશ વચરની ધડીવાત ભલેને યોરીશ કસાક ચાલે તોય તેમાં સમવચાપન નજ થાય. એરી ધડીવાત રાખનાર પણ મૂર્ખાંશિરોમણી જ કહેવાય છે સૌજન્ય ગુણ છે. એનું માપવર્તન, ઉદારતા, સદિહ્નતા, અન્ય-પુરુષાર્થ કૃત્રાની તત્પરતા અને કોઈનું પણ અભાજે છુર થઈ જાય તો તેનો ડખ રક્ષાનો નથી જ.

દુર્જનતા એ સૌજન્યનો પ્રતિપક્ષી છે. દુર્જનો ખીમારા અરીઠા જેવા છે પરજનોનો મેલ અવિરત છલથી પૂરે છે અને મેલથી સૌની શુષ્ક કરવાનું સુધરાઈ ખાતાનું કાપ કરી રચા છે. સૌજન્ય જાય તો જ સૌજન્ય વમે છે જમ, માનવીએ કાંઈપણ સમયે દુર્જનતાનું ઝેર ન પીવું પણ સૌજન્ય સુધાનું જ પાન કરવું અને કમવતું, સૌજન્યરમ, માનવીને પૂર્ય જમાવે છે.

૧ ૧ ૧

—: જડજ્ઞાન :—

જ્ઞાન તો ચેતનને જ હોય છે ચેતનનો જ ગુણ છે જડમા જ્ઞાન હોય નથી પણ ચેતન જડ ભેગા લગે તો જડ જ્ઞાની છે એવું જ્ઞાન યદ જાય છે જડમાડી દોડે છે પણ ડાહ્યર ન હોય, સચ્ચાઓનું હીલન-ચનન ન કરે તો ચાડી દોડે જ કેમ? કદી દૂર્વ પ્રયોગથી દોડે તોય તે અપરિચિત તો નજ દોડે !

જે કે, જડનું સામર્થ્ય અમાપ છે ચેતનનું પણ જનના પરિખલ છે જેરનો ખાસો પીવાથી શુ થાય છે અને ચેતન, સામર્થ્યનો

પ્રયોગ કરે છે તે જડથી ચુકત/ખનીને સીધા જ બર્ષ-મુકિત
ધામ પહોંચી જાય છે. જડજ્ઞાન એટલે આત્મધર્મ વગરની
જડધર્મ થતી ક્રિયાઓ; એ જડજ્ઞાન કહેવાય છે. માત્ર એકાંત-
વાદીઓ એક એક વસ્તુને પકડે છે. મૌનથી બ્રહ્મજ્ઞાન થાય છે,
તે તો એકેન્દ્રિયાદિમાં છે. ગુણમાં વસવાટથી જ્ઞાન થાય છે, તો
હિંદુશ્વેદરમાં જ બરોડ રહે છે, અગ્નિ તાપથી થાય છે તો
કુંભાર બધી પાસે જ રહે છે. આ તો જડજ્ઞાન છે.

—: વચનમાધુર્ય :—

માનવીને વાંચ્યા છે. વાંચ્યા પ્રચામાથી (મોમાથી) સંસ્કૃતમાં એ
વાંચ્યા કંઠોર હોય તો તેમાંથી (લપડાક) કામ કરે છે. અને
મધુરવાણી સુધારાસેતુ કામ કરે છે. વિશ્વને વસંત કેરવાને
મહામંત્ર વચનમાધુર્ય છે. આપણને કાંઈ કંઠોર વચને તિરસ્કારે
તો નથી રચતું તો અન્યને કંઠોર વચન કેમ કહેવા ? રિપુગણ
પણ વચનમીઠાશથી ગુલામ થઈ જાય છે. મીઠી ભાષા બોલનારને
જ્યાં જાય ત્યાં સ્વજનો જ છે, અને કંઠોર વાણી વદનારને
સ્વજનો પાસે હોવાનું જોઈએ રિપુમણ છે. એવું અનુભવાય છે.

સત્ય, દિતકર, મિત્ર અને ઉપકારક વચનોને પ્રવાહ-સજ્જન-
નોના મુખમાથી ઉભરાયા જ કરે છે. સજ્જનો-સંતો કાંઈનેય
અનિષ્ટકર વચન નથી કહેતા ! કહે તો તેમાં મધુરતા ઠસોઠસ
બરેલી જળમતી હોય છે. શિક્ષણ પણ મીઠી ભાષાચોરીથી ક્યાં
નથી અપાતું ? ગુસ્સાથી આવેશથી કાંઈનેય સુધારી શકાતો
નથી પણ કામ કાંદી લેવાય છે. એ અલ્પ-જીવીજ સુધારો
હોય છે.

—: પડિતાર્થ :—

જ્ઞાન બદલા પછી પડિત કહેવાય છે પડિતામ આવી પણ વિવેક, વૈરાગ્ય, ક્રિયાનુષ્ઠાનમય આચરણ ન આવ્યું તો તે જ્ઞાન માત્ર શોભારૂપ છે ગ્રીષ્મપત્ની બનવાન હોવાથી આકાશમાં ઉમે ઉમે ઉડે છે. પણ અતમા તો ઉકગમ પરજ આવીને બેમે છે તેથી એનું ઉડવાનું જ્ઞાન પણ શુભરૂસપ્રાપ્તિ માટે યત્ન નથી

પડિતાઈથી જૂઠા ચલાવ્યા કરે ' શાબ્દાર્થોમાં વિનય-પનાહા વરે ' શાબ્દસન્માન મસે ' લોકપૂજા પણ લાધે ' તેથી પડિતનું કર્ધન બનુ નથી યત્ન ' પડિત યધને વિરહિનનો-રઆસ્વાદ નથી છુટતો ' કમલા કે લમણી ચમકતી જ્યારે તેનામાં ન દીસતી હોય તો તે પડિતાર્થ પણ નભભરપદ કે કસક જ છે તે '

—: ગાનવરસ :—

ધાન્યેસો શાન્તગમ જેઓના હૈયા હૃદયના ઉનોહસ ભરવો હોય છે. તેઓને કરમ સયોગેભાવ કોષ-રાસસ કમળી શકતો નથી. કોષરોતાન તેનામાં પ્રવેશી શકતો નથી. વાણીના સરોવરમાં અગ્નિ પ્રવેશ કરે તોય તેને જ દરી જતુ પડે છે આવા પ્રશાન્ત હૃદયી મહાપુરુષોથી કોષ સ્થાન ન મલવાથી કોષધીજ આશ્વો નાય છે

કોષીનું હૃદય નિર્દય નહે ■ દૂરના તેનો સખા જેવો નની નય છે દુર્ગુણો સુખથી આશ્રય દરે છે સુશુણો દરને દૂર ભાગી જાય છે ! હૃદય પર કાટ નટી નાય છે કોષીને કોષ બોલાવતુ

નરી કેધ સાથેનો સદવાસ માન દુ ખરે-૧૫ થાય છે આગેનો
અપર્ક કરવો અને ક્રોધની સાથે સદવાસ કરવો સરખો છે
પ્રત્યક્ષેધ દાવાનન જેવો બાળીને બાળીને ખાખ કરે છે
પ્રશાનગસનો સમુ, માનરીને દાગે છે

— ગુણદ્વય —

૧. પ્રાનુરાગ એ માનરીન ગુણી બનવાનું મહુ શિક્ષણાનય
છે ભલે શત્રુનો હોય પણ ગુણુ જોઈને-બનણીને પ્રભો. થાય
અનુભોદન થાય તા તે ગુણી બનવાની એક પ્રવૃત્તિ છે

ગુણાનુરાગ એ ધર્મીજનની એક આત્મિક નિશાની ■
અધર્મી ગુણુદેવી હોય છે હન્ય દેવીનું હોય તે યકિતને કોઈને
ગુણુ મહણુ કરવો નો દગ રત્નો પણ ગુણુ બદલુવો કરીન
છે ગુણુ ભણે જ નહીં એ જ ધનો ગુણુ મહણુ નો કપાંથી કરી
શકે ! ગુણુદેવી દુનીયાના છવેને નિર્ગુણીભવના જ દેખે છે
ગુણાનુરાગ ધર્મીપણ છે ગુણુદર એ અધર્મીનું લક્ષણ છે જિન-
માર્ગ ગઈ નરાગીને ~ મરે છે ગુણુદેવી મ્હાય જિનમાર્ગને
બદાગથી પામશે હોય પણ અતરથી વચિન હોય છે

— નિશાચર —

છવે. જુતથી પિસાચાથી ડરે છે જુતવગી । તાર તે છવેને
આકુનવ્યાકુલ બનાવે છે અને બનજસો મરીને સ્વથી જમ
અને પગપ્રેમી જન્માવે છે

વિશ્વમા છવેને તણુ મક્કસો નિગલિયગ પ્રતિજ્ઞિ પ્રતિપન
સીડી રદયા છે જેને કોઈ છોડતુ નથી પ્રેમથી જેનો બેગે કગાય

છે તે કીર્તિ કં બિની અને કંચન. કીર્તિની ખાતર આમળા
માનવી લાખે, રૂપેલા ઉગ્રાવે છે. કામિનીની પાછળ ધૂમ ખમે
કરીને કામિનીને પ્રસન્ન રાખવાના કાડ મેવે છે. કંચન માટે તે
પ્રાણધાતક પ્રગ્તિઓ હોશે હોંશે આચરે છે. આ ત્રણેય નાશ-
નિગામરોધી જગ આખુલ પીડિત છે. એ ત્રણેયના પરિવાશી
નિર્મલો-સતો જ સદા સુખી અને આનંદી. આનંદ્યાની અને
સમજાવાસકતો મહે જે, આ ત્રણેય ભૂતો ત્રણેય કાલ વિન્ધવે ભે
છે, ભ્રેગન પરેશાન કરે છે. પેલા નિશાચરો અદૃશ્ય રહે છે
આ તો પ્રત્યક્ષ નજર સામે દેખ છે. લોકો તેને વગમે છે અને
પીડાય છે. મુખાંકિની ક્યા સીમા છે !

—: કેદકમન :—

આત્મા નિર્મલ છે, નિત્ય સ્વચ્છાવી છે, ચિદ્ધર છે. આત્માનંદ
અચ્ચલ છે, પ્રચ્ચલ છે અચ્ચલ છે. આત્મા સમજીને ભોગોનો
પરિવાશી બને અને તપની પ્રીતિ જન્માવે ત્યારે જ શુદ્ધ કુંદન
જેવું અવરૂપ જન્મે છે. સતોષ, સત્સંગ, સુચિત્તર, સુરામ,
સાત્ત્વાવગાહન આ સમજીયે આત્મસ્વરૂપ પેલા કરવાનું દાર છે.
તુષ્ણાતરૂપીના તરલરંગોથી જે રંગડોળાયો તો પછી આત્મા
સંસાર પરંપરા વધારી મૂકે છે. ભોગજન્ય સુખો દશશુક છે.
દશશુક સુખમા સંલીનાત્મા આત્માનું અદ્વિત કરે છે. દશશુક
સુખો સત્ય સુખાનંદ નથી આપતા પણ કુ ખમિચિત્ત તે ભોગો
પરિણામે ભગંદર દારૂ કુ ખો જ ભોગવાવે છે મોતી પીસાયા
પછી મુરમો બને છે પ્રુષો પીસાયા પછીજ સુવાસિત આતર
બને છે. કમલ વીધાયા પછી જ માવામા પોન્વાય છે મેદી
વઢાયા પછી રંગ જમાવે છે દેહ પણ દમનથી, તપથી, કષ્ટથી જ
સુદાનશોભિત બને છે

— અહ કાર —

જા રના ઉપરનોગીયા જાનવાયા માનવો કચલે ને પગલે થોકનધ હિભાય છે પણ અતર ગજાનધરો તો વિરલા જ દેખાય ॥ ઉપરનોગીયાજાનવતો મોગી મોગી વાતો કરી શકે છે પણ અન કાગતો અધારો એવો જન્મજ હોય છે કે વાતો કરીને જમને ખુશ કરી દે છે પોતે કારોને કાગે રહે છે ગાધનારીને ધૂમાગે એ ઉક્તિ વધાર્યે જ થઇ જાય છે અનેકાને રસોઈ કઠીન પીગસે છે, જમાડે છે પણ પોતે જૂખીને જૂખી જ રહે છે

આધરો વાથ ફેરવીન વસ્તુને કલમ્ય ઓળખે છે પણ રૂપ વ્યવસ્થા કે રંગની રચત તો નથી જાણી શકતા મુનર્તન સીવાયતુ જ્ઞાન એ અધારો જ હ ને ।

— મલધુ ધી —

જે છવ જે કુનનો જન્મધારી થાય છે ત સરખા તના હવનખર સચોટ બની ગદે છે જન્મતા ઉચ્ચ કુલમા જન્મ ધરો હોય તો તેને દેવગુરુધર્મની શ્રધ્ધા અને રૂચિ, સરકાર અને ચિસ્તપાવન આપો આપ જ પેદા થાય છે કુકુચમા જન્મેલાને કુવર્તન તોફાની પ્રકૃતિ ફૂરજુધિ પદવી લેવાની કમનિ, તેમજ નિર્દયતા અને ક્રૂતા પણ વચર શિક્ષણે આવી મમે ॥

જેવા સરકાર દોય તેવીજ લાવી હવન પ્રતિ થાય છે જનનીતા રતનમા વાયુ નિગર હોય અને જે જાનમે એ રતનથી દે મોપણ કયું છે તે જાલમ છદ્મીલર વાયુપ્રકોપી પ્રકૃતિવાળોજ હે છે જાનસરકાર પણ તેવી જ રીતે આહવન વૃદ્ધિ મત થતા જ જાય છે મુનરમા આપો ।

—: મુખ્ય :—

સમ્યગ્ દર્શનને સ્પર્શેલો જીવ મુખ્ય છે તેની ઓછી પણ મોટી ક્રિયાઓ, થોડો પણ અધ્યાપૂર્વકનો જીવ, થોડો પણ શુદ્ધ શ્રેયચાતો નહીં, પ્રમાદદોષગ્રહિત થોડો પણ વ્રતો અને પચદ્ધખાખા મદાકલને આપે છે કાગળ કે સમજૂતી અને અધ્યાપૂર્વકની એ આગધના કે

અન્યગ્જ્ઞાન કે દરાન વગ-ની ઉત્કૃષ્ટારાધના પણ ઉન્માર્ગ-પર જ વિશેષ વેગવાળી ગતિ દર્શાવે છે ખેચ સાઈ છે. પણ આધન દુષ્ટ દોષાથી ખેચ દૂર છે માર્ગ પર ચાલતી ડોસી પણ ધીમે ધીમે ગામ પહોંચી જાય છે પણ ઉધા માર્ગે ટાડનારો જીવાતીયો ગમે તેવું વેગથી દોડે પણ ધારણાવાળા માંમે પહોંચતો નથી પણ ગામથી દૂર થતો જાય છે સન્યસદ્વિ માર્ગ પર કે અને મિથ્યાદષ્ટિ કુમાર્ગે કે તેથી સાચા મુક્તિપામથી દૂર થતો જાય છે સમીપ નથી આવતો

—: અવકેહ —

અમ્યક ની આત્મા ■ સારને કેદથી જુડી કસામણી માને છે સ સાગ્જ્યવહાર સખતોય અસાવવો પડે છે પણ તે પર જ નાચ અતગતો રાગ-આસક્તિ કે પ્રેમ નથી જ જમવતો ! અને જેટલા નાગના મૂળ ઉડા દોષ તેટલા જ તે છેડતા વસમા પડે છે અને રાગ વ્યવહારની ઉપગચોળીયો દોષ તો તેથી મુકન થતા જ ના વિસ જ નથી થતો

સમ્યગ્દષ્ટિ જાનના જદાથી વ્યવહારમાં દકારે પણ દેવાથી તો અવિન ગદ્દ છે ક્યારે મુક્ત થાઉં ! ક્યારે વિરક્ત

બનુ ? ક્યારે રાગથી પર બનું ? આત્મામા તસ્લીન બનુ । કેદી
 દુશ્મનના હાથમા ફસાતા એ કેદી જેલરની તમામ આગામીને
 પાલન કરે છે જેલરની જલદ આગામી, કરડા કામો, ઇન્સાન
 દોવા છતાં કરે છે, પણ મન તો તેથી વિરક્ત જ નહીં પણ
 મુક્ત થવા ઝંખના કરે ■ અને કેદ પર, કેદના કાર્યો પર કે
 જેલ પર એને જરાય રાગ નથી બગતો । તેથી જલદી તે છોડી
 દે છે છોડ્યા પછી પણ તે પર ગમ નથી રહેતો પણ કૃષ્ણ
 છુટે છે, શીટકાર છુટે છે ગમ છે ત્યાજ ત્યાજ કરીત છે

—: પરીક્ષા :—

જેનાથી તરણુ છે, એ નાવડી કેવી છે ? ગાજડાવાળી તો નથીને ।
 ટુગીકુટી નથી ને । અકસ્માત જન્માવે તેવી તો નથીને । એ
 સપટ્ટાંય તપાસીને સાગર-મુસાફરી કરનારે, મુસાફરી કરવી પડે
 છે સાગર અપાર છે, નાવડી કાણી છે, સુકાની આધાર છે,
 વિશાપરિવાન કોઈનેય નથી । તો પછી એ નાવડીને મદારો
 કેવી રીતે લેવાય ? પહેલા પરીક્ષા અને પછી સફર હોય છે.
 પાણી પીને ધર પહોંચા મૂખાંમા ગળાય છે

તેવી રીતે સૌથી પહેલા જે ધર્મને આરાધવો છે એ
 ધર્મના આધાર સ્વરૂપ ત્રણ તત્ત્વોને ઓળખવા । પરીક્ષા કરીને
 તેની આરાધના-એવના કરવી જેથી સસાગસમુદ્ર સુત્ર ધર્મ
 જાય અને વાટે સુખથી પહોંચી જવાય । મોનાની પરીક્ષા અણીને
 બાગ ધર્મનાથી થાય છે. તેવી રીતે ત્રણેય તત્ત્વોની પરીક્ષા તેના
 નાના નર્તનો, વાણી, વિચાર પગથી કડક છે પડી જગાય
 ઉન્માદની બચ હોતો નથી ।

—: જ્ઞાનપિપાસુ :—

જ્ઞાનની પિપાસા જેને જન્મે તે ભાગ્યશાળી મજાપ છે કારણ કે જ્ઞાન ઉપયોગી છે. જ્ઞાન આત્માની ઉત્કાન્તિ સાધે છે જ્ઞાન, પાપથી, પાપ વિચારોથી, પાપ-પ્રવૃત્તિઓથી માનવને રોં છે અને પુનિત-પુરુષપથે પરવરાવે છે આ વિશ્વાસ ધામ તો જ જ્ઞાનપ્રાપ્તિની સુનિગમા પ્રમરે છે.

જ્ઞાન એ નૈત્ર છે, જ્ઞાન એ દીપક છે, જ્ઞાન એ તેજોમય બાનુ છે, જ્ઞાન એ દીવાદાંડી છે. જ્ઞાન એ બોમીયો છે, જ્ઞાન એ સધવારો છે. જ્ઞાન એ મુક્તિ જવાનું પથવાર છે.

આ હમજો તે વ્યક્તિ, જ્ઞાનપિપાસુ બનીને જ્ઞાનીની ઉપાસના, નિશા સેરીને પેનકેન જ્ઞાન સંલગ્નિષ કરે છે. જ્ઞાન સેવા જનારો જાની નથી હોતો પણ હિમ્મ આશય અને પ્રેરણા તેની સિદ્ધિ કરી આપે છે. કાલસા લાવવા કે સેવા જવું એ તે નાદાન પણ કામ કરે છે પણ હીરા, પન્ના, મોતી તો સમજદાર અને શ્રીમત જ સેવા જાય છે સેવા જનારો ઝવેરી નથી હોતો પણ ઝવેરીના પર વિશ્વાસ તો ગમે જ છે. જાની પર વિશ્વાસ રાખીને જાનોપાસના કરવાથી જ સુચાન મેળવાય છે.

—: મુપાત્ર :—

શાન્ત, મનોહી, આત્મનિરીક્ષક, શ્રદ્ધાસંપન્ન વ્યક્તિને થોડો પણ ઉપેક્ષ અપાય તો તેની અસર જલ્દી અને સારી થાય છે તે વ્યક્તિનું હૃદય આદર્શ અને અનુકરણીય બની જાય છે પાત્રમાં ગદેયુ દુધ ટકી સકે છે. પણ કાલાવાણું કે

કાટવળુ પાત્ર હોય તેમા નાખેની ખીંટ કે અન્ય ભોજન ખાવા
લાયક રહેતુ નથી વિદૂત જની જલ્લ છે તજી દેવુ પર છે

માનવ પણ યોગ્ય પાત્ર હોય તો તેને સૌ કાંઈ મગ્રેમ
મ્હાઓનુ દાન કરે છે અને તે પણ સ્થીર જનીને ધીરતાથી
કલા વિસ્તાનનો સ્વામી અને છે પાત્રમા ખાપેની થોડી પણ કલા
વિસ્તારરૂપને ધારણ કરે છે મેના-પોપ-ને લોકો ભોલતા શીખવે
છે તેની કિમત ઉપજે છે અને પોપ-મેના રાજમહેલોમા
સ્વર્ણપિજરોમા આનંદ કરે છે લોકચાહ મેળવે છે જો કે
રહે છે મધનમા પણ પાત્ર હોવાથી તેને મ્હા શીખવાડાય છે
પણ મધેડા કે કામડાને કાંઈ ભોલતા શીખવાડતુ નથી કારણ કે
તે પાત્ર નથી

—: ધર્મપ્રસાસા —

ધર્મને ધર્મી તરીકે જાણવા, તેના સુચુલોને ઓળખવા,
સુચુલોનો ગમ પેદા થવો એ પણ મુશ્કેલી જરેતુ છે જ્યાંસુધી
પોતે અધર્મી છે કે ધર્મશૂન્ય નથી જનતો ત્યાંસુધી ધર્મીના
ધર્મશૂન્યને પારખી શકતો જ નથી પોતે દેખતો થાય તો માયાના
રૂપ ગમે જાણે દેખે છે કાંઈપણ વ્યક્તિના સુચુલોની પ્રસાસા
શ્રવણ કરતા જરાય પ્રેમ ન આવે અને તે વ્યક્તિ પર દેવ
જાગે ! તેના અન્ય પણ દુરાલો શોધવાની પાપશુદ્ધિ જાગે તો
પોતે અધર્મી-નો છે એમ માનતુ

ચોટ જનતાને કાફર કહે છે તુ-ઓ મ્હે છ મ્હાણ,
દળાનુ દયાના ઉપદેશને જામાસ મ્હે છે ધીરા કહે છે વેચા,
મતીને દુરાય ગિણી અને અધર્મીણી કહે છે અધર્મી, ધર્મીને
જૂરો, કમ, પ્રપચી, લોભી મ્હે છે વિરય-ભોગી-નામ્તિ-નેવો
સાધુ સતો ત્યાગીઓને દબી કે વેવિડબકો કહે છે તેથી એની

મેન્મેરેડી (મન-મજૂરી) વધી જાય તોય સાચુ નજ કહેવાયને !
જુદાની મનમજૂરી દમેશાં વધારે જ દોષ છે. સત્યપ્રેમી વિરલાજ
દોષ છે

—: ભૂવનાટક :—

નાટકનું મહાન બાહ્યી દોષ છે નામનારા, ખેસનામ,
સ્વામીમજલેનારાય પણ બાહ્યી દોષ છે. ખેવ પણ બાહ્યી દોષ
છે. તો જોનારો પણ બાહ્યી દેમ ન મુખજલો ! પ્રેમક પન
ખર્ચાને, નિદા બચાડીને પોતાની જાતને રૂવરૂપ માને છે. અને
એ નાટક જોધને બામોદની મુર્તિઓ મઘી નરનારીઓના નખરા,
નેરના ચેનચાળા, દાવબાવ, વિલાસના કુસંકારોનું શિલ્પ સહ
આવે છે.

આ શિલ્પ માનવોને બોમ-મૈના બનાવે છે, સુમાર્જથી
વંચિત ગણે છે, દુર્દાંત દુરાચારની એક દુકાન જ બોસાય છે.
પછી ફરથી રળીયામણો સાગતો પર્વત અકારો રેખાય છે. શરીર-
ક્ષીણતા, રોગઆક્રુષ્ણતા, ચિંતામસ્તતા, સ્વજન-પાસન, પન-
પ્રાપ્તિની શીકર આ સમજુંય માથાપર આવતાં અસૌસનર જ
સ્વાસ ઊડવા પડે છે દીક્ષાગિરિની દારખ પસોનો અનુભવ થાય
છે. ત્યારે અમળય છે કે, મેં પણ બાહ્યી નાટકીયાનીજ
લીલાઓથી ભવ-નાટક બજવ્યું ખતે કંઈજ સદાય નથી
આદમા ખેસરમ મુજાને એકલો જ પરભય જમે.

—: આત્મ-મુક્તિ :—

શ્રી અંતરિક્ષપાર્શ્વનાથાય નમઃ

વાક્ય-વાટિકા

ભાગ : ૨

૧

સર્પને આપણે ઝેરીલો, ડંખીલો કહીએ છીએ. એને છી છી કહીએ છીએ. પણ માનવ ક્યાં જોએ ઝેરીલો કે ડંખીલો છે. સર્પ કદી મદી ડંખે છે પણ માનવ તો રાજ ડંખ મારે છે, તો માનવોએ સર્પથી જુડા ન ગણાવું હોય તો ઝેર અને ડંખ નીચોવી નાખવા.

૨

હૃદયંગમ દરથો એતાં નાચી ઉઠાય છે. કવિજગતમાં તો પંખીઓ અને પશુઓને પણ નાચવાનું જણાવે છે. ઉપા-દર્શન, વસંતજીતુની દિવ્ય વનરાજી, અપારી મેઘાડંગર, નદી, નાજાનાં ખજખજ વહેતાં પાણી કે ટપક ટપક ઝરતાં ઝરણાઓ આ હૃદયંગમતાનાં પ્રતીકો ॥ પણ આત્મ-દર્શન કે સાક્ષાત્કાર ગેરું અન્ય હૃદયંગમ ચિત્ર કે દરથ અન્ય નથી જ.

દીપક ઝગદગતો પ્રકાશની પયારી ઠરીને સર્વને ચમત્કારાવે છે પણ અંખો દીપક નિસ્તેજ બનેલી વાટથી લુપ્ત થનો દીપક પ્રેરણા કે બોધ આપે છે. પ્રકાશ, અંધકારમાં ફેરવાઈ જાય છે. તેમ માનવ, મૃત્યુના અનંતમાં અદ્રશ્ય થવાનો છે.

યેતું વળગેલો માનવી શું નથી લવતો ? શું અનર્થ નથી કરતો ? સ્વત્વનોને ય ત્રાસ આપે છે. સર્વ મત્તીને તેને તાડન કરે, બંધનમાં બાંધે પણ એ તો સ્વને સત્તાધીશ માનીને ફરે છે. માનવોને જગચક્ષિતનું યેતું વળગે છે. પછી માનવ આસુરી-કૃત્યો આઢરે છે.

પંખીઓ ગીત ગાય છે, નાચે છે એમ કવિ-કલ્પના છે. બલા ચોવીસે કલાક ભયાકુલોને નાચ, ગાન શા ? આશ્ચર્ય એ છે કે પશુઓથી માનવ હલકટ છે. એ નાચતો નથી, ગાતો નથી, કારણ કે ચિતાનો ટોપલો માથે છે, ચિતા બહારથી નથી આવતી, મનોભાવ છે, મનોભાવો બદલાતાં ચિતા, આનંદ સ્વરૂપમાં બદલાયે.

વિલાસી ભવનો, વિલાસી વનસ્થળો, ફીડાંગણો, સરોવરો, લહેજતવાળી મિત્ર મંડળીઓ, આત્માને પ્રિયતમ લાગે છે. પણ ધર્મસ્થળો, અનુષ્ઠાન-વિધાન, શક્ત-મંડળીઓ રૂચતી નથી. કારણ કે મનોમંદિરમાંથી પ્રભુ ખસી ગયા છે પ્રતિષ્ઠિત કરે તો આ સધણું ય સ્વાભાસ થયે.

-૭

નિષ્કામ ભક્તિનું સામર્થ્ય અનંત છે. સકામ ભક્તિનું ફલ હુંકું અને હાથિફ હોય છે. એક નોકરી નક્કી કરીને કામ કરે અને એક મેવા જ કરે તો રાજા સેવા-કરીને પ્રસન્ન થતાં રાજા કેમ ન આપી દે ? આપે જ છે. સ્વચ્છ-પુષ્ટોએ નિષ્કામ સેવા જ કરવી.

૮

એક પાઈનું આનંદથી દાન આપનારને વિલાસમાં, સ્વાર્થમાં અગણિત દ્રવ્ય વ્યય કરે એના કરતાં પાઈના દાનનું મૂલ્ય વધી જાય છે.

૯

કાગળનો ચાર આંગળનો ચલણ-મુદ્રાવાળો મીઠો લાખોનો થઈ જાય છે. તેમ ભક્તિ-ભાવનાની બીનાયથી ભક્તિમુદ્રા છાપવાની છે. એનું ફલ અગણિત છે.

૧૦

કાન; કલ્યાણી-મંગલ કથાઓ સાંભળે, સત્ય શોધવાની મીઠથી દર્શન કરે, કાયા પરમાર્થ કરવાની જ પ્રવૃત્તિ કરે, હાથ, દાન અને અર્ચન કરવામાં વ્યવસાયી બને, વચનો, પર પીડનનાશક નીકળે તો માનવનું સ્વર્ગ ખડું થઈ જાય ને ?

૧૧

મન અને કાયા પોતાનું કલ્યાણ કરે કે જગાડો કરે છે પણ વચન, સ્વનો અને પરનો ઉભયનો કલ્યાણ પંથ દર્શાવે છે સાથે જ અને અને જગાડો પણ એજ કરે છે. તો સંયમ એ જ સર્વવ્ય

૧૨

આકાશમાંથી વર્ષાઢ બધીય વરે છે. પણ તદબીર બને તગદીર બેરમાં હોય તો જ ફલપ્રાપ્તિ થાય છે. મેઘ-પ્રપાત તો સર્વને સરખા ગણે છે. બાગ્યાનુસાર ફલો મેળવાય છે. તેમ પ્રભુ સર્વ પર કૃપાળુ છે. કૃપા-પાત્ર બનવું દુઃશક્ય છે.

૧૩

માનવીની કીમત પોતાની પાસે શું છે ? તેનાથી નથી પણ પોતે કેવો છે તેના પર છે. ધનવંત હોવા છતાં શુભવંત ન હોય તો કોડીનો છે. અને શુભવંત હોવા છતાં ધનવંત ન હોય તો તે કોડનો છે.

૧૪

મનનો ચંડાલ નગર કોડીને વનમાં જાય તોય જંગલ નથી છૂટતી. મનનો પવિત્ર ઘરમાં વસે તોય સંત જેવો મહર્ષિ ગણાય છે. મન જ પવિત્ર થાય તો સર્વ સિદ્ધ છે.

૧૫

કંથન, કાયા, કામિની અને કીર્તિએ ચાર નિશાચરો જ જીવાત્માનું સત્યાનાશ વાળનારા છે. તેને દૂર કરતાં સાધ્ય દૂર નથી. તે હજીર છે તો સાધ્ય દૂર સુદૂરજ છે. આ રહસ્ય છે.

૧૬

કોધાગ્નિ અને કામાગ્નિ જેના હેયાને નથી બાળતો તેઓને જ સત્સંગ કે સદ્વાચન, મનન સુફલ અર્પે છે. પણ આ લોકે બાળતો અગ્નિ, સુફલોને બાળીને બાળ કરે છે.

૧૭

આત્મ-રંજન જેઓને ઇષ્ટ છે. તેઓને જન-રંજન કે મન-રંજન એક બદામનું પલ્લુ નથી બાસતું. આત્મ-રંજનથી મન-રંજન અને જન-રંજન સહજ થઈ જાય છે.

૧૮

યોગજન્ય સુખ, અચલ સ્થિર છે. લોગ-જન્ય સુખ ક્ષણિક અને અસ્થિર છે. શાન્ત સુખ, ઉત્પન્ન થતું છે અને નાશ નથી થતું. જડવાસનાજન્ય સુખ ઉત્પન્ન થાય છે. અને નાશ થાય છે.

૧૯

આત્મશ્રદ્ધા જ પ્રગતિનું પગથીયું છે. મુક્તિમહેલની નીસરણી છે. આત્મ-દર્શનનું દુરળીન છે. આધિ-ભૌતિક, આધિ-દૈવિક-સર્વદુઃખનાશ, આત્મશ્રદ્ધાથી જ થાય છે. સ્વભાવ રમણતાનું જ આત્મવિશ્વાસ એ અપ્રતિહત સાધન છે.

૨૦

અખંડ જ્યોતિનાં સામ્રાજ્યો, આત્મા-નંદનાં સુખા પ્રવાહો, અખંડ સુખનાં સિંધુઓ ત્યાં જ ફેળાય છે, ત્યાં જ સાક્ષાત્કાર થાય છે. જ્યાં સ્વભાવ-પરિણતિ હોય. ઠમલ મુરબિ, જમરોને આકર્ષે છે. જમરો ઉત્સુક બનીને રસ ચુંસે છે. સુગુણ-સુગંધ, માનવોમાં મધમધતી હશે તો કીર્તિગાથા કે સ્વસ્ત્રાધાને નહીં ગાવી પડે. લોક-છાહ જ તે ગાવા આતુર રહેશે જ. સ્વસ્ત્રાધા કરનારો હલકો હોય છે.

૨૧

કહેવાય ॥ કે હજાર લગાવીને પાણીમાં પડવાથી

મગરમચ્છો ઉપદ્રવ નથી કરતા તેમ નિર્દોષ-નિરાસક બાવથી સંસારમા રહેતાં ત્રિવિધ તાપો, ઉપદ્રવ નથી ઉપભવતા.

૨૨

વિષયેચ્છા, અહુકાર અને અશ્રદ્ધા આ આત્મ-વિકાસના રોધક તરવો છે. વિષય ત્યાગ, લઘુતા અને આત્મ-વિશ્વાસ એ આત્મ-પ્રગતિ અને વિકાસના પોષક તરવો છે.

૨૩

કેશ સફેદ થયા, મતિ નિર્મલ ન બની. વય વધી પણ ધર્મ ઈચ્છા ન વધી. દાત પડ્યા પણ પાપ થડાડો ન પડ્યા તનબલ ઘટયું પણ પાપ પરિબલ ન ઘટયું. મરણુ ચરણુ થયો પણ ધર્મ-ચરણુ ન થયો. ચેતીય તો તરીય.

૨૪

ગીધ પક્ષી લીછી આખથી આકાશ-વિહારી બને પણ અંતમાં મલીન ઉકરડા પરજ પેસે છે. પંડીત શાસ્ત્રો ભણે, વિવેક વૈરાગ્ય ન મેળવે તો તે પણ ગીધ પક્ષી જેવો જ દુર્લક્ષી જ છે ને ?

૨૫

ઠાપમા અગ્નિ છે એવું બાણનારો જ રસવતી બનાવીને પેટ ભરીને જમે છે. જૂખને ભાગીને સુખી થાય છે. જ્ઞાન-વિજ્ઞાન બાણનારો જ દેહ અને અત્માના ભેદને ભણે છે. અને ઈશ્વરી તેજમા અમાઈ ગડે છે બાકી ફાફા મારે છે.

૨૬

બાહ્ય સુરમ્ય દ્રવ્યો જોવા કરતાં સાચા અમૃતાસ્વાદનો

શાંત સમુદ્ર નિજ હૈયામાં જ ઉછાળા મારે છે, તેને નીહાળે તો બાહ્ય રમ્યદ્રશ્યો પણ અદર્શનીય-નીરસ થઈ જશે, આત્મામાં જ સર્વ રસો છે.

૨૭

મહેકતા માલતીના ફુલની સોડમ આખા બગીચાને મહેકાવે છે, લમણની એક કળી વાત્સવરણને દુર્ગંધીમય બનાવી દે છે, સત્જન સૌને સંતોષ આપે છે. દુર્જનની છાયા પણ દુઃખ-દવને સજાવાવે છે. સત્જનની સોળત કરે, દુર્જનથી દૂર રહે.

૨૮

મુશુલો સુમનો છે, કરમાય છે તોય યશની મુવાસ પસારે છે.

૨૯

દોષ જવાલાથી ઝળહળતો અગ્નિ છે, સ્વને અને પરને બાળે છે.

૩૦

દુર્ગુણ દુર્દૃષ્ટિ છે, સ્વધાત તો કરે જ પણ સત્જનને નેત્રેય રંજાડે છે.

૩૧

વિનય કીમતી ભૂપણ છે, કદીય ગરીબાઈની ગતોમાં નથી ઉતારતો.

૩૨

વિવેક પ્રકાશમાન દીપક છે, રાત્રિના ને દિવસના સરખો પ્રકાશે છે.

૩૩

નીતિમાનને આંચ નથી આવતી, એ નીતિ સર્વ વિજયનું
અમોઘ શસ્ત્ર છે.

૩૪

વિશ્વાસ રાખવો અને વિશ્વાસુ બનવું ઉભય આરોગ્યનાં
ચિન્હો છે.

૩૫

હીલ હરીયો છે. તેમાં સઘળુંય હોય. રત્નો પણ હોય અને
કાંકરા પણ હોય.

૩૬

પ્રત્યેક ઈન્દ્રિયો સરખી છે. બળે સાધનોથી એક
કામ કરે છે. પણ જીભ ખાવાનું અને બોલવાનું એ કામ કરે છે.

૩૭

સંસારી જીવ કસાઈ ખાનાનો માતેલો બેઠકો છે.
ક્યારે છુરી ફરસે તે સમજતો નથી.

૩૮

તલ જેટલા મુખ-વિલાસનો બહોલો મેરૂ પર્વતથીય
વધારે વજનદાર છે.

૩૯

અનિત્ય પદાર્થોનો વ્યાપોહ ન છુટે ત્યાં સુધી આત્મ
સમીપે ક્યાંથી અવાય ?

૪૦

આંખ છે એ વસ્તુ દર્શનનું દુર્બલ છે પણ વસ્તુમાં
તદાકારિત બનવું એ મનની સાવધાનતાનું કામ છે.

: ૯ :

૪૧

જ્ઞાન એ આત્માનો ગુણ છે, પણ અજ્ઞાનેય આત્માને
છાડીને અન્ય સ્થળે રહેતું નથી.

૪૨

વિદ્વાસો એ લપસવાના આરસ-તકેતાઓ છે. એ
પરવાના નરકના કેમ ન કહેવાય ?

૪૩

આત્મા પોતે જ પોતાનો શત્રુ છે. પોતે જ પોતાનો
મિત્ર છે. પોતે જ સર્વનો સખા બને તો જોને કોઈ નથી.
શત્રુ નથી મિત્ર.

૪૪

હેયાની વરાળ કયાં ફેકાશે ? તે સમજાતું નથી. એ
વરાળ, વિશ્વજંતુઓની ઘાતક બને છે.

૪૫

આંખ સધજાને દેખે છે પોતાને જોવા આપનો જોઈએ
છે. આત્મા સર્વનું જ્ઞાન મેળવે છે. પોતાનું દર્શન તો શ્રદ્ધા
રૂપી આયનામાં જ કરી શકે છે.

૪૬

કુસંગથી મુજનો પણ ખરાબ સંસ્કારોનો વારસો પેદા
કરે છે. આવળની પાસે કોમળ કુમુભોય વીંધાય છે.

૪૭

ધ્યાનથી આત્મા સ્વભાગ રહે છે પણ ધ્યાન નિષ્ક્રિયતાને
પેદા કરે તો સમજવું કે ધ્યાન નથી પણ આલસ્યની શબ્દા છે.

૪૮

માત્ર બોલનાર કંઈ દળદર ફીટી શકતો નથી, બોલેલું આચરનાર જ સ્વ અને પરનું મહત્ત્વ વિકસાવે છે.

૪૯

નરમાઈ, નામદાઈ એ સુખા નથી પણ આવતી આપત્તિને સમભાવથી સહી લેવામાં જ સાચી સુખાનું દિવ્ય-દર્શન થઈ જાય છે.

૫૦

ઉપાડેલી જવાબદારી પ્રાણ્ત મુખી સંભાળવી એ જ વફાદારી છે. બાકી જરા સ્વાર્થભંગ થતાં બેઠરકારી એ તો લખાડીપણું છે.

૫૧

પ્રવૃત્તિઓનાં પુખ્ત વિચારણાના આંગણમાંથી ઉગમે છે, વિકસે છે, અને ફેરમ ફેલાવે છે.

૫૨

આપણે ન સુધરીએ તો આર્યદેશ શું ન્યાંછાવર આપી શકે ?

૫૩

વીજરાયેલાં મીઠાકો કોઈ દોરામાં પરોવાય તોજ હાર બને છે. વાંચેલાં સૂત્રો જીવન પ્રવૃત્તિઓનાં દોરમાં જોત ખોત બને તો જ આદર્શજીવી બની શકાય છે.

૫૪

માખી મુગધીદાર તરૂવર પર બેસે છે. પણ સજગતા

ચલાની આગ પર નથી બેસતી. તેમ સજ્જન માનવો સુગુણે
શ્રદ્ધ કરે છે. દુર્ગુણોના દાવાનજમાં નથી સળગતા.

૫૫

સ્વસ્તિકેને શુકન માન્યા છે. પણ સુપ્રવૃત્તિઓને શુકન
માનીને કેમ નથી આદરતા આ એક ઉકેલ વીનાની સમસ્યા
ખડી છે.

૫૬

જેમાં તેમાં બોલનારો વિદ્વાન નથી ગણાતો, પણ અશ્વ
ભાષી અને જરૂરીયાત પુરતું જ બોલનારો અમર પાઠી વિબુધ-
વરેણ્ય કહેવાય છે.

૫૭

દહંભરી શબ્દદેહી વાણી સૌના હૈયામાં તે તે ભાવોનો
જન્મ આપે છે. પણ દહંપેદા કરનારી વાણીને સૌ તરછોડે છે.

૫૮

નવા પ્રાણ, નવી જાગૃતિ, નવી પ્રેરણા, નવી આશા ત્યાં જ
મલ્લે કે જ્યાં પ્રયાત-મૃત્તિ નિરપૃથક સંતનો નિવાસ હોય.

૫૯

નૈસર્ગિક, પ્રવૃત્તિઓ પર પ્રભુતા, અધ્યાત્મ રસાસ્વાદી-
તત્વ ચિંતકોની જ હોઈ શકે, બાકી આડંબરમાં કાંઈ જ નથી.

૬૦

પરમાણુને પર્વત અને પર્વતને પરમાણુ કરવાનું વિજ્ઞાન
આત્મ લઘ્વિઓમા ભરપુર છે. પણ તે સ્વ-કલ્યાણમાંજ ઉપ-
યુક્ત થાય છે.

નાવડી એ જલધિ તરવાનું સાધન છે. એ . સમુદ્ર નથી !
પણ નાવડીનો મુકાની અંધ હોય અને બેસાડ્યો મુકાનીની
અનુસાર પર નિશ્ચિત હોય તો નાવડી સમુદ્રથીય બધાં કર બની
જાય છે.

સાંપ્રદાયિક પ્રેમ એ તો વિકાસનું નિમિત્ત છે. પણ સાંપ્ર-
દાયિક વ્યાપારોહ તો વિકાસ ને બદલે સત્યાનાશ કેમ ન સર્જાવે !

સમાજોત્થતિ સર્વ સમાજસ્થો ચાહે છે પણ વ્યક્તિ સ્વાર્થ
ન છુટે તો સમાજોત્થતિની વાતો કે પ્રયત્ન ધુળીયાં ધર જેવી
છે. વ્યક્તિ-સ્વાર્થો જ બખેડા કરે છે.

શરમ એજ સદાચારની રક્ષક છે પણ હઠ (વિવેક)
બહારની શરમ એ તો પ્રત્યેક સુપ્રવૃત્તિઓની બધાં કર બાધક છે.

ઉત્સાહ, પ્રગતિના પુષ્પો ચૂંટવાનો હાથ છે, પણ પ્રગતિ
સુકૃત્યની જ હોવી જોઈએ. કુકૃત્યો આચરવાનો ઉત્સાહ એ
ઠાંઠા લોગા કરવાનાં હાથ છે.

ઠાળા વચ્ચે અન્ય કોઈ રંગ ન લાગે પણ સફેદ
કપડાને અનેક રંગો લાગી શકે છે. કારણ કે એ સાફ છે.
હૃદય નિર્મલ હોય તો જ વૈરાગ્ય ત્યાગના રંગોથી રંગાય.

૬૭

સફેદ કેશવાલાને જોઈને હૃદય સફેદ હશે એવો એક-
દમ નિર્ણય ન કરશો. રંગે સફેદ અને આચાર-વિચારે કાળો
બગલો જોયો છે ને ?

૬૮

કાળા કેશવાલા બધાય કાળા હૃદયના છે. એવો નિર્ણય
પણ સહસા ન કરવો, કારણ કે કોયલ કાળી છે પણ મધુર
કંઠે રવી જાણે છે.

૬૯

કાળા રંગનો માટીનો ઘડો શીયાળામાં પાક્યો હોય
તો જ જલ શીતલતમ આપે છે અને વિવિધ રંગનો ઘડો
ઉનાળામાં ઘડાયો હોય-પકાયો હોય તો શીતલ જલને ય ઉષ્ણ
બનાવી દે છે. તેમ સ્વરૂપવંત સઘળા ય સારા હોય અને કુરૂપી
સર્વે ખરાબ હોય એવું ન માનવું.

૭૦

મનોરમ્ય બગીચાનો તત્વ-સાર રંગબેરંગી સુવાસિત
ગુણ-ગુણક છે. તેમ ધર્મનું સુસ્થ ત્યાગ, વૈરાગ્ય, સંયમ
અને તપ જ છે.

૭૧

મોટર ઉઘી હોય પણ દ્રાયવર ન સારો હોય તો તે
ખરાબીમાં ઉતરી પડે છે. ધર્મ-શાસન ઉચ્ચ કક્ષાના આદર્શ હોય
પણ એ સાધક વ્યક્તિ. મોટપને મોટપમાં જ તબાવો-હોય તો તે
કરમાય છે.

૭૨

સાધના સારી છે, ધ્યેય હિયું છે, પણ સાધક નિખાલસ કે સાધ્ય-દશ્ય-બધી ન હોય તો તે ચુસેલા હીરા જેવો નિરર્થક બની જાય છે.

૭૩

આર્થ દેશમાં જન્મ એ પુરુષ ખર્ચે પણ આત્મ-વિશ્વાસ ન લાગે તો તે આંખો મીચીને ખેંઠેલા, અથવા કાતમાં બુચ ધાલીને ખેંઠેલા પ્રેશક જેવું નિઃસાર છે.

૭૪

હું આત્મા છું, હું કયાંયથી આવ્યો છું, હું ક્યાંક જવાનો છું. આટલું તો આર્થદેશમાં જન્મેલો કુલવારસાથી માને જ. ન માને તો આર્થદેશને લજવે છે.

૭૫

માથા પર પાથડી મૂકતાં, પાથડી અને માથું જુડું છે. એવું જ્ઞાન મૂકનારને હોય છે જ પાથડી પડી જતાં માથું પડતું નથી. તેમ શરીર જતાં આત્મા અમર રહે છે.

૭૬

મન એ વિચારોનું ગોદામ છે, ઇદ્રિયો, ગોદામનો માલ સમ્ભાલ કરવાનું ગુહ્ય છે અને વિષય-લોગો માલ ઉતારવાનું સ્ટેશન છે. સુવિચારો હોય તો ધર્મસ્વાદો સ્ટેશનો છે, કુવિચારો અને કામ-લોગ, ભવનાં સ્ટેશનો છે.

૭૭

સોપાન ચઢનારો કદમે કદમે ઉર્ધ્વિકરણ કરે છે. કવામાં

હતરનારો ઉઠાણમાં ઉતરે છે. સાત કાર્યો ક્રમશઃ હટત યાય
છે, કુટૂંબ આચરનારો અપચમન કરે છે.

૬૮

વાણીને તોણીને બોલનારો જોય દુઃખ નથી દુઃખતો.
મેલગામ વાણી-તુરંગ ચક્રાવર્તનો અને ચક્રધારી ઉપાધિનો
બોલે ઉઠાવે છે.

૬૯

ન દેખાય એ સમગ્રુવ છે તે છે, જેવું માનવાથી થટ્ટી
વસ્તુની જમણા નીકળી બાજ છે જમણ એ મોટી દેહ છે.

૭૦

સૌથી હલકું તણખડુ જે છે. સૌથી હલકો પવન છે
મેધીય હલકો ચાચક છે જ્યારે હલકાં ચાચકને દાન
નથી આપતો તે વધારે હલકો છે.

૭૧

દાન આપનારા દાન રૂઝે રહે છે. પત્ત મહત્ત
વાણી બોલીને પુનઃ જરૂર છે. જ્યારે એવું કહીને
આપનારા કવચિત્તજ સાંપે છે. જ્યારે કહેવાય પત્ત
દાનેશ્વરી કહેવાય છે.

૮૩

હલકા નિષ્કૃત માણુમોને પણ મોટપ ખરે છે. પણ મોટાં કાર્યો કરનારા કોઈ વિરલ માનવો જ જડે છે. શોધાર જડતા નથી.

૮૪

વ્યાખ્યાનો કરનાર અગણિત માનવો મદે છે. પણ વ્યાખ્યાનને આત્માની સાથે વાળી દીધેલા જીવનના પ્રત્યેક આચાર, વિચાર, પ્રવૃત્તિઓમાં જોતજોત વાળી વાળાઓ જોઈ જ છે.

૮૫

પ્રત્યેક માનવો સાથે સંપર્ક સાધવો એ તો વિશ્વની સઘળીય વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરવા જેવું છે. એર પણ ખાકું અને મીઠાન પણ ખાકું એ કેવી રીતે બને ?

૮૬

શુદ્ધી જનો શુદ્ધને સમજે છે. અશુદ્ધી શુદ્ધની પીછાન જ નથી કરી શકતો, કદાચ શુદ્ધી હોવા છતાંય અન્ય અન્ય શુદ્ધી પર મત્સર જાવ ધરે છે. પણ શુદ્ધી હોય અને શુદ્ધાઈ રાગી હોય એવા તો અદ્વિતમ જ હોય છે.

૮૭

અધર્મો, અન્યના દુષ્કૃતોનો જ સ્વાધ્યાય કરે છે. તેઓના સ્વાધ્યાયમાં કોઈનોય સુશુષ્ક રીખાતો નથી. જેથી જ અધર્મો દુષ્કૃતોના દરીયા બની જાય છે.

૮૮

સજ્જનો દુષ્કૃતોને દેખી શકતા નથી એમ નથી

પેલુ એમને સુશુભી જ યશુ છે, એટલે દુશુભીની ઉપેક્ષા અને સુશુભીની અપેક્ષા જ રાખ્યા કરે છે, જેથી સુશુભીનું તેઓને જટ દર્શન થાય છે.

૮૯

દીપકમાં પતંગીયાને રમ દેખાય છે, એમાં દીપક શું છેનેમાર છે ? નહિ જ. પતંગીયાની અજ્ઞાન-જન્ય જ્ઞાન્તિ જ દેખાય છે. વિષયોમાં માનવો ફસે છે, તેમાં શિયિત્ત-મનસ્વીનાં મનનો જ શુન્દો છે. નહીં કે વિષયનો.

૯૦

જેવું ચિત્તન તેવી પ્રવૃત્તિ હોય છે. શીકારીઓ શિકારની રચના-યોજના-વિચારણાઓ કરે છે અને મહાત્માઓ ધ્યાન કરવાની જ પ્રવૃત્તિઓની યોજનાઓ ઘટે છે.

૯૧

જે વસ્તુ નજર સામે હોય તે વસ્તુના શુભ-દોષો તરફ જુદાં જુદાં હોય છે. એક મુંઠર ધ્યાનસ્થ પ્રતિમા સન્મુખ હોય તો તે ધ્યાન તરફ જ અને ધ્યાનની મસ્તી પ્રતિ જ મન-બુદ્ધિ, આમના રમે છે, તેને જાંચે છે, તેમાં એકાકાર બને છે.

૯૨

કલમનો શીલ્પી કે પીંછીનો ચીતારો પહેલાં બુમિકાને જ વચ્ચે બનાવે છે. પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિઓ કરતાં પહેલાં પાત્રતા મે જ મુખ્યાવર્તન છે-આધાર છે.

૯૩

પ્રેમોપટ વધો સુધી રહે

દલદલ નિધુર માણ
માટાં કાપી કરનારા કોઈ [
જલવા નથી.

બ્યાખ્યાનો કરનાર એ
બ્યાખ્યાનને આત્માની સાથે વા
વિચાર, પ્રવૃત્તિઓમાં આત્મો

પ્રત્યેક માનવો સાથે :
સુધનીય વસ્તુઓનો ઉપયોગ
અને મીઠાત્ત પણ ખાઈ એ ર

શુદ્ધી જનો શુદ્ધને સમજે
નથી કરી શકતો, કદાચ
શુદ્ધી પર મત્સર ભાવ ધરે છે
શાગી હોય એવા તો અદ્યતન

અધર્મો, અન્યના દુષ્ટોને
સ્વાધ્યાયમાં કોઈનોય સુશુષ્ક ર
દુર્ગુણોના દરીયા ખની બાય છે

સત્જનો દુર્ગુણોને દેખ

૯૯

વર્ષોઠ્ઠામાં વાદળો, વિઝળીઓ, ગર્જના અને વર્ષા સહજ જન્મે છે તેમ ઠલહાવિષ્ટ કાલમાં અશ્લીલ વાણી, બિભત્સ-વર્ણન કે ધસ્તાવો પણ ઉદભવે જ છે. કાલબલના આ સ્વાભાવિક ફલો છે.

૧૦૦

પુસ્તક છાતીપર ચોટાડી રાખવાથી અંધાન્તર્ગત રાગ, શુદ્ધિમા ઉતરી જતું નથી, તેમ ધન-દોષતને વીભેરીમાં શીલ મુદ્રિત ઠરી રાખવાથી સદુપયોગ થતો નથી જ. પુસ્તક, વાચન મનનથી બોધ-મદ નીવડે છે. તેમ ધન, દાન-પ્રવાહથી સફલ થાય છે.

૧૦૧

મંગલ-વાત જોરદાર વગાડવાથી નમ્રીજ કાંઈ જોરદાર નથી બનતું પણ પુણ્યોપાર્જન કરીએ તો પાપોદયને બદલે પુણ્યોદય જાગી ઉઠે છે.

૧૦૨

માત્ર દૂનમાં જેમી જવાથી જ ધ્યેય સ્થગમાં પહોંચી ડહાનું નથી પણ ધ્યેય ધામ નક્કી કરીને ત્યાંની ટીકીટ લઇને ૧ દિશાની દૂનમાં જેમીએ તો ધારેલુ સ્થેયન હાથ-વેત થાય છે, પ્રદાનો ધર્મ ફળે છે.

૧૦૩

ધાર, માર, આકાર ફેરવેવાં હોય તો તલવારને એકવાર માત્ર નાંખવી પડે છે, આચાર, વિચાર અને કુચારને સમીચીન

પોપટ કહે છે કે તું મને મુક્તવિહારી કયાદે બનાવીશ ?
 પંજરામાં તેને પરલાવ દેખાય છે. સ્વભાવને વીસરતો નથી
 તેમ આત્માએ દેહનો વ્યામોહ-મમતા તજવી જોઈએ.

૯૪

મનમંદિરમાં પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરવી, જેમાં અમર નામની
 કમનીય કીર્તિની તકતી નહીં ચોટાડવી પડે. એની અભિલાષા
 પણ નહીં થાય.

૯૫

ગૌરવવંતી યશોગાથાને અવિચલ વિશ્વના ચોકમાં
 શું જાવવી હોય તો પગલે પગલે પરમાર્થનાં પુષ્પો પાથરી દો !
 પત્રિકાની આવશ્યકતા નહીં રહે.

૯૬

આશાનો દાસ, ઇન્દ્રિયોનો શુભામ, મનનો વિવશ,
 વિષયોનો ભીખારી, જડાસક્તિનો પતંગીયો, જડોપાસનામાં
 તન્મય, ચૈતન્ય-જાગૃતિ ક્યાંથી દેખે !

૯૭

માનના મલીદા ખાનારને અપમાનનું અગ્રણ્ય વીના
 નોતપું આવી જ જાય છે. લઘુતાના લઘુ ખાનારને પ્રભુતાનો
 પુણ્ય-હાર સહજમાં સાંપડે છે.

૯૮

ઘોળીને રાખેલા વિષયોના વિષ-ખાલા પીનારને મૃત્યુની
 શાયા દૂર નથી. અંતરાનંદના સાચા અમૃત પીનારને અમરતા
 સમીપ જ છે.

વર્ષોઋતુમાં વાદળો, વિજગ્રીઓ, ઝરના અને વર્ષો સુક્રમ
વર્ષો છે તેમ કલહાવિષ્ટ કાલમાં કાઠીત વાલી, બિભત્સુ-
વાંન કે પસ્તાવો પણ ઉદભવે જ છે. ઇશ્વરજનો આ
સ્વાભાવિક ફેરો છે.

૧૦૭

પુસ્તક છાતીપર ચોટાડી સ્મરણથી સંધ્યાન્તર્ગત જ્ઞાન,
બુદ્ધિમા ઉતરી જતું નથી, તેમ ધન-દેશને લીઝેરીમાં શીલ
મુકિત કરી રાખવાથી સદુપયોગ થઈ નથી જ. પુસ્તક, વાંચન
મનનથી બોધ-પ્રદ નીવડે છે. તેમ જ, ધન-પ્રવાહથી સફલ
થાય છે.

૧૦૮

મંગલ-વાતા ભેરહાર વચ્ચેથી તમીજ કાંઈ ભેરહાર
નથી બનતું પણ પુણ્યોપાર્જન કરે તે પાપોદયને ખરડે
પુણ્યોદય લગી ઉઠે છે

૧૦૯

માત્ર દેનમાં ભેમી જાણી જાય સ્થળમા પડે
ચકાતું નથી પણ ધ્યેય ધામ પૂરે તો ત્યાંની શક્તિ
તે દિશાની દેનમા ભેમીએ તે પડે તો
મદાનો ધમ ફેળે છે.

ખનાવવા મન તવવાગ્ને મારવી જ પડશે, સ્વાર્થસિધુ તરી
જવો પડશે જ

૧૦૪

અગ્નિ બન્નેય છે ક્રોધાગ્નિ, કર્મ-રોકને થોકબધ જમા
કરે છે ન્યાદે તપોગ્નિ, પુરાણા, કિવદ, નિખિટ કર્મ દહને
બાળીને ખાખ કરી દે છે નવા કર્મોને આવવાન દાર બધ
દે છે

૧૦૫

દરજા, પરમાર્થનું કપાન્તર છે કરજા-દુખી દીનના
દુખ દૂર કરવાની ભાવના એ કન્યાબુધ છે ન્યાદે પાપીઓની
પાપેદા પુરી કરવાની કામના તે પાપપથ છે

૧૦૬

વૈરાગ્ય એ સાસારિક જડ-પદાર્થોમાથી નજરને વિપરીત
કરે છે હૃદયદોષમા કુવિચારના ઉગેલા અખરા ઉખેડી
નાખે ■ ચોગાબ્યામ, સુવિચારના નવા બીજો રાપે છે
નવા દ્વેષ મેળવાય છે જેથી ચિત્ત, શાંતિ અનુભવે છે

૧૦૭

ચિત્તૈકાગ્રતા એ જ મનોવિજયના સશ્રામની વિજયવર
માલા છે અને વ્યગ્રતાથી સશ્રામની પરાજયની નોખત
ગગડે છે એકાગ્રતા એ વિધાયક છે, વ્યગ્રતા બાધક છે, એકાગ્રતા
રચનાત્મક છે વ્યગ્રતા ખડનાત્મક વસ્તુ છે

૧૦૮

તરંગી માનવ, તુરંગ જેવો તરવ ચાલવાળો હોય

છે. અપવિત્રતા શુભ પણ છે અને દુર્ગુણ પણ છે. અપવિત્રતા ધ્યાનમાં ન ખરે. પાપ અસ્ત્રોથી બચવાની પહે અપવિત્રતા એક પ્રબલ સાધન બની જાય છે.

૧૦૯

પાપો કપાઈ જતા પછી, મુક્ત વિદ્યારથી અટકી પડે છે, પરતંત્ર બની જાય છે, બંધનના કારમાં બંધનથી પીડિત બની જાય છે માનવની શ્રદ્ધા અને ક્રિયા રૂપી બે પાપો કપાઈ જતાં માયા-પાશના કાયમી બંધનનો કેદી બની જાય છે, દુ ખી થાય છે.

૧૧૦

વિસ્તૃત વિશ્વ સાગ છે કે મારું છે. એ સમસ્યા હંશુ અણકેલ જ પડી છે. પણ હૃદયની જેવી વાસના હોય તેવું માને છે. વૈરાગ્યવામીને વિશ્વ તજવા જેવું અને રાગરંગીને વિશ્વ શ્રદ્ધા કરવા જેવું દેખાય છે વૈરાગી નિશ્ચિત છે રાગી જ્ઞાન છે. વૈરાગી દ્રષ્ટા છે, રાગી અધ છે

૧૧૧

અંતઃકરણ આદીનો છે, તેમ કવિ-જનો કહે છે જેવા વિચારોના આદોલનો તેવા પ્રતિસ્પદનો તેમા પડે છે, પ્રતિબિંબિત થાય છે. મનોભૂમિની જેટલી નિર્મલતા હોય છે તેનો અખિલ આધાર સુવિચારોની હારમાલા પર છે, જ્ઞાનના પૂરથી સદૈવ શુભ વિચારો રાખવા.

૧૧૨

કોપકામનો રગ છે. અરૂપી કેમ માનવા ? કોઈ અને

કામી રક્ત-વર્ષા નેત્રોવાળા હોય છે. તે એક ક્રોધ-કામનું સ્વરૂપ દર્શાવે છે.

૧૧૩

વૈરાગ્ય ઓવાય ત્યાગ કેમ ટકે ? મૂલ-નિકંઠન કર્યા પછી ફૂલ ફૂલના મુંઢર ફાલની ઇચ્છા એ મૂખોઈ જ છે ને ! ત્યાગ થઈ છે, વૈરાગ્યો નવ પદલવિત પત્રો અને યુગો તેમજ સુદૃઢો તે ધ્યાન તેમજ મોક્ષ અવસ્થા છે.

૧૧૪

દુનિયામાં સદગાય જેને ખરાબ દેખાય તે સર્વથી ય કનિષ્ઠ કે અધમ હોય છે. યોડા સારા અને યોડા ખરાબ દેખાય તે મધ્યમ ખરાબ અને સદગાયમાં કંઈને કંઈ શુદ્ધ દેખાય તે સર્વથી ય શ્રેષ્ઠતમ સમજાવે કહેવાય છે.

૧૧૫

સંપત્તિ, સત્તા અને ભોગ જેને વધો છે અને પોતે મારા માને છે, તેની પાછળ અંધ બનેલો હોય છે, તો તેના જેવો અંતઃપીડિત બીજો ન મળી શકે.

૧૧૬

સત્ય, મધ્યમ, તપ અને કથા જેનામાં પૂર્ણકલાયે ખીલેલાં હોય છે. તેણે વર્ચસ્વ જમાવવા, વ્યક્તિત્વ ટકાવવા કે કીર્તિ-પ્રાપ્ત કરવા વલણાં નથી મારવાં પડતાં. તેના પગમાં સિદ્ધિઓ આળોટે છે.

૧૧૭

સમુદ્ર જેમ જલચર પ્રાણી-ગણ વગરનો નથી હોતો તેમ સંસાર પણ વિવિધ દુઃખ વગરનો નથી હોતો, સંસાર એટલે જ દુઃખસાગર.

૧૧૮

પરમુખેથી સ્વસ્થાવાની ઇચ્છા રાખવી, સ્વ મુખે પર નિંદા કરવાની પ્રિયતા કે ટેવ આના જેવો અન્ય, ધર્મ-ચિકિત્સા-શાસ્ત્રે રોગ નથી માન્યો, આ રોગનુ સમખાણુ ઔષધ પર-ગુણુ માવા, સ્વનિદા કરવી એજ છે.

૧૧૯

માનવી બહે પડછંદ કાય હોય પણ સૌમ્ય દ્રષ્ટિ હોય અને હૃદય-કીર્તિ હોય હોય પણ ચંદ-પ્રચંદ દ્રષ્ટિ હોય તો પહેલો દિનકર અને બીજો બધંકર કેમ ન કહેવાય ?

૧૨૦

વિશ્વની વહીનાં બે વિક્રમ નોંધાયેલા છે. ઉચ્ચામા ઉચ્ચા કૃત્યાચારીયોના કે કનિષ્ઠમાં કનિષ્ઠ નીચ કૃત્યા-ચારીયોના, ઉચ્ચકર્માંચારીયો રમરણીય કહેવાય અને નીચકૃત્યાચારીયો નિરરકરણીય છે.

૧૨૧

માંખી સાકરના દુકકાને લહેરથી ખાય છે. ચૂસે છે પણ મુઠી બંધ કરીને માકરને અને માંખને લેગી રાખતાં માંખી માથ બહાર નીકળવાનો જ ઇચ્છા એવે છે, બંધનવાળું મુખ તેને પ્રિય નથી. બંધનકારી મુખ તો પાગલ જ ઇચ્છે છે.

૧૨૨

હૃદયને હિમાલય જેવો ઉપશમ રમથી તરબોળ જનાવો, મુગાનનાં તેમાં જરણાં વહાવો. મુવિચારોના પવન પસારો, સામુજોના વૃક્ષો તેમાં ઉગાડો તો એવરેસ્ટ-શીખર અથવા મોક્ષ રથજ દૂર નથી જ. ભવ્ય અને રમ્ય દરથો ઘરમાં જ અનુભવાશે.

સરસ, અને મુકુત્યો આચરનારો હોય છે. પિતાત્વને કાટ ચઢે છે. સોનુ નિર્મલ રહે છે, મહાત્માઓ વાસના-નિકટ નથી આવતા.

૧૩૪

હૃદય રંગાચા મીવાય કપડાં રંગાવાથી કંઈ જ બહું નથી થતું.

૧૩૫

શુભ કે અશુભનો છેટો છોડીને આત્મ રમણતાજ પરમાર્થ છે.

૧૩૬

મનનો કચરો-બદબો, આત્મ-વાડીને બાજીને ખાખ કરી દે છે.

૧૩૭

શુભાધ્યવસ્યાયોના વારિદોથી આત્મ-વાડી નવ-પદ્મવિત કરે.

૧૩૮

મેલી વીંધાઈને, ચદન ધસાઈને, ધૂપ-સળી બજીને, મેલી વટાઈને, પુષ્પો વીંધાઈને માલા, સુવામ, મુરલિ, રંગ, હાર બને છે. તો તું પણ હઃખ વેડી પરોપકાર કર

૧૩૯

શત્રુભિન્નને સમ ગળે તે સાધુ, પ્રહ્લ-અર્થ પાળે તે પ્રહ્લ નિષ્ઠ, નિરવધ વાળી વદે તે મુનિ, ઐહિકેન્દ્રાનો નિરોધ કરે તે તપસ્વી, અને પરિશ્વરે પરિશ્વરે તે નિઃશ્ચ કહેવાય છે.

૧૪૦

હવાદાર સ્થળોની મોજ માણવા કરતાં ંહેલી સવારે કે મોડી રાત્રે આત્મ-ચિંતનની મોજ માણવા જોવી છે. આ મોજ જીવન-પ્રભાત છે. પેલી મોજ જીવન-સાજ છે.

૧૪૧

વિવશમનામાં જેનું મન લવચાય છે તેની આત્મ-રિધિતિ
દમા-દોષ રહે છે. નરુ મન દોર પરથી ખમી જતાં ખેલ
ખમ થાય છે. સ્થિરતા અધરા ખેલોનો જય આપે છે.

૧૪૨

જાની જ્ઞાનનો આચારમાં અમલ ન કરે તો સ્મોર્ડ કરના
ની જેમ સૌને જમાડે છે પણ પોતે બૂખ્યો મરે છે.

૧૪૩

પોતે અવશુભી હોય છે તેથી વિશ્વપર દેવ જગે છે આર
મીમા જોનારો નકરો આરમી પર શુભો કરે છે. આરમી જે
છે તેજ છે પોતે નકરો છે તે બૂઝી જાય છે.

૧૪૪

ધાવતા વીનાની બહિન કુખખી લાગે છે, ખાક વગરની ખીર
મેળી લાગે છે. ભાવ ખાક લગી જતા બહિન, મધુર સ્નિગ્ધ ગને છે.

૧૪૫

આધ્યા સ્પર્શ કરવાથી વસ્તુને ઝોળખી શકે છે, પણ
મિ, રૂપ તો નજ કહી શકે. મોહામો વાતો મોટી કરે પણ
સ્વરૂપ દર્શન ન કરે.

૧૪૬

તથુરાની રમઝટ તારના મુરો જ જન્માવે છે પણ લાકડું
કાટેલુ હોય તો તાર નકામા છે, શદ્દા-ભૂમિ પોચી હોય તો
મનના તાર બેસુરા પાગે છે.

૧૫૮,

ભગવાન મહાવીર મહારાજની હોરપીટલમાં દાખલ થનારા-
ઓનું સંમમશય પડે જન્મ મરણનું ઓપરેશન પણ થઈ શકે છે.

૧૫૯

‘દયા ધર્મકો મૂળ છે’ એમ બોલવા માત્રથી કે લખવા
માત્રથી દયા પાળી શકાતી નથી, દયા પાળવા માટે જીવોની
ભૂતિનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું અતિ આવશ્યક છે. તે જ્ઞાન થયા
પછી જ દયાનો સાચો સિદ્ધાંત સમજાયે.

૧૬૦

જડ પદાર્થોના સંગમાં આત્માની ઉત્પત્તિનો ભંગ થાય છે,
કર્મનો જંગ જામે છે, અને ધર્મનો રંગ નાશ પામે છે, એમ
માનનારાઓ સુજાની છે.

૧૬૧

તન, ધન, જીવન અને યૌવનની સાચી સફલતા શબ્દગારથી,
કીર્તિથી, વિલાસોથી કે વિષયાંધતાથી નથી થતી, પરંતુ પરમાર્થ
જ્ઞાન, સંયમ અને બ્રહ્મચર્યથી જ થાય છે.

૧૬૨

હુનિયાની સમગ્ર ક્રિયાઓ કરવામાં હે ચેતન ! તને કંઈ
માલૂમ પડતું નથી; માત્ર ધર્મની ક્રિયાઓમાં જ તું કંઈ માને
છે. આ સ્થિતિમાં જ્યાં સુધી પડે ન આવે ત્યાં સુધી તારું
જન્મ-મરણનું કંઈ કદી નહિ થવાનું નથી.

૧૬૩

પ્રસંગથી પ્રાપ્ત થયેલ ધર્મને ઠોકરે મારી દૂર રહેલા પાપને

તેઓ લેટવા જાય છે, ખરેખર તેઓની આ ચેષ્ટા ખીરને છાંયી
ઝેર પીવા જેવી છે.

૧૬૪

દાર્ણદુ ખજનક વિપયોની કામનાને પુષ્ટ કરવા માટે ગમે
તેવા દુષ્ટનો વિનય કરેલા જરા પણ લલ્લમ આવતી નથી. માત્ર
સુગુણી સન્તોને નમતા અકળાય છે, ખરેખર એવાજ આત્માઓ
કર્મની કેદમાં જકડાય છે.

૧૬૫

ગધેડ ની લાતથી સાત હાથ દૂર રહેનારા વૈશવ અને દોલત
કે જે જન્મ મરણરૂપ લાત મારી લાત કાઢી રહ્યા છે, તેનાથી
દૂર રહેવાની કોશિષ આત્માઓ કેમ નહિ કરતા હોય તેજ
સમજાતું નથી.

૧૬૬

આત્મસાધનામાં આટે આવનારા સ્નેહીઓ દુશ્મનની
ગરજ સારે છે. આ વાત સાચા સ્નેહીઓએ વિચારવા જેવી છે.

૧૬૭

સદાચાર એજ સાચો પ્રકાશ અને દુરાચાર એજ વાસ્ત-
વીક અંધકાર.

૧૬૮

સર્પનો ભારે માથે લગ્ન ચાલનારો નિશ્ચિત રહે એ મૂખ
ગણાય છે પરંતુ જે મોહના સાધનોનો સંગ્રહ કરી તેમાં રાત
અને દિવસ મસ્ત ખનવા છતાં નિશ્ચિત છે તે મૂખશિરોમણી
ગણાય છે

સંયમી જીવન જીવવા માટે સહવા પકતા અલ્પ કાયકલેશથી કંટાળનારો લવોલવના કલેશને વહોરી લેવાની મૂર્ખતા કરે છે.

૧૭૦.

સંપદા એ પૂર્વના પૂણ્યને પીંસનારી છે. જ્યારે આપદા પૂર્વના પાપને પીંસનારી છે, માટે જ એકમાં આનંદ અને બીજામાં ખેદ માનવાની જરૂર નથી બન્ને સ્થિતિમાં સમભાવ જાળવી રાખવા પ્રયત્ન કરો.

૧૭૧

પ્રભુના નામ વિનાનો એક પણ શ્વાસોશ્વાસ ખોશો નહિ તો કદી હુ બને જોશો નહિ.

૧૭૨

પૈસાને પરમેશ્વર માનનારાનું જીવન કદી સહાવીર પરમાત્માની આજ્ઞાને સમર્પીત બની શકતું નથી.

૧૭૩

શ્વાસ લીધા સિવાય જીવી શકાતું નથી તેમ ધર્મ સિવાય સુખી બની શકાતું નથી

૧૭૪

જીંદગી આખી સુધરે તો આનંદની વાત છે, પરંતુ તેમ ન બને તો તેનો થોડો ભાગ પણ સુધરી જાય તો પ્રાપ્ત થયેલા જીવનની થોડી પણ શરૂઆત શરૂ ગણાય

૧૭૫

જગતમાં કોઈ અપેક્ષાએ સોધામાં સોંધી ચીજ હોય તો ધર્મ છે. અને મોંઘામાં મોઘી ચીજ હોય તો તે પણ ધર્મ જ છે.

૧૭૬

નિષ્કામ ભગી દેવ ગુરૂ અને ધર્મની ઉપાસના કર્યો તો
બધું બે મળ્યો. સકામસેવા બધું નહિ આપે.

૧૭૭

તપ જપ સંયમમાં કદ તો જરૂર છે પરંતુ પરિણામે મુખ
પણ અપાર છે.

૧૭૮

હુનિયાના વ્યવહારમાં પણ શ્રદ્ધાની આવશ્યકતા રહે છે/
તો પછી વીતસાગરકથિત તત્ત્વોમાં શ્રદ્ધા કેળવ્યા વિના કેમ
પાવશે ?

૧૭૯

લાંબુ-ચોડુ જ્ઞાન નહિ હોય તો કાંઈ નહિ સમતાને
મંદુષ કરે. અને મમતાને તિલાંજલિ આપે. બસ આટલું
કર્યો તો થંભુ જ્ઞાન મેળવ્યું કહેવાશે.

૧૮૦

સંકલન કરનારો એ જ સાચો વીર છે. સામનો કરવાની
નિષ્ઠા બુદ્ધિવાદો તો માંયકાંઠો છે.

૧૮૧

લેંસ અગર ગધેડો તમોને લાલ મારે છે ત્યારે હુયે જાન-
તા છે એમ કહી ઉપેક્ષા સેવો છો, તે જ મુજબ તમારું કોઈ
અપમાન કરે અગર કાંઈ ગુરૂજ્ઞાન કરે તો તેમને પણ અસાની
અગર ~~~~~ થી જતા કરો.

૧૮૨

શારીરિક રોગોને મીટાવવા માટે જેમ આ લોકની હોસ્પિટલનું શરૂઆત શોધો છો, તેજ મુજબ જન્મ-મરણના રોગો મીટાવવા માટે પ્રભુ મહાવીર મહારાજ સ્થાપિત ધર્મહોસ્પિટલમાં પણ પેશન્ટ તરીકે દાખલ થવાની જરૂર છે.

૧૮૩

શુદ્ધની પવિત્ર નિશ્ચા છોડી, સ્વતંત્ર રીતે ઢોડી રહેનારા શિષ્યો પોતાની જાતને દુઃખમાં ભેડી રહ્યા છે.

૧૮૪

પાંખ વિનાનું પક્ષી જેમ ઉર્ધ્વગમન કરી શકતું નથી તેમ જ્ઞાન આંખ વિનાનો માનવી પણ ઉર્ધ્વગમન કરી શકતો નથી.

૧૮૫

માયાના બંધનો એટલા કરડા અને કારમા છે કે શરીર બળીને ખાખ બને પણ તે બંધનો આત્માનો સાથ છોડતો નથી.

૧૮૬

સોનાની વીંટીમાં જડાયલો હીરો જેમ ચોલે છે તેમ ધર્મ-કર્મમાં ભેડામણું માનવજીવન પણ ચોલી ઉઠે છે.

૧૮૭

વાચિક શાપને રોકવું હોય તો મૌનરૂપ તાણું લગાવો.

૧૮૮

વાણી અને વર્તનમાં વિનય અને વિવેક રાખનારાઓ વાણી અને વર્તનથી એક લાભ ઉઠાવી શકે છે.

૧૮૯

સજ્જન સતોની સોજત, મોહનિદ્રાની ચેરી દશામા ફસા-
યકા આત્માઓ માટે સુંદર નોખતનુ કામ કરે ॥

૧૯૦

ધર્મ પ્રત્યેની ફરજને જે ખુશીથી અહા કરવા તત્પર બને
છે તેને કોઈની પણ ગરજ કરવી પડતી નથી.

૧૯૧

મહીલાઓની મધુર વાણી, ચીકી સ્નેહાદ્ય દ્રષ્ટિ અને કારમી
શાયર્યાદિ, આ ત્રણે એક આનમાં રહેલી તલવાર પવવારમાં
અવનવાને અધોગતિમાં પટકી નાંખતા વિલગ કરતી નથી.

૧૯૨ :

વિષયોના સોમવટામાં ચીકણા કર્મનો બધ કરાવનાર જે
કોઈ હોય તો તે આસક્તિ અને તહીનતા જ છે.

૧૯૩

ઈર્ષ્યુ જેવા સ્વરૂપ હેયામાં જગતની સર્વ વસ્તુઓ જ
પોતાના સત્ય સ્વરૂપમાં પ્રતિબિંબિત થશે

૧૯૪

ધન ઉપાર્જન કરવાની તાલાવેલી અન્ય સ્નેહોને વીસારે
પાડે છે તેજ મુજબ ધર્મની તાલાવેલી લાગે તો ધર્મ માટે
પણ સઘળુ યે વીસારી શકાય છે.

૧૯૫

કોધના પ્રસંગે અને કોધ ઉત્પન્ન થાય તેવા સ્થળે પણ

શાંતિ બળવી શકે તો બહુ જ સારી વાત છે, પરંતુ તેમ નહિ કરી શકે તો તેવા પ્રસંગ અને સ્થળથી દૂર રહેજો.

૧૯૬

એંશી હાથના કૃપમાં કુબેલાને દોરડું આપી અગ ઝંદર પેશીને કાઢવો સહેલું છે પરંતુ લોભ 'કૃપમાં' કુબેલા એને બહાર કાઢવાનું કાર્ય અતિ મુશ્કેલ છે.

૧૯૭

અમાવાસ્થ્યાની અધિકારી રાત્રિના અધિકાર કરતાં મિથ્યા તરનો અધિકાર અતિ બચકર છે.

૧૯૮

હીરામાણેક અને મોતીના બનેલા એ સાચા શણગારો નથી પરંતુ સૌમ્ય, સદાચાર અને સમતા એજ જીવનના સાચા શણગારો છે.

૧૯૯

લલિતાથી દૂર બોળનાશએને પ્રજ્વળતા કદી પ્રાપ્ત થતી નથી.

૨૦૦

પાણી વલોવવાથી જેમ માખણ નીકળતું નથી તેમ સંસારની માયામાં ફસી રહેવાથી કેવળજ્ઞાનરૂપી માખણ નીકળવાનું નથી.

૨૦૧

માનવબળ સુંદર છે એમ બોલવા માત્રથી તેની સફળતા થતી નથી. પરંતુ માયા, પ્રપચ કૂડ, કેપટ, આદિ દુષ્ટ કાર્યો

ગાહીને છોડી દઈ સુંદરધર્મ આરાધી તેની સફળતા કરી લ્યો.
મરીને ઉદર થયા પત્રી કાંઈ વળવાનું નથી.

૨૦૨

કામળના કુસુમો સૌરભને પ્રસારી શકતા નથી તેમ કોરા
ધાકેર જેવા શુષ્કપડિતો પોતાના સોનની અને ચાંદિની
પુષ્પ જગતમાં ફેલાવી શકતા નથી.

૨૦૩

નવપદ્મ રોજ ધ્યાન ધરનારો મોક્ષપદને મેળવી શકે છે.

૨૦૪

ચરીરના ખાતર ધર્મને ભૂવી જનારા જોળને ભૂક્ષી જઈ
જોગ ખાવાની ગાદી ચોટા કરી રહ્યા છે.

૨૦૫

વીજળીના ઝળુકે મોતી પોઈ લેવાની ક્રિયા જેમ કઠીન છે
તેમ સસુભંશુર માનવ દેહથી ધર્મ આરાધી લેવો મુશ્કેલ છે.
છતાં અપ્રમત્ત માનવી તે પણ કરી શકે છે.

૨૦૬

પથ્યના પાલન વિના ઔષધ બોધએ તેવો ફાયદો કરી
શકતું નથી તેમ અંતઃકરણની શુદ્ધિ વિનાની ધર્મ ક્રિયાઓ
સુંદર ફળ આપી શકતી નથી.

૨૦૭

સમુદ્રમાં કુબી જવું સારું, અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવો સારો
પરંતુ મતનો ભંગ કરવો એ સારું નહિ.

: ૩૮ :

૨૦૮

તમે સન્માનને ચાહો છો તો અન્યનું અપમાન કરવાનો તમોને હક નથી.

૨૦૯

સ્વરૂપહિંસા, હેતુહિંસા અને અનુબન્ધહિંસાનાં. સ્વરૂપને નહિ સમજનારા જ ચાસવીહિત પ્રભુપૂજા આદિ. એકાંતે હિતકર અનુદાનમાં પણ હિંસા મનાવવાનો ભુલક પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે.

૨૧૦

જ્ઞાનની દિશા હાથ આગ્યા વિના આત્માની દશા મુદ્રસ્વી અત્યંત મુશ્કેલ છે.

૨૧૧

સાચી કાન્તિને સૌ કોઈ ધરે છે. જ્ઞાન્તિજનક કાન્તિથી સૌ કોઈ દૂર જ રહે છે.

૨૧૨

ઉદમ દુઃસાધ્ય કાર્યોને પણ સુસાધ્ય બનાવે છે.

૨૧૩

અન્ધોના સંચય તરફ લક્ષ્ય આપવા કરતા જ્ઞાનનો સંચય કરવા પ્રયત્નશીલ બનવું જરૂરી છે.

૨૧૪

ખેલવું એ ગુન્હો નથી. પરંતુ યોગ્ય અયોગ્યનો વિચાર કયો વિના બકવું એ ગુન્હો છે.

૨૧૫

પહે પહે મગજનો પારો ઉચો રાખશે તો સચારનો
આરો આવશે નહિ. અને દુર્ગતિમાં હુચો નીકળી જશે.

૨૧૬

જિજ્ઞાસા વિનાના માનવીને વીતરાગ કથીલ વાણી સંભળા-
વવી એ રાખમાં ઘી નાંખ્યા બરોબર છે.

૨૧૭

સુદેવ, સુચર અને સુધર્મની વક્ષાદારી મોડા વહેલા પણ
સુક્તિની ધારી કરાવશે.

૨૧૮

લોકહેરીમાં પડી સિદ્ધાન્તને જો વેગળો મૂકશે તો ધ્યાન
રાખજો કે આવતા ભવમાં પોક તમારે મુકવી પડશે.

૨૧૯

સુતરવોને વખોડનારો અને પ્રથંસા કરનારો એમ બન્ને વર્ગ
ફરેક યુગમાં હેયાતિ ધરાવતો જ હોય છે.

૨૨૦

કુતરાની પૂંછડી જેવા વાંકા જગતને સુધારવાનો ફકો
રાખનાર કોઈ થયો નથી, અને થશે પણ નહિ.

૨૨૧

સર્વ લોક માને તો શું અને કોક માને તો શું ? તું સત્ય
સિદ્ધાન્તની પ્રરૂપણા કરવાનું કદી છોડીશ નહિ.

૨૨૨

ખેંગ, કાલેરા આદિ એવી રાગની ઝેરી હવા એક વખત

મારશે પરંતુ જમાનાની ઝેરી હવા ભવોભવ મારશે. બેમાંથી કઈ હવાથી દૂર રહેવું જરૂરી છે એનો વિચાર જગતે સ્વયં કરવાનો છે.

૨૨૩

નેત્રો વિનાના માનવીને ચરમા નકામા છે. તેમ છુદ્ધિ વિનાના માનવીઓને શાસ્ત્ર નકામું છે.

૨૨૪

‘શ્રદ્ધા’ વિનાની ધર્મક્રિયાઓ એકડા વિનાના મીઠા જેવી, છાર ઉપર લીંપણ જેવી અને પાયા વિનાના મકાન જેવી છે.

૨૨૫

‘સુખ’, ‘દુઃખ’ અને ‘આનંદ’ શોકે એ ઈશ્વરે અર્પણ કરેલા દુઝો નર્થી પણ પુણ્ય પાપના દુઝો છે.

૨૨૬

સંતપુરૂષોના વચનો સુધાથી પણ મીઠા હોય છે, પરંતુ ધીકા માનવીઓને તે વચનોની કિંમત નથી.

૨૨૭

‘પાત્ર કુપાત્રનો વિવેક રાખી આપવામાં આવતું દાન કદી તુકશાન કરતું નથી.

૨૨૮

‘ધર્મ મીઠે’ ધન કમાવાની ઇચ્છા તો પગને કાઢવથી ખરડ્યા પછી ધોવા જેવી ગાડી ઇચ્છા ગણાય.

૨૨૯

‘જૈનશાસ્ત્ર’, પુણ્યોદયથી પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મીનો સદુપયોગ

કરવાનું ગીજવે છે. ધર્મ માટે ધન કમાવવાનું જોન શાસ્ત્રમાં
ફરમાન નથી.

૨૩૦

ન્યાયથી ધન કમાવવા માટે પ્રથમ કદ માલૂમ પડ્યો પરંતુ
તે કદને અધીરજૂવંક સહન કરી લેયો તો ન્યાય ઉપાર્જિત
ધનથી ધતા લાભો પણ તમોને સ્પષ્ટ માલૂમ પડ્યો

૨૩૧

જુક બોલ્યા સિવાય સંસાર ન આવે એમ બોલનારાઓ
સત્ય મતની કોમિતને સમજ્યા જ નથી

૨૩૨

સત્યવાદીઓને ચોખવું પડ્યો પરંતુ તેમનો સત્યવાદ તેમના
ઇવનને આખાદ બનાવશે

૨૩૩

સંપત્તિને વિપત્તિ માનનાર અને વિપત્તિને સંપત્તિ માન-
નાર આત્માની અખૂટ સંપત્તિને પાપ્ત કરી શકશે.

૨૩૪

શરીર સ્વાસ્થ્ય કરતા આત્માના સ્વાસ્થ્ય તરફ દક્ષ મનુષ્યો
ધુ લક્ષ આપે છે.

૨૩૫

અંતરંગ સુખોની અવગણના કરી બાહ્ય સુખો માટે ફાંફા
મારનાર બહિરાત્મા ગણાય છે

૨૩૬

છદ વસ્તુની સિદ્ધિ નહિ થતી હોય તો તેનું સત્ય કા-
યુ છે તે શોધો. માત્ર માથાકુટ કરવાથી કાંઈ વળવાનું

૨૩૭

ઇષ્ટ વસ્તુના વિયોગમાં અને અનિષ્ટ વસ્તુના સંયોગમાં
સમભાવ રાખનારો લાવોલાવમાં ક્રીસ્ટ ઉડાવતો રહે છે.

૨૩૮

બંધનને સમજ્યા વિના મુક્તિની કામના ભાગતી નથી.

૨૩૯

ખોટા આડંબરથી પૂજવાની દુષ્ટ ભાવના કદી કરશો નહિ.
આડંબરના ખોલા ઢાલને કુટી જતા વાર નહિ લાગે.

૨૪૦

જેના જીવનમાં ધર્મ શુદ્ધ છે, તેને અન્ય કુશલો કાંઈ લોક-
શાન કરતા નથી

૨૪૧

કાણા વિનાની નાવ હોય અને સાચો મુકાની હોય, તે
ઉતાડી દીનારો ન દેખે એમ બને જ નહિ.

૨૪૨

આત્માને જન્મ મરણમાંથી મુક્ત કરવો એજ સાચી આઝાદી.

૨૪૩

જન્મદાતા માત-પિતાનો વિનય નહિ સાચવનારો દેવગુરુનો
વિનય શી રીતે સાચવી શકવાનો છે ? સંસારમાં ઉચ્ચ સંસ્કારો
જીવનારો માનવી સંત બન્યા પછી જગત ઉપર એવ પ્રભાવ
પાડી શકે છે.

૨૪૪

ત્યાગી મુનિવરોની છાયા સંસારની કારમી માયામાંથી હઠાવી
'મોડા વહેલા મુક્તિપદને અર્પે' છે.

: ૪૩ :

૨૪૫

ઉચ્ચ દક્ષાએ પહોંચેલા મહાત્માઓના જીવન ચરિત્રનું
વાચન-મનન ગમે તેવી હલકી કોટીના મનુષ્યને ઉચ્ચ દક્ષામાં
લાવી શકે છે.

૨૪૬

નમ્રતાથી અહંકારને, ક્ષમાથી ક્રોધને, સરળતાથી માયાને
અને સતોષથી લોભને જીતી શકાય છે.

૨૪૭

ઠાયા કોટડીની સારવારમાજ ને જીંદગી ખતમ કર્યો તો
ગર્જની અંધારી કોટડીમાં વારવાર પુરાવાની ઘોર વેદનાનો
અંત આવ્યો સુરકેલ છે.

૨૪૮

ભાડુતી ઘરને ખાલી કરવાનો પ્રસંગ આવતા જેમ ભાડુતને
ચિંતા થતી નથી તેજ મુજબ જીવને પણ પોતાના ભાડુતી
હેઠુંને ઊઠતા જરાપણ જેદ થવો ન લોધ્યો.

૨૪૯

આવતી ગાડીમાં જેમી જઈ જવામાજ હાજી હા ભક્તનારા
માખણદાસની વાણી ઉપર ને વિશ્વાસ રાખ્યો તો જગતના દાસ
મન્યાજ કરવું પડ્યો

૨૫૦

હિતકર, મિત્ર, અને પ્રિય હોય એનુંજ નામ
તેવુંજ વચન ગોવંદ ઊપયોગ રાખવે.

૨૫૧

એકાન્ત સેવવાનો આશુક સૌ કાંઈ માટે હિતકર નથી. દાન્ત આત્માઓનો માર્ગ જુદો છે.

૨૫૨

ચિન્તાગ્રસ્ત આત્માઓએ ચિન્તા દૂર કરવા માટે આપઘાત કરવો યોગ્ય નથી પરંતુ કર્મઘાત કરવા કરમ કસવાની જરૂર છે.

૨૫૩

દુનિયાની ચોવટ છોડી દઇ આત્માની ચોવટ કરતા શીખો જેથી ભવાવટે પડવાનો પ્રસંગ બાંધ થાય.

૨૫૪

શુભ ચિન્તવન કરનારા મહાનુભાવો ભગવાન સારા તેથી વીપરીત વર્તન કરનારા ઉધતા રહે એ ઇચ્છવા ભ્રમ છે.

૨૫૫

રત્ન, હીરા અને ખસા એ તો પત્થરની ભૂતિ છે. એનોજ સંબંધ કરવામાં મશગુલ થની દર્શન-જ્ઞાન અને આરિત્રરૂપ રત્નની અવગણના કરશે તો આવતા ભવમાં પત્થર સાથેજ મોથું ફેાડવું પડશે.

૨૫૬

હીરાની કીમત ભીલ નહિ આંદ્રી ચક્રે તેથી હીરાની કીમત એાછી થતી નથી. તેજ મુજબ મૂખાઓને વિદ્વાનજનોની કીમત ન હોય તેથી તેમની કીમત જરા પણ એાછી થતી નથી.

૨૫૭

વૃક્ષની છાયા પણ સુસાદરને ઘડીભર શાન્તિ અપી નિશ્ચિત

બનાવે છે. તો પછી ધર્મની છાયા સંસારના મુસાફરોને શાશ્વત શાન્તિ અપી હ મેરેના માટે નિશ્ચિન્ત કેમ ન બનાવે ?

૨૫૮

સ્વચ્છન્દી, અભિમાની બને ન ફક્ત આત્માઓને વહીવેળાં બંધન અને પરતન્નતા પસંદ આવતી નથી.

૨૫૯

શુદ્ધલવાસને છોડી દેનારા પોતાના હાથે જ સદ્ગતિના પુલને તોડી દુઝોની ચુલમા ધડવાની અજ્ઞાન ચેષ્ટા કરી રહ્યા છે.

૨૬૦

વચન જો તોલીને બોલશે તો બોલીને ફરી જવાનો પ્રસંગ આવશે નહિ.

૨૬૧

જે શાસ્ત્રમાં પોતે નિષ્ણાત નથી તેમાં પોતાનું દોઢડહાપણ કરનારા માટે " કુભાર કરતા ગધેડા વધુ ડહા હોય છે " એ કહેવત પ્રચલીત થઈ હોય એમ લાગે છે.

૨૬૨

કોઇને પણ કલેશ થાય એવી વાણી બોલવા માટે વાણી સુકશે તો જ ખરા નાણી કહેવાશે.

૨૬૩

જલથી ભરેલા માટીના કાચા ધડના દાંતથી આપણી કાયા પણ તેલી જ છે, એ સૌ કોઇએ ધડા લેવો જોઈ

- ૨૬૪

શું તને મૃત્યુ સાથે મૈત્રી છે ? અગર તો તારી પાસે ક્યારે આવશે તે બાણવા માટે કોઈ વિશિષ્ટ જ્ઞાન છે ? જ્યાં નકારમાં હોય તો આજન્મ કામ કાલ ઉપર શું રાખે છે ?

૨૬૫

આદર્શ લાવનારો જીવનને આદર્શ બનાવી શકશે.

૨૬૬

દુનિયાની અટવીમાં બૂલો પડેલો સાચું પૂછીએ બૂલેલો ન ગણાય. સંસારઅટવીમાં બૂલો પડેલો એ જ બૂલો પડ્યો ગણાય.

૨૬૭

તું તારી પ્રવૃત્તિથી કોઈના પણ જીવનમાં અશાંતિ નહિ કરે તો તારા જીવનમાં અશાંતિ રહેશે જ નહિ.

૨૬૮

દેહરાજની પેઢી માટે લક્ષ્ય આપવા કરતા જીવ પેઢી ઉપર વધુ લક્ષ્ય આપશે તો જન્મ મરણની બેડીને વિલંબ નહિ થાય.

૨૬૯

પરાધીન બનીને તો આખી દુનિયા દુઃખને સહીત સ્વાધીન બનીને સહન કરનારાઓની જ બલીહારી છે.

૨૭૦

હંસને મોતીનો ચારો પસંદ પડે છે, હુલ્લરને વિદ્યા

આવે છે તેજ મુજબ સ્વચ્છનોને ગુણ ગ્રહણ કરવાનું અને દુષ્ટને અવગુણ ગ્રહણ કરવાનું પસંદ પડે છે.

૨૭૧

સ્વાદિષ્ટ સાકર પણ ગધેડાને નુકશાન કરનારી થાય છે. પ્રેમ ધર્મની સુંદર ક્રિયાઓ પણ અયોગ્ય આત્માઓને નુકશાન કરનારી નીવડે એમાં આશ્ચર્ય નથી.

૨૭૨

અભિમાની માનવીઓ અન્યને અદ્વય સમજે છે અને પોતાને સર્વજ્ઞ માને છે.

૨૭૩

વીતરાગ દેવનું અને નિર્મલ્ય (ત્યાગી) શુદ્ધોત્ત પૂજન, સ્તવન અને વંદન કર્મનું નિકંદન કાઢવા સમર્થ થાય છે.

૨૭૪

માયાવીઓ અને ધર્મીઓની સત્કાર કે નમસ્કારની ક્રિયાનો અભિનય એક સરખો હોય છે, પરંતુ બન્નેના આશયો ભિન્ન હોય છે.

૨૭૫

કલ્યાણની ટેડી પ્રાપ્ત થયા પછી જન્મ મરણની બેડી તોડવા માટે અને શીવ લેડી (સુંદરી) વરવા માટે તે ટેડી ઉપર ચાલવાનો ઉદ્યમ જરૂર કરવો પડશે.

૨૭૬

ત્યાં છો ત્યાં બેસી રહેજો પરંતુ ઉન્માર્ગ પર ચાલવાની ઉતાવળ કરશો નહિ.

હાપવનો રોગ પીએ પરંતુ દોડહાપવનો રોગ પીને રોગ જેવા બનશે નહિ

સરલ અને સત્યામૃદીઓની સાથેની ધર્મચર્ચામાં કંઈ મર્યાદા ઉડતા જ નથી.

જનરંજન માટે અપાતો ઉપદેશ અગર કરાતો 'ધર્મ' જે જોખણે તેણે કળ આપી શકતો નથી.

ધરની શોભા ફરનીયર નથી પરંતુ વિવેકી શ્રદ્ધાળી છે.

હાથનું ભૂષણ હેન્ડવોચ નહિ પણ દાન છે, કંઈનું ભૂષણ સો તોલાના સોનાનો કંઠો નહિ પણ સત્યવચન છે.

જૈન સંતાનો હુશચારરૂપ કંતાનનો અજ્ઞો પહેરનારા નથી હોતા પરંતુ સદાચારરૂપ રેશમી વસ્ત્રોથી વિભૂષિત હોય છે.

કાઠવ અને પાણીમાં ઉત્પન્ન થઈને કમલ જેમ અલગ રહે છે તેમ સંસારમાં રહેનારો આત્મા પણ આયાના બંધનમાં હોવા છતાં ભાવથી ન્યારો રહી શકે છે.

: ૪૬ :

૨૮૪

મુખતિમાં દિવસમાં દશ આંટા મારનારો અને વિપત્તિમાં
ત્રી પલ્લુ દર્શન નહિ આપનારો સાચો સ્નેહી ન ગણાય.

૨૮૫

સરોવર સાથે સાચી પ્રીતિ કમલની હોય છે, તેમાંનું જલ
પ્રાર્થિ જતા પોતે પણ સુકાઈ જાય છે. જ્યારે બગલાબાઈ
સાથે સુકુચકર થઈ જાય છે. સ્વાર્થી આત્માઓની બગલા
મૃતી દશા હોય છે.

- - ૨૮૬

ધીરજ અને સહનશીલતા ગમે તેવી શુંચને ઉકેલી શકે
। માટે બધું જાય તો જવા દેજો પણ એ બે વસ્તુને સાચવી રાખજો.

૨૮૭

હરમની સાથે ક્રીસ્મનની પણ જરૂર રહે છે. ક્રીસ્મન
ખાતે માનવી કુંદન પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન કરશે પરંતુ માટી
ખેમાં આવશે.

૨૮૮

આગ્રાઓનો અંત આવવાનો નથી પરંતુ છાવનનો અંત
પડશે. માટે ખોટો તંત હોયી હઈ સન્તને બચ્ચે અને આરામ
દે તજો.

૨૮૯

પડોશીને સુખી જોઈ તેની ઇર્ષ્યા કદી કર્યો નહિ તે સુખી
દે તે તને પણ ફેરવે. આજે સુખી નથી

૨૯૦

તારી જાદિ, સિદ્ધિ કે સત્તાનો ઉપયોગ કોઈને કચડી ન ખવામાં નહિ કરતાં સૌના દુષ્ટોને કચડી નાંખવામાં કરજે.

૨૯૧

બારી બારણા જે મકાનના બંધ છે તે મકાનમાં કચરો જોઈએ પેસે છે. તે જ મુજબ પ્રતિજ્ઞાથી જેના પાપદાર બંધ થયા છે તેના જીવનમાં પણ કર્મકચરો અદૃશ્ય પેસે છે.

૨૯૨

લાકડીનો ટેકો જેમ વૃદ્ધ માણસોને ચાલવામાં મદદ કરે છે. તેમ સામાન્ય મત પચ્ચખાણુ પણ માનવીને સફળતા તરફ ધપાવવા મદદ કરે છે.

૨૯૩

જેની ઉત્પત્તિ છે તેનો નાશ પણ છે.

૨૯૪

દાન શક્તિ મુજબ આપો પણ માનથી આપો તેમાં જરા પણ અપમાન કે તિરસ્કાર ન હોવો જોઈએ.

૨૯૫

આશય ઉચ્ચ રાખો તો જીવન પણ ઉચ્ચ બનશે.

૨૯૬

શીલમત એ વારસામાં નથી મળતું. પરંતુ એ મુસંગતવૃદ્ધિ છે. પૂર્વકૃત પુણ્યની એ પ્રસાદી છે.

૨૯૭

વિષયો પાછળ થતો દ્રવ્યનો વ્યય આત્માના શુદ્ધોનો ક્ષય કરનાર છે. આવતા ભવમાં દુર્ગતિનો ભય ઉત્પન્ન કરનાર છે.

૨૯૮

પરમાર્થ કરવાનું બ્યસન શખ્યો તો પરમ પદાર્થ (મોક્ષ) મળતાં વાર નહિ લાગે અને બ્યસનને (કષ્ટ) ટળતાં વિશ્વંભ નહિ થાય.

૨૯૯

લક્ષ્મી ખર્ચાને જે. પી. ની પરથી પ્રાપ્ત કરવાની લાલસા-વાળા આવતા ભવમાં હેપી (સુખી.) બનવા માટે સુખાત્રમાં રાઈ આપવાની વાત થાય ત્યારે ઘસીને ના પાડે છે. ત્યારે લૌકિક કાર્યોમાં હસીને આપે છે.

૩૦૦

શુદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ હોય તો આત્મશુદ્ધિ થાય તે માટે તેનો સંકલ્પયોગ કરો.

૩૦૧

શુદ્ધનો સંકલ્પ ભવવાસને નાશ કરનારો થાય છે. ત્યારે જ્ઞાનનો સંકલ્પ આત્માના શુદ્ધોનો નાશ કરનાર થાય છે.

૩૦૨

શુભ ધ્યાનમાં મસ્ત રહેનારાને, સ્થાનની, માનની અને બળની જરા પણ પરવા હોતી નથી. પૌંડગલિક વસ્તુની પરવા દેરાશી લાખ યોનિમાં કરવા માટે થાય છે.

૩૦૩

ભણવામા અને ગણવામા ફેર છે માટે જ ભણ્યા પછી ગણ્યા નહિ એમ કહેવાય છે તે સાચું છે. માત્ર ભણેલો માણસ કોઈ વખત ભગાના લાઈ જેવું કરી જેમે છે.

૩૦૪

સો મણુ દૂધમા ધોયેલા કાચલા ઉજળા થતા નથી તેમ મો વર્ષ મુધી સતોની સોખતમા રહેનારા અયોગ્ય આત્માઓ કદી મુધરી શકતા નથી

૩૦૫

ધનસંચય કરતા ધર્મસંચય તરફ વધુ ધ્યાન રાખો. કારણ કે ધનને અપાવનાર જ ધર્મ છે પિતા હશે તો પુત્ર પેદા થશે

૩૦૬

શિષ્ટ પુરુષોની પાછળ વિના સમજ્યે ચાલનારાને અંધ શ્રદ્ધાળુ કહેવામા આવે છે. પરંતુ શ્રદ્ધાવિહીન આત્માઓ કરતા તે લાખ દરજ્જે ઉંચા છે.

૩૦૭

શ્રેષ્ઠ વિચારો, શ્રેષ્ઠ આચારને જન્મ આપે છે, માટે આચાર નહિ પગાય તો વિચાર તો ઉમદા જ રાખશો.

૩૦૮

અન્ય મોસમો મળશે પણ માનવજન્મની મોસમ પુનઃ પુનઃ મળવી મુશ્કેલ છે.

: ૫૩ :

૩૦૬

તક હાથમાંથી ગયા પછી સઘળી રકજક નિબ્ધન છે.
માટે હકને જતો કરજો પણ ધર્મની તક જતી કરશે નહિ

૩૧૦

અગણિત ઋદ્ધિસિદ્ધિના માલીકો ખાલી હાથે વિદાય થયા,
તું જ્યાં મસારથી વિદાયગીરી લેઈશ ત્યારે તે વસ્તુઓ શુ તારી
સાથે આવશે એમ માને છે ? જો તું એમ માનતો હોય તો
મીંત બૂલે છે.

૩૧૧

જગતમાં મરણ જેવી ચીજ ન હોત તો તરણક્રિયાનું
શિક્ષણ વા ખાતું હોત

૩૧૨

મુખ સમયમા છકી જવું નહિ અને દુઃખમા હિમત હારી
નહિ એ નીતિ ઉરમા ઉતારશે તો સસારના પૂરમા તણાઇ
જવાનો પ્રસંગ આવશે નહિ.

૩૧૩

કર્મ સત્તા પાસે ગમે તેવી ઉન્મત્ત સત્તાઓ પણ બકરી
જેવી ગરીબ બની જાય છે.

૩૧૪

વાણી કલેશની હોળી સગમાવે છે, વાણી જ ખુમાવે છે
વાણી જ મુંઝાવે છે, વાણી જ સન્માર્ગને સુમાવે છે, વાણી જ
પાપથી મુજવે છે. વાણીથી બધુયે યાય છે માટે સૌનું અને
તમારું સહુ ધાય એવી વાણી બોલવા ખ્યાલ રાખવો.

૩૧૫

દરેક વસ્તુ માટે મર્યાદાની સંપૂર્ણ આવશ્યકતા છે. મર્યાદાના અભાવમાં અસ્તવ્યસ્તતા, અવ્યવસ્થા, જખેડો અને અનિયમિતતા ઉભી થવાનો ભય રહે છે. માટે મર્યાદાને તોડવાનું સાહસ કરવું નહિ.

૩૧૬

સંતતિને સંસ્કારી બનાવવા માટે મા-બાપે તથા તેમના વાલીઓએ પ્રથમ પોતાના જીવનને સંસ્કારી બનાવવાની જરૂર છે.

૩૧૭

ધર્મી, માયા, દ્રેષ, કામવિદ્યા, છેતરપોંડી આદિ વ્યંતર-વ્યંતરીઓને દૂર કરવા માટે પ્રભુની વાણીરૂપ મર્યાદાને ધૂમાડો ફાળેવાની આદત રાખો. એટલે કર્મનો ધૂમાડો જ નીકળી જશે.

૩૧૮

મારે શું કરવાનું છે ? હું શું કરી રહ્યો છું ? કરવા લાયક કેટલું કયું ? નહિ કરવા લાયક કેટલું કયું ? શક્ય અનુષ્ઠાનો પણ હું કેમ નથી કરતો ? ક્યાંથી આવ્યો છું ? ક્યાં જવાનું છે ? આદિ વસ્તુઓના વિચાર કરવામાં પ્રયત્નશીલ બન; જેથી દુન્યવી અશુભ વિચારો આપોઆપ પલાયન થઈ જશે.

૩૧૯

ખેડૂતો પણ કાળી જમીનમાં પ્રથમ વાવે છે. તું પણ શુભ દોષોને પીછાણી તારું ધન ત્યાં વાવ, પણ વાવવાનો વિવેક ભૂલ્યો તો ખેડૂત કરતાં પણ તારી જીવિ ઉતરતી છે એમ જરૂર માનજે.

: ૫૫ :

૩૧૦

અન્યોના પરોપકારમા સ્વાર્થે પણ હોય અને નિ સ્વાર્થતા પણ હોય છે પરંતુ વીતરાગ પરમાત્માનો જગત ઉપર થતો ઉપકાર કેવળ નિ સ્વાર્થ બુદ્ધિથી જ હોય છે

૩૨૧

તરવાના શાસકારોએ અસખ્યાતા યોગે બતાવ્યા છે એમાથી ઘોઠાક તો સ્વીકારે નહિ તો મરવાના તો જરૂર છે

૩૨૨

ધર્મકર્મ કરવા માટે શારીરિક નબળાઈ કરતા માનસિક નબળાઈ મોળે અતસય નાજે છે માટે મન મજબૂત બને એમ પ્રયત્ન કરે.

૩૨૩

દિવસ પડી રાત અને રાત પડી દિવસની માફક સુખ પડી દુઃખ અને દુઃખ પડી સુખની ઘટમાળ જગતમા ચાલુ જ હોય છે કોઈ પણ સ્થિતિમા મુજાઈ મરવાની જરૂર નથી

૩૨૪

એક શ્વાસોશ્વાસ પણ પ્રભુના નામ વિનાનો ન જવા દેવો એ જ સમયનો સાચો ઉપયોગ છે “ટાઇમ ઇઝ મની” બોલનારાઓએ એ માટે ખાસ ખ્યાલ રાખવાનો છે

૩૨૫

આત્માનું વચન ન થાન એવું વાચન વાચો

૩૨૬

તૃષ્ણાને માર્યા સિવાય તમારૂં મરણ કદી હકથે નહિ

૩૨૭

ક્ષણભંગુર જીવનથી ક્ષણ વિનાશી પદાર્થો મેળવવા માટે
ધમપછાડા કરવા કરતા અવિનાશી ધર્મ મેળવવા પ્રયત્ન કરે.
જેથી સંસારમા વારંવાર પછડાવાનું બંધ થાય.

૩૨૮

અમાર પામે હજીએ પવિત્રતાની આશા રાખી, શકાય પણ
ગમાર પામે ધર્મની કર્મિત અંકાવવાની આશા રાખવી બ્યર્થ છે.

૩૨૯

કોડી માટે ધર્મને છોડી દેનારની કર્મિત કોડી જેટલી પણ
નથી, કોડીને છોડી આત્માને ધર્મમા ભેડી દેનારાઓ રાજ-
રાજેશ્વર અને દેવેન્દ્રોથી પણ પૂજાય છે.

૩૩૦

મજીતા પ્રાપ્ત કરવી હોય તો લઘુતા રાખવામાં પાછી પાની
નહિ કરશો.

૩૩૧

હુઃખીઓને ભેઈને જેમનું હૃદય રહતું નથી. તે હૃદય પથર
કરતા પણ વધુ કઠીન છે.

૩૩૨

અન્યને પણ ઠગાય નહિ તો પછી વિશ્વાસુને તો ઠગાય જ
કેમ ? બગલાગતો આ વાત ધ્યાનમા લેશે કે ?

૩૩૩

પક્ષાત્તાય એવી ચીજ છે કે ગમે તેવા પાપીઓનો પણ
મોડો વહેતો ઉદ્ધાર કયાં સિવાય રહેતો નથી.

૩૩૪

ઠાળામાથાના માનવી માટે કાઈ જ હુકર નથી હુકર એ શબ્દ મોટે ભાગે કાયર આદમીઓના શબ્દકોષમાં માલૂમ પડે છે.

૩૩૫

પરતંત્રતા પસંદ નથી છતાં આત્મા વધુને વધુ પરતંત્રતાની સાંકળથી જકડાતો જાય એવી અધમ કાર્યવાહી પણ હોડવી પસંદ નથી તો પછી પરતંત્રતા હટે કેવી રીતે ?

૩૩૬

સાત વેંતના બધા માણસો છે પણ કૌંમલ અક્ષતથી અંકાય છે કોરા કાગળ બધા સરખા છે પણ તેમાં લખેલા આંક પ્રમાણે તેનું મૂલ્ય થાય છે.

૩૩૭

એકેન્દ્રિય ગણાતા શુષ્કવૃક્ષને જોઈને પણ પંચેન્દ્રિય માનવી વેશગ્રસ્ત પામે છે. ગમે તેવું નિમિત્ત પણ ભાગ્યશાક્તીને મુદ્દર અસર નીપજાવે છે

૩૩૮

દેવ, ગુરૂ અને ધર્મની ઉપાસના એ તો એક આર્થસંસ્કૃતિનો અનાદિ ઠાળથી ઉતરી આવેલો વારસો છે.

૩૩૯

બૂતવાણીનો તિરસ્કાર એ શિવરાણીનો તિરસ્કાર છે. અમલ તે અમલ અને નકલ તે નકલ એ કહેની સાચી છે.

૩૪૦

‘પ્રધ્વ’ ચારિત્રની ‘આવશ્યકતાને સ્વીકારનારાને અને’ સાંવ

ચારિત્રને ધારણ કરનારાને ગમે ત્યાં ગમે તે વેષમાં કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ સુલભ છે.

૩૪૧

આધ્યાત્મિક જ્ઞાન પાસે દુનિયાનું સઘળું મુગ્ધ તિલમાત્ર છે.

૩૪૨

ઘણું વાંચ્યું અને ઘણું સાંભળ્યું એમ જોતનારાને પૂછી જોશે કે અમલમાં કેટલું મૂક્યું ? અમલ સિવાય સમલ આત્મા કદી નિર્મલ બની શકવાનો નથી.

૩૪૩

‘કાર્ય’ના આરંભમાં જે ઉત્સાહ રાખે છે તે ઉત્સાહને અખંડિત રાખશે તો આરંભેલા કાર્યો અપૂરા નહિ રહેશે.

૩૪૪

અણ્ણાહારીપદની પ્રાપ્તિની અભિલાષાથી કરવામાં આવતો તપ સંસારની લપ, ઝટ દૂર કરી શકે છે.

૩૪૫

કડક પણ સાચો ઉપદેશ શિવપુરની સડક ઉપર બેઘડક ચઢાવતો હોય તો સજ્જનોએ વધાવી લેવો જોઈએ.

૩૪૬

સ્વસ્તુતિ અને પરનિંદા એ બન્ને કામો સજ્જનો માટે ત્યાજ્ય હોવા જોઈએ.

૩૪૭

તમે તમારા આત્માને જ જોળજો, અન્ય તમોને જોળજે ક્ષેત્ર તમે અન્યને જોળજો એ પંચાતમાં પડવાની જરૂર નથી.

૩૪૮

તમારા આત્માના જેવો જ અન્યના આત્માને જોતા શીખરો.
તો તમારા તરફથી અન્યો માટે થતી પ્રતિફળ પ્રવૃત્તિ આપો-
આપ અટકી જશે.

૩૪૯

મૃત્યુની કારમી નોખત સૌના શીરે ગગડી રહી છે, માટે
જ સન્તોની સોગતમાં આવી પરભવ સુધારી લેવાની જરૂર છે.

૩૫૦

માનવ જન્યા પછી પણ માનવતા નહિ હોવો અને દાન-
વનાને તિલાંજલિ નહિ આપો તો તમારામાં અને પશુમાં ઝાઝો
તફાવત નથી એમ નહીં માનજો.

૩૫૧

સગવડની જ યોધ કરનારાઓને પૂર્વ પુણ્યોદયથી કદાચ
મલી રહેશે પરંતુ આવતા જન્મમાં કંઈ ઘણી અગવડો વેડવી
પડશે તેનો પણ સાથે જ ખ્યાલ કરી લેવો ઘટે છે.

૩૫૨

સાપના રાક્ષસ આગળ વસવું સારું પરંતુ પાપના પોટલા
બંધાવનારા દુષ્ટ મિત્રોના સમાગમમાં ફસવું સારું નહિ.

૩૫૩

સ્વમતા, સુતા કે બેન સાથે પણ એકાન્તમાં વસવાથી
સદાચાર જોખમાય છે.

૩૫૪

અહિંસા, સત્ય, અયૌર્ય, બ્રહ્મચર્ય અને નિઃપરિગ્રહતા આ
ધર્મબાગના મુખ્ય-મૂળથી પુરો છે.

૩૫૫

હુંડા અવસર્પીણીએ, દુષ્ક્રમકાલે અને ભગવાનની જન્મ
રાશિમા સંક્રાન્ત થએલા ભસ્મરાશિ નામના ચહે જીવોની ધર્મ
ભાવનાને ભસ્મીભૂત કરી જીવોને ભૂતના જેવા રખાડતા કરી
મૂક્યા છે.

૩૫૬

શુદ્ધવિહીન આત્માઓને બેઈ રોષ નહિ કરશે પરંતુ તેઓ
પણ શુદ્ધનાં ભંડાર બને એવી શાસનદેવ પ્રત્યે પ્રાર્થના કરશે.

૩૫૭

પારકાના મર્મને પ્રગટ કરનારો પ્રગટ નહિ પણ શુભ
અંડાળ કહેવાય છે.

૩૫૮

અંધમના પ્રેમીથી યમરાજ દૂર ભાગે છે.

૩૫૯

સૂતવાણી સોય ખોવાઈ જશે તો જલ્દી હાથમાં આવશે
તેમ જેમનું જીવન, સૂત્રના વાંચન મનનમા પરોવાયેલું હશે તો
તે જીવનને પણ શિવગુંદરી હાથમા આવનાં બહુ વિશ્વંભ નહિ થાય.

૩૬૦

તે ઉપદેશકોની શ્રોતાબનો ઉપર સુદર અને સચોટ અસર
થાય છે કે જે ઉપદેશક પોતે આપેલા ઉપદેશનું પાલન કરવામાં
જરાપણ કસર રાખતો નથી.

૩૬૧

સલાની ચોગ્યતા બેઇને ઉપદેશ આપવો એ જરૂરી છે પંજી

સમાને રૂથે એમજ બોલવું સૌ સજી રહે એવોજ ઉપદેશ
આપવો. એ સ્વપરત્ન નુકસાન કરનારી અજ્ઞાનચેષ્ટા છે.

344

સાચારમાં છે. ત્યાં સુધી કેઈ કેઈ અપેક્ષાઓ અધુરા જ રહેવાના. પૂર્ણતા પ્રાપ્ત કરવી હોય તો શૂરા બની મોક્ષમાં જવાની કાર્યવાહી કરો. ત્યાં બધા જ સુરખા છે.

33

દરેક ક્રિયામાં મુલાવની જ પ્રધાનતા રહેલી છે.

368

ભાવ વિતાની ક્રિયા સુંદર કૃત્ર નથી આપી શકતી.

34

માછીની જાળમાં ફસાયેલું માછલું એક વખત મરે છે.
જ્યારે ફળદ્રુપની વાવજાળમાં ફસાયેલા માનવમાછલાઓ
અનંતા મરણને પ્રાપ્ત કરે છે.

345

જરા (વૃદ્ધાવસ્થા) નહિ આવે તે પહેલાં ધર્મ કરવામાં ત્વરા (હિતાવળ) કરવાની જરૂર છે.

369

દાનડૂબી દોરડાથી મુરકેટાટ બાંધેલી લક્ષ્મી તમારી નર પલુ ગોંધી રાખેલી લક્ષ્મી તમેને' હ.

: ૬૨ :

૩૬૮

ધર્મની પ્રભાવનાના કારણબૂત ધર્મ મહોત્સવો જે મને ખુંચે છે તેઓ ઉંચે આવવા મુશ્કેલ છે.

૩૬૯

જીવન મળવું મુશ્કેલ નથી. પરંતુ વીતરાગ પ્રણીત ધર્મથી ઐતપ્રેત બનેલું જીવન તો અતંતકાળના પરિભ્રમણ પછી ઠોઈક વખત જ થાય છે.

૩૭૦

પવિત્ર આરિત્ર એ જ માનવજીવનનો ઉત્કલ્પલ ઇતિહાસ છે.

૩૭૧

પુણ્યરૂપ મોંઘા મૂલથી ખરીદેલી આ માનવ જીંદગીને મૂલ-ધાણી કરી નાંખનારાઓ સાચા નાણી નથી.

૩૭૨

શરીર ઉપર અને કપડા ઉપર લાગેલા ડાઘો દૂર કરવા જેમ જેમ પ્રયત્ન કરશે અને આત્માના ડાઘોની ઉપેક્ષા કરશે તેમ તેમ મોક્ષમાર્ગ આઘો ઘટો જશે.

૩૭૩

દેવશુરનો શુભામ બનીને રહેનારો જગતનો શુભામ કદી બનતો નથી.

૩૭૪

રાગની આગ આત્મશુષ્કોના બાગને સળગાવી મૂકે છે. માટે જાગ અને તેથી દૂર ભાગ.

: ૬૩ :

૩૭૫

ધર્મના મર્મને નહિ સમજનારા ધર્મના નામે જ અધર્મ કરી બેસે છે.

૩૭૬

પ્રભુ શક્તિમાં લીન જનનારાનું અધ્યાત્મ જીવન પીન બને છે.

૩૭૭

ધર્મને ભૂલી જનારા કાંકડઝોને ક્યાં જાગર છે કે આવતા ભવમાં શંકડા બનશું કે માંકડા બનશું ત્યારે જ'પીને બેસવાનો વખત નહિ આવે.

૩૭૮

જે જીવનમાં ખટપટની અને લટપટની ધમાલ નથી તે જીવન કમાલ બની સુખિ તરફ ફાલ લગાવી શકે છે.

૩૭૯

જેણે પોતાના જીવનમાં ધર્મને પેસવા દીધા નથી, કોઈને જ'પીને બેસવા દીધા નથી તેના જીવનમાં સુખ પણ પ્રવેશ કરતાં વિચાર કરે છે.

૩૮૦

જે આત્માઓ આગમશાસ્ત્રને લહે ૥ તે જ પોતાના કુવિચારોને હહે છે.

૩૮૧

લાચાર બનીને બધું છોડવું પડે છે. બધુંયે સહન કરવું પડે છે તો પછી બહાદુર બનીને શા માટે નથી કરતા ? જેથી આવતા ભવમાં લાચાર બનવાનો પ્રસંગ જ ન આવે.

: ૧૪ :

૩૮૨

ચેતાને મરવાનું પસંદ ન હોવા છતાં અન્યોને મારવાનું
દુષ્ટ કૃત્ય કરનારાઓને નાલાયક વિશેષણથી નવાજવામાં ચે
વાંધે છે ?

૩૮૩

ધર્મી કહેવડાવણું સહેતું છે પણ ધર્મી બનવું અતિ કઠીન છે.

૩૮૪

કોઈ તમોને અધર્મી કહે તો તમોને પસંદ નથી પડતું
તો ધર્મી બનવાનું શા માટે પસંદ નથી કરવા ?

૩૮૫

કંબુસાર્ધએ અવશુષ્ક છે, બ્યારે કરકસર એ શુષ્ક કહેવાય છે.

૩૮૬

જીવનને આબાદ બનાવવું હોય તો ગાત્ર પ્રમાદ છોડો
કારણ કે જીવનને બરબાદ કરનારો એજ મહાશત્રુ છે.

૩૮૭

કર્મ કપાય તો જ સંસારથી રસ્તો મળાય.

૩૮૮

સંસારની માયાનું ઘેન જ્યાં સુધી જાય નહિ ત્યાં સુધી
ઘેન પડવાનું નથી

૩૮૯

જ્યાં સુધી ગમ નહિ આવે ત્યાં સુધી જમ લમારો દમ
કાઢ્યા જ કરશે.

૩૯૦

જીવનમાંથી કુમતિ જાય નહિ, અને સુમતિ આવે નહિ ત્યાં સુધી સુગતિની આશા રાખવી બ્યર્થ છે.

૩૯૧

સુહિત મંજલની કૃત્ય કરવી હોય તો પકડેલા વિષયના પુરછને ઊઠ્યા વિના છુટકો નથી.

૩૯૨

લાખ મજશે તો ચે જીવનની રાખ તો ચવાની છે માટે લાખ પાછળ ઉમઠા જીવનને યા માટે ખાખ કરી રહ્યો છે ? કંઈ સમજ કાંઈ સુમજ.

૩૯૩

ફનિયાને દમવા કરતા કપાયોને દમવાનું હાથ ધરે જેથી શીવરમણીને જલ્દી વરે.

૩૯૪

વહાલા અને વેરી વચ્ચે વેરે કરનારો અને પરના અવ-શુષ્કને દેખી ચહેરો કરનારો ચોરાશી લાખનો દેરો વધારવાનું કામ કરી રહ્યો છે.

૩૯૫

હે મૂખ ! પ્રભુના નામની પૂન જો જુલૈય તો ભવે ભવમાં રૂઢીય. ચોરાશી લાખમાં જુલૈય. અને પડિતોની દષ્ટિમાં કુલૈય (મૂખ) જની આખરે મરીય.

૩૯૬

સંપૂર્ણ આઝાદ જનેલા આત્માઓને કદી જન્મ મરણ કરવા પડતા જ નથી.

૩૮૨

પોતાને મરવાનું પમંદ ન હોવા છતાં અન્યોને મારવાનું દુષ્ટ કૃત્ય કરનારાઓને નાશાયક વિશેષવૃત્તી નવાજવામાં શો વાધો છે ?

૩૮૩

ધર્મી કહેવડાવવું મહેતુ છે પણ ધર્મી બનવું અતિ કઠીન છે.

૩૮૪

હોઇ તમેને અધર્મી કહે તો તમેને પમંદ નથી પડતું તો ધર્મી બનવાનું શા માટે પમંદ નથી કરતા ?

૩૮૫

કંબુસાઈએ અવગુણ છે, જ્યારે કરકમર એ ગુણ કહેવાય છે.

૩૮૬

જીવનને આબાદ બનાવવું હોય તો માત્ર પ્રમાદ છોડો કારણ કે જીવનને બરબાદ કરનારો એજ મહાશત્રુ છે.

૩૮૭

કર્મ કપાય તો જ સંસારથી રસ્તો મળાય.

૩૮૮

સંસારની માયાનું ઘેન જ્યાં સુધી જાય નહિ ત્યાં સુધી ઘેન પડવાનું નથી.

૩૮૯

જ્યાં સુધી ગમ નહિ આવે ત્યાં સુધી જન્મ તમારો દમ કાઢ્યા જ કરશે.

૪૦૪

•

માનવદેહ કર્મને છેલ્લે દેવા માટે છે પણ સ્નેહની સાંકળમાં બધાઈ દુર્ગતિના ગેહમાં જવા માટે નથી. આટલું હૃદય પટ ઉપર ફેાતરી રાખશો.

૪૦૫

સ્વ અને પરનો ભેદ નહિ સમજાયે ત્યાં સુધી ભવના ખેડનો છેલ્લે થવો સુરહેલ છે.

૪૦૬

તું દુન્યવી આવશ્યક ક્રિયામાં નિયમિત રહે છે પણ ધર્મની આવશ્યક, ક્રિયામાં બેદરકાર રહે છે. તો યાદ રાખજે કે કર્મ સરકારના પંજામાંથી મુક્ત થઈ શકશે નહિ.

૪૦૭

પ્રભુને ઘટથી દૂર કર્યો નહિ તો ઝટ શિવસુખ પ્રાપ્ત થશે.

૪૦૮

હસતા મુખે અને શુભ ભાવનાથી અપાર્તું અદ્ય દાન મહાન્ લાભ આપે છે.

૪૦૯

મોટાઈ માંગવાથી નથી મળતી પણ મોટાઈના કામ કરવાથી મળે છે.

૪૧૦

મળેલી વસ્તુમાં સતોષ માનનારાને ચક્રવર્તી કરતા પણ અધિક સુખ હોય છે.

: ૬૬ :

૩૯૭

ધર્મથી રોજ નારાજ રહેનારાઓ જ આ જગતમાં તારાજ થવાના છે.

૩૯૮

શ્રુંગાર એજ અંગાર છે, વિષયની મજા એજ સજા છે. રનેહીઓનો બહાલ એજ આત્માના પુરા હાલ છે. અને એજ ભયંકર કાલ છે.

૩૯૯

નાશમાન ધન લુટાય છે ત્યારે માથું કુટાય છે. પરંતુ આત્માનો અખૂટ ખજાનો લુટાઈ રહ્યો છે ત્યાં તો હું ચુંકે ચાં ફરતો નથી. તારા જેવો બીજો અજ્ઞાન શિરોમણી કેવું હોઈ શકે ?

૪૦૦

ધર્મધ્યાનમાં આગળ વધેલાને ગાડી દુનિયા મલ્લે પાગલ ગણે સાચા પાગલ તો વિષયાધોજ છે.

૪૦૧

સોમલ ઝેર હોવા છતાં વેદ અન્ય વસ્તુની મેળવણી સાથે આપે છે ત્યારે તે રોગ હરવાનું કામ કરે છે તેજ સુખ્ય ધર્મની મેળવણી વાલી કેળવણી થાય તો તારનારી બને છે.

૪૦૨

લક્ષ્મણની માફક અક્ષય માનવીઓની જન્મ-મરણની પકડ મજબુત બનતી જાય છે.

૪૦૩

ધીર બની વીરને લજો તો સાચા અમીર બનશો.

૪૦૪

૭

માનવદેહ કમંને છેલ્લે દેવા માટે છે પણ સ્નેહની સાકળમાં બધાઈ દુર્ગતિના ગેહમાં જવા માટે નથી. આટલું હૃદય પટ ઉપર ફેાતરી રાખયો.

૪૦૫

સ્વ અને પરનો ભેદ નહિ સમજાયો ત્યાં મુખી ભવના જોઈનો છેલ્લે થવો મુશ્કેલ છે.

૪૦૬

તું દુન્યવી આવશ્યક ક્રિયામાં નિયમિત રહે છે પણ ધર્મની આવશ્યક ક્રિયામાં બેદરકાર રહે છે તો યાદ રાખજો કે કમ સરકારના પંજામાંથી મુક્ત થઈ શકયો નહિ.

૪૦૭

પ્રભુને ઘટથી દૂર કરયો નહિ તો ઝટ શિવમુખ પ્રાપ્ત થયો.

૪૦૮

હસતા મુખે અને શુભ ભાવનાથી અપાતું અસ્પ દાન મહાન્ લાભ આપે છે.

૪૦૯

મોટાઈ માંગવાથી નથી મળતી પણ મોટાઈના કામ કરવાથી મળે છે.

૪૧૦

મજેલી વસ્તુમાં સતીષ માનનારાને ચક્રવર્તી કરતા પણ અધિક મુખ હોય છે.

૪૧૧

ઉદાર મનુષ્યો માયા થીમતો છે

૪૧૨

ભયની ખોટી કથના ઘણી વખત મનુષ્યોને ભયભીત બનાવી મૂકે છે.

૪૧૩

ઊલવામાં અને ખાવામાં જીભને કાળમાં રાખનારે કલ્યાણી અને રોગની ઉપાધિમાંથી મુક્ત બને છે.

૪૧૪

આ માફ અને આ તાફ એવી બિજાના ન મટે ત્યાં સુધી મોક્ષનું બાફ પ્રાપ્ત થવું મુશ્કેલ છે.

૪૧૫

શામી અને હાશમી આત્માઓને આત્મારામી આત્માઓ આંખમાં પડેલુ તણખલુ ખુંચે છે તેમ ખુંચ્યા કરે છે.

૪૧૬

ભક્તોની ખોટી ચેહમાં તણાનારા શુરૂઓ સ્વપરકમ-ભક્તિને નોતરે છે.

૪૧૭

ધીકા બોલાઓ કરતા મીકા બોલાઓ વધુ ભયંકર છે.

૪૧૮

ધન મળ્યા પછી ચિન્તા વધે છે કે ઘટે છે ? તેનો જવાબ તમારા હૈયા પાસે જ માંગજો

૪૧૯

સરકારનું વોરન્ટ કોઈ પણ બંદાનું કાઢી પાછું કાઢી શકાયો
પણ મૃત્યુનું વોરન્ટ પાછું કાઢી શકાયો નહિ.

૪૨૦

કરોડો ઉપાયો કરી ધર્મને અમર રાખવા પ્રયત્ન કરનારો
સાચો અમર બને છે.

૪૨૧

વય વધતા ઇદ્રિયોના વિષયોના જ્ય નહિ વધે તો સમજી
લેજો કે જીવનનો ક્ષય છે.

૪૨૨

કોધાનલને શાન્ત કરનાર ક્ષમાજીવ છે.

૪૨૩

ફટાકડાવાદી દિવાલીએ તો ઘણાને બાળીને બાળ કરી નાંખ્યા
જ્ઞાનની ફીપાવણિ પ્રગટાવો જેથી કર્મ બગીચે બાળ થાય.

૪૨૪

ધર્મના વ્હાવાઓ નહિ હુંટનારાઓને ચુલાના ધગધગતા
વ્હાણાના સ્પર્શ જેવી ઘોર વેદનાના ભાગી બનવું પડે છે.

૪૨૫

જેના મૌનથી હજારો આત્માઓને જીવન જોખમાતા હોય
તો તે સાચું મૌન નથી.

૪૨૬

જે સત્ય વચન બોલવાથી હજારો આત્માઓના જાન જતા
હોય તે વચન પણ સત્ય વચન નથી.

૪૨૭

દહ નિશ્ચયવાલો માનવી મોટા મોટા ગઢને પણ છતી શકે છે.

૪૨૮

સૂર્યની સામે ધૂળ ફેંકનારની આંખમાં જ તે ધૂળ પડે છે. તેમ અન્ય માટે ખાડો ખોદનારા પોતે જ તે ખાડામાં પડે છે.

૪૨૯

ધાંચીની ઘાણી આત્માને એક જ વખત પીણે છે, જ્યારે કુશ્વરજ્યોની ઘાણી અનંતાશય સુધી પીણી નાંખે છે.

૪૩૦

ક્રિયાકાંડનો વિરોધ કરનારા અધ્યાત્મી નથી. પણ ઉધ્યાત્મી કહેવાય છે.

૪૩૧

જ્યોતિષીઓ પાસે કુંડલી અને હાથ બતાવનારાઓએ પૂર્વ જવમા ધર્મથી હાથ ધોઈ નાંખી પુણ્યમાં મોઢું કુંડાણું જ રાખ્યું છે તેની પણ તપાસ કરવી જરૂર છે.

૪૩૨

વીતરામદેવની સાથે સરામદેવની સરખામણી કરવી, એ અમૃત સાથે ઝેરની સરખામણી કરવા બરોબર છે.

૪૩૩

હમો મૂર્તિને નથી માનતા એ તો બોલવા માત્ર છે. જાધા ધર્મવાળા કોઈને કોઈ રૂપમા મૂર્તિને તો માને જ છે.

: ૭૧ :

૪૩૪

જન્મે તે મરે ત્યાં સુધી જડ વસ્તુની સોળતને નહિ છોડ-
નારા માત્ર મૂર્તિને જડ કહી છોડી દેનારાની બુદ્ધિ જડ થઈ
ગઈ છે એમ કહીએ તો ખોટું નથી.

૪૩૫

આત્મા ઉપર લાગેલા કર્મકચરાને સાફ કરનારી કોઈ
ચુનીમીપાણીથી હોય તો તે માત્ર એક પ્રભુ મહાવીરની ધર્મ-
સત્યા જ છે.

૪૩૬

“મન યંગા તો કથરોટ મેં ગંગા” એમ કહી દેવદર્શન
અને ધર્મક્રિયાનો વિરોધ કરનારાના મનમાં ગદાતા વિચારોની
ગટર વહી રહી છે. ત્યાં ગંગા આવે તેમ માનયો જ નહિ.

૪૩૭

બધા દંભ કરતાં ધર્મનો દંભ દુસ્તર છે ચાર બુદ્ધિના
માલીક અસપક્રમાર પણ વેશ્યાથી ઠગાઈ ગયા હોય તો તેમાં
‘ધર્મનો દંભ જ કારણ હતો. ધર્મદંભીઓથી સાવધ રહેવાની
જરૂર છે.

૪૩૮

દુનિયાને ઠગવા નાટે “પ્રવ પ્રહ્લાદ પાર ભયે”નો જાપ
કરનારા સોરડીયા વાણીયાની માફક જાપ જપયો તો શાશ્વત
સુખનો આહ્વાદ આવવો કઠીન છે.

૪૩૯

નદીના પ્રવાહમાં તણાતું સારૂં. પરન્તુ લોક પ્રવાહમાં તણાતું
બીરકુલ સારૂં નહિ.

૪૪૦

અપરાધોની માફી આપનારો, સાચો વીર છે.

૪૪૧

સદાચારી છુપન નકાયા ધોયા વિના પણ સદા પવિત્ર જ ગણાય છે.

૪૪૨

વિદ્યાની ગોળી મોંમાં લઈને ફરનારા ગેંગાને અત્તરની મુગધ આવતી નથી તેમ ભોગની ભાવના રાખીને ધર્મસ્થાનમાં આવનારાને ત્યાગ ધર્મની મુગધ આવતી જ નથી.

૪૪૩

દેહના ક્ષય સાથે કર્મનો ક્ષય થાય છે કે નહિ તેનો ખાસ ખ્યાલ રાખો. ક્ષયના હર્દીઓનો દેહ પણ ક્ષય થાય છે. પરંતુ કર્મ પુટ બને છે.

૪૪૪

ધન પંજળી ભાષામાં હોલત કહેવાય છે. એટલે આથે ત્યારે પણ લાત મારે અને જાય ત્યારે પણ લાત મારતું જાય છે. છતાં તેનો પીછો જનતા છોડતી નથી.

૪૪૫

ઉદાર ચિત્ત વાલાને આશુચે જગત કુટુંબ માલૂમ પડે છે, તેને મન ચોતાનો અને પારકો કોઈ છે જ નહિ.

૪૪૬

ભોગોનો અભાવ એ ત્યાગ નથી. પણ ભોગોની લાલસાનો અભાવ એ જ સાચો ત્યાગ છે.

૪૪૬

નિંદા કરવામાં અને સ્તુતિ કરવામાં બોલવાનો પ્રયત્ન તો કરવો જ પડે છે. તો પછી નિંદા કરવાના અધમ પ્રયત્નને છોડી દઈ સ્તુતિ કરવાનો સ્તુત્ય પ્રયત્ન શા માટે નથી કરતા ?

૪૪૮

અન્યના ઉત્કર્ષમાં આનંદ માનનારા પોતાના ઉત્કર્ષને જ વધારી રહ્યાં છે.

૪૪૯

સુંદર અને હિતકર વચન હોય તો કોનું છે ? જોમ જાણવાની પંચાતમાં પડ્યા વિના ઝટ માની લેવાની જરૂર છે.

૪૫૦

સારી દુનિયાને સુધારવી એ અશક્ય વસ્તુ છે છતાં તમારી જાવનામાં સંકુચિતતા ન આવવી જોઈએ.

૪૫૧

તમે પોતે સુધારી જઈ અન્યને સુધારવા બહાર પડ્યો તો તમારા ઉપદેશની સુંદર અસર થશે.

૪૫૨

‘અર્ધદગ્ધ’ માણસોને સુધારવા કરતા અર્ધ માણસોને સુધારવા પ્રયત્ન કર્યો તો તમારો સમય સફલ થયો જણાશે.

૪૫૩

પોતાના અધમ કૃત્યો માટે પોતાને હબ્તરો ધીક્કાર વાદ આપનારો અને અન્યના ધર્મ માટે લાજળો ધન્યાવાદ આપનારો પોતે મોડો વહેલો ધન્યવાદને પાત્ર બને છે.

૪૫૪

હું અને ઇશ્વર એક જ હોઈએ તો પછી ધર્મ અનુષ્ઠાને શા માટે ! ભજવાતા કેને ! સર્વે જ ઇશ્વર છે. આવા-આવા અનેક પ્રશ્નો-શંકાઓને અદ્વૈતવાદમાં સ્થાન મળે છે. એટલે એ મત પણ લેયકર ગ્રાન્ત છે.

૪૫૫

મૌન રહેતાં કદીય અપમાન થતું નથી. અને બોલવું તે સર્વને સર્વના વચનોને વિચારીને બોલવું જેથી વચન અફલ ન થાય.

૪૫૬

હાન અકંપ ભાવથી આવે. આખ્યા પછી તેને પ્રસિદ્ધ કરવા કરતાં પુનઃ અવસર એવો આવે તો સારું એવી ભાવના અવ્યક્ત રૂપે રાખો. !

૪૫૭

મધુર પ્રકૃતિ, પ્રસન્ન પ્રવૃત્તિ, સર્વહિતેષિ મતિ આ લોકનું પ્રબલ બાહ્ય આકર્ષણ છે.

૪૫૮

દૈવીય સુખો પણ આસક્તિ ભાગતાં દુઃખતાને જદહી દુઃખવાનું પ્રેરક-મશીન બની બાય છે.

૪૫૯

અણીત તો સૌ કોઈ શીખે છે. ભારે આંકડાઓના હીસાઓ પલકારામાં ગણે છે પણ ભવ-અમણના ગણિત-નિબધાતો મહા-મુનિયો જ છે, અને શીખી વીત્યા છે.

૪૬૦

છાપરા વગરનું ઘર દીર્ઘ ટકતું નથી. કારણ કે તડકો અને વર્ષા બન્ને એની સ્થિતિને દુઃકાળી નાખે છે તેમ ધર્મ-ક્રિયાઓ રૂપી ઘરને સમ્યક્ત્વરૂપી છાપરુ હોય તો જ ટકે, કસોટીથી પણ નાશરતા આવે.

૪૬૧

સ્વકલ્યાણુ ભાવના જ પરકલ્યાણની સાધક બને છે. મુડી વાળો, બ્યાપાર છુટથી અને વિસ્તારથી કરી શકે છે, અને નફો પણ અગણિત મેળવે છે.

૪૬૨

બલે કિમતી અને ઉંચા જાદવી ચાલનારા અને સુદર થોડા પર બેઠો હોય પણ ઉંચે તો ઉંધા માર્ગ પર ચાલ્યો જાય કે નીચે ગબડી જાય જ. સંયમીઓ સંયમ શ્રીધા પંજી પ્રમાણે રહે તો પતન કે ઉન્માર્ગ-ગમન થઈ જાય છે.

૪૬૩

વિનય, વિદ્યા-સામર્થ્ય મેળવવાનું રસાયણ છે. વિનય વગર વિદ્યા મક્કી પણ જાય તો તે નિર્ગ બને છે. એ વિદ્યાવંતની વાણી વર્તન અને વર્ચસ્વ હવકાં હોય છે. લોકાદૃષ્ટ નથી મેળવતો.

૪૬૪

ઉપાસના, ઉપાસ્યની-કરો! ઉપાસના સાચા દીક્ષની હોય અને ઉપાસ્ય નિર્દોષ અને માચો હોય પછી સાધ્ય-સિદ્ધિ કહીત નથી હોતી.

૪૬૫

પત્થરની નાવ કેટલે દૂર સમુદ્રની સફર કરાવે! નાવ લાકડાની હોય, મુકાની માર્ગેશ હોય અને બેસારું હોંચિયાર ભગૃત અને સાવધ હોય તો કિનારે નાવ આવે જ. એ થકા વગરનું મંતવ્ય છે.

૪૬૬

દેવીય વચનોનો જાદુ એવો છે કે, હૃદય-પર્વતને હલાવી મુકે છે. અને હૃદય-ગત ઉત્તમ પ્રાપ્તિઓના વિકાસને સાધે છે. આ વ્યાપ્તિ-જ્ઞાન જે લોકોને અનુભવાય છે તે લોકો માર્ગસ્થ બની જાય છે.

૪૬૭

આત્મા એ અનંત સુખનું નિધાન છે. આજે જડ સંગનાં સુખો જે અનુભવાય છે. એ સુખો વાસ્તવિક સુખો નથી પણ ભ્રમણાજન્ય છે. એ સુખોને ત્યાગવાથી આત્મ-સુખ સાંપડે છે.

૪૬૮

બહારના આચારોની શુદ્ધિએ અંતરાત્માને પણ નિર્મલતા અર્પે છે. આચારની અસર આત્મા પર પડે છે. કર્મના કથરા-થરા વિખરાઈ જાય છે.

૪૬૯

મોતીનો હાર બનાવવો કઠીન નથી. પહેરવો કઠીન નથી. પણ ખારા સાગરમાંથી તટીયું ચોધીને મોતીને કાઢવાં ઘણાં કઠીન છે. અને તે હાથમાં આવતાં આનંદ થાય છે.

૪૭૭

મુક્તિના સ્થાનની ઝંખના બાગતા છુપ સંવેગ-રંજીતી રંગાઈ જાય છે. એટલે કે મુક્તિ મેલવવાની તીવ્રાસિલાખા જન્મે છે. ૫૫૧ સંસારનાં અહળક સુખો અપ્રિય થાય છે.

૪૭૮

દિવસનાં કરેલા કાર્યોનો શ્રમ, રાત્રિના નિદ્રા હેતાં ફીટી જાય છે તેમ દિવસના કરેલા પાપો સાંજના પ્રતિક્રમણ કરવાથી નાશ થાય છે, અને રાત્રિના દુર્વિકારાદિ પાપોનો સમૂહ સવારના પ્રતિક્રમણથી ટળે છે.

૪૭૯

બીખારીને જોતાં શ્રીમતો કેમ નહીં ડરતા હોય ? બીખારીને જ શ્રીમતો સાંભળવાનો અભ્યાસ રાખે તો લક્ષ્મીનો મોહ છૂટે અને દાન-ધર્મનો વિકાસ થઈ જાય.

૪૮૦

વિવિધ-માર્ગો જોતાં મુંઝવણ પેદા ન કરો ! ઘણા માર્ગોની નીચે સત્ય-માર્ગ છુપાયેલો હોય છે. તે માર્ગોવલોકન કરતા, નથી મળતો એમ નથી.

૪૮૧

મૃગલો મૃગ-મદની સુગંધી લેવા આમ તેમ ફોડયા કરે છે. પણ એ ભૂલો પડેલો છે. મૃગ-મદ મૃગલાની નાસિમા જ છે. તેમ આત્મા સુખ માટે વલખા મારે છે પણ સુખ તો આત્મામાં જ છે.

: ૭૮ :

૪૭૫

નંદનવનનું સૌન્દર્ય તો આજે કાબ્યો કે જન-શ્રુતિથી જણાય છે, પણ જીવનને નંદનવન જ બનાવતા તે પ્રત્યક્ષ કેમ ન બળાઈ જાય ?

૪૭૬

આતુર્યભાવ, વ્યવહારમાં જેમ પસાર કરે છે તેમ ધર્મી ગુણાનુસાર આતુર્ય આત્મ-દશાને ઉત્તર કરે છે-ભગૃત કરે છે-પ્રગટ કરે છે.

૪૭૭

યોગ, મન-વચન-કાયાને સુમાર્ગનો જ અનુભવી બનાવે ! સુમાર્ગગમનથી જ એ નિર્દોષ બનીને સયોગી આત્માને અયોગી બનાવે છે.

૪૭૮

મધુરતા, ક્ષણોમાં કે શકંશક્તિ પદાર્થોમાં હોવા છતાં તેના અનુભવમાં જીભ-ઉપાદાન સુદર છે. જીભમાં એ રસ-વિજ્ઞાન શક્તિ ન હોય તો પદાર્થો શું કરે ?

૪૭૯

નિયમિતતા એ પણ જીવનવિકાસનો અમોઘ ઉપાય છે. સુનિયમ પાલકતા એ જ જીવન-વિકાસ છે. એથી બીજો જીવન-વિકાસ કયો હોઈ શકે ?

૪૮૦

વિવેક શૂન્ય વ્યક્તિ અને પામર-પશુની વચ્ચે કયો તફાવત ! છે એ સમજવા કોશિષ કરતાં વિવેક શૂન્યતા વીસારે પડશે જ.

૪૮૧

આયુષ્ય ચંચલ છે. જડ-વિકાસનાં કામો અગ્રીમ છે સ્વ-
જનોનો સ્વાર્થ માનવોને મુંઝવે છે તો સંસાર ફગાવી ત્યાગી
બનવું શું ખોટું છે ?

૪૮૨

સૌજન્ય એ સજ્જનોનું મુખ છે. ઉદારતા એ શ્રીમતોનું
મુખ છે. જ્ઞાન એ શ્રમણોનું મુખ છે. તપ અને સંયમ એ
ધર્મીનું મુખ છે. સત્ય-ઠયન એ વક્તાનું મુખ છે.

। ૪૮૩

પંચમકાલમાં જિનમૂર્તિ અને જિનાગમ એ બવસાગરમાં
તરવાની મોટી સ્તંભરો છે.

૪૮૪

જિનેશ્વર ભગવંતને ભેઠ જેવું હેયું હર્ષથી નાચી ઉઠે,
જેવું ગાત્રે શમાયિત થાય તે જ સાચો ભીન.

૪૮૫

વિરાટ વિશ્વમાં જે લેવા જેવું હોય તેને લે, છોડવા જેવું
હોય તેને છોડે, બચવા જેવું બચે તે જ સાચો ભીન.

૪૮૬

વાણી અને વર્તનમાં, વિનય અને વિવેક જેઓના સાથી-
દાર છે તેઓ કદી ધણું હુંડાતા નથી. ધણું કમાય છે. ધણું મન
દુધ્ધીનમાં ન વર્તતાં ધર્મ-ધ્યાનમાં વર્તવું હોય તો.

૪૮૭

સજ્જન, સતોની સોજત એ સુક્રિત ફાજની ફૂલ નોખત છે. કારણ કે એ નોખતનો ગગડાટ કર્મ-રિપુઓને કંપાવે છે, ફગાવે છે

૪૮૮

માનવીઓના હાંત પડવા શરૂ થાય તો સમજો કે મોતને નોંતરવા ધરના જ પોષેલા નોકરો દુશ્મન બનીને દોડવા લાગ્યા.

૪૮૯

મહીલાઓની મધુર વાણી, મીઠી સ્નેહાલ દષ્ટિ, સુરેખકાય યદિ આ ત્રણેય એક ધ્યાનમાં રહેલી બે ધારી તલવાર જ છે.

૪૯૦

ધન ઉપાજનની તાલાવેલી, અન્ય સ્નેહોને વીસાદે છે તેમ ધર્મોપાધન કરતાં સર્વને વીસારી તન્મયતા મેળવે.

૪૯૧

સોનાની સુદ્રિકામાં હીરો શાનદાર ચમકે છે. લોહાની પેટીમાં નહીં તેમ તિલક પણ શીલવંતને બાલે ઓર જ ઓપે છે.

૪૯૨

પક્ષીની ખાંખો અપાર ઓમ-વિહારી બનાવે છે. તેમ માનવોને સાવ-આંખ પણ અનંતતત્ત્વના ઓમનો વિહારી બનાવે છે.

૪૯૩

સુકીમર હાડકાંવાળો પણ હબરો બલીયાઓને કુશળતાથી જીતે છે તેમ તન-ધનનો નબળો પણ ભાવનાથી બેડો પાર કરે છે.

૪૯૪

તૃપા વિના મધુર જલ-પાન થઈ શકતું નથી. તેમ જિજ્ઞાસુ વિના ગુરૂના જ્ઞાનની રસ-ધારા ઝીલાતી નથી.

૪૯૫

મધુની આસા પાલન કરતાં સ્વરૂપ હિંસા દેખાય પણ તે આશય શુદ્ધિથી થતી હોઈ અહિંસા જ છે.

૪૯૬

સમુદ્રમાં બુડી મરણું. પણ પ્રતિજ્ઞાનો પરિત્યાગ ન કરવો એ જ શ્રેયસ્કર છે.

૪૯૭

ધર્મને ભૂવી શરીરની મમતા રાખવી એ ગોળને ભૂકી બારદાન ચાઠવા જેવી કુચેદા છે.

૪૯૮

રત્નાકરમાં રત્નોની જેમ મોંધું માનવ-જીવન, એ વિજ્ઞાનીના અમકારા જેવું સંલ્પિત છે, એટલે ચેતી જવું એ ચતુરોનું કામ છે.

૪૯૯

શ્રદ્ધા, સુમાવની જનની છે. સુભાવ, સદ્ગત્તાનો ઇશારો છે.

૫૦૦

અંતઃકરણની કથાયની આગ સદ્ગુણોને સળગાવે છે તો શમજલ છાંટે.

૪૮૭

સમજન, સંતોની સોજત એ મુક્તિ ફાજની કૃપ નોળત છે. કારણ કે એ નોળતનો ગગડાટ કર્મ-રિપુઓને ક'પાવે છે. ક'ગાવે છે.

૪૮૮

માનવીઓના હાંત પડવા શરૂ થાય તો સમજે કે મોતને નોંતરવા ધરના જ પોષેલા નોકરો દુરમન બનીને હોડવા લાગ્યા.

૪૮૯

મહીલાઓની મધુર વાણી, મીઠી રનેહાલ દંદિ, મુરખકાય યદિ આ વ્રણેય એક મ્યાનમાં રહેલી બે ધારી તલવાર જ છે.

૪૯૦

ધન ઉપાજનની તાલાવેલી, અન્ય રનેહોને વીસારે છે તેમ ધર્મોપદન કરતાં સર્વને વીસારી તનમયતા મેળવે.

૪૯૧

સોનાની મુદ્રિકામાં હીરો શાનકાર ચમકે છે. લોહાની પેટીમાં નહીં તેમ તિલક પણ શીલવંતને બાલે ચોર જ ચોપે છે.

૪૯૨

પક્ષીની પાંખો અપાર વ્યોમ-વિહારી બનાવે છે. તેમ માનવોને ભાવ-આંખ પણ અનંતતત્ત્વના વ્યોમનો વિહારી બનાવે છે.

૪૯૩

મુઠીમર હાડકાંવાળો પણ હજારો બલીયાઓને કુશળતાથી છુટે છે તેમ તન-ધનનો નબળો પણ ભાવનાથી બેડો પાર કરે છે.

૪૮૪

તૃષા વિના મધુર જલ-પાન થઈ શકતું નથી. તેમ જિજ્ઞાસુ વિના ગુરૂના જ્ઞાનની રસ-ધારા ઝીલાતી નથી.

૪૮૫

પ્રભુની આજ્ઞા પાલન કરતાં સ્વરૂપ હિંમા દેખાય પણ તે આશય શુદ્ધિથી થતી હોઈ અહિંસા જ છે.

૪૮૬

સમુદ્રમાં જીવી મરવું પણ પ્રતિજ્ઞાનો પરિત્યાગ ન કરવો એ જ શ્રેયસ્કર છે.

૪૮૭

ધર્મને ભૂલી શરીરની મમતા રાખવી એ ગેાળને ભૂલી બાજીન ચાટવા જેવી કુશિષ્ટા છે.

૪૮૮

રત્નાકરમાં રત્નોની જેમ મોંઘું માનવ-જીવન, એ વિજ્ઞાનીના ચમકારા જેવું ક્ષણિક છે, એટલે ચેતી જવું એ ચતુરોનાં કામ છે.

૪૮૯

શ્રદ્ધા, સુમાવની જનની છે. સુમાવ, સફલતાનો ઇચ્છારો છે.

૫૦૦

અંતઃકરણની કથાયની આગ સફળશોને સજગાવે છે તો શમજલ છાટો.

૫૦૧

નેત્રો વિના ચાલ્યા તો દુર્ગાન ધોળા દિવમે પણ નકામું પડે છે. તેમ ચારિત્ર, દર્શન વિના મોક્ષ આપનારું બનતું નથી.

૫૦૨

અધોનો સંચય કરતાં જ્ઞાન મંચય અને શુદ્ધિમાં તેની આવચરણા એ જ સંચય વાડે લેવા છતાંય હલકો છે.

૫૦૩

અમતમંગને ખમેલી, સત્સંગના સંસ્કાર હૃદયમાં રેડી, મુક્તિની મેડી મેળવવા, કલ્યાણની ફેડી પર ચડવા, આઈ એમ રેડી એમ ખોટી, આંતરનયન ખોટી, મીનચાસનની જપટા આરાધના કરે.

